

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KADINLARIN OKULU TERK ETME NEDENLERİ VE KIZ
ÇOCUKLARININ EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İremnur ÇOLAK

TOKAT

Mayıs, 2020

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KADINLARIN OKULU TERK ETME NEDENLERİ VE KIZ
ÇOCUKLARININ EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İremnur ÇOLAK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ

TOKAT

Mayıs, 2020

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasının “intihal engelleme” programı ile tarandığını, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 06.05.2020

Tezi hazırlayan öğrencinin

Adı Soyadı

İmza

JÜRİ İMZA SAYFASI

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

İremnur ÇOLAK'ın "Kadınların Okulu Terk Etme Nedenleri ve Kız Çocuklarının Eğitimine İlişkin Görüşleri" adlı çalışması 06.05.2020 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Hilal KAHRAMAN

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ

Üye : Doç. Dr. Uğur AKIN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın her aőamasında bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, yanına ne zaman gitsem bana zamanını ayıran, desteęini ve içtenlięini esirgemeyen, gelecekteki mesleki hayatımda bilgilerinden faydalanacaęımı dűőündűęüm deęerli hocam ve danıőmanım Dr. Öğr. Üyesi Emel Tűzel İőeri'ye sonsuz teőekkűrlerimi sunarım.

Çalıőma boyunca desteęini esirgemeyen, hayatımda varlıęını her zaman hissettięim ve çok sevdięim sevgili eőime teőekkűr ederim. Hayatımın her aőamasında yanımda olan ve bu zamana kadar gűsterdięim tűm baőarıların dayanaęı olan canım annem, kıymetli babam ve kız kardeőlerime teőekkűr ederim.

ÖNSÖZ

Kadınların ve kız çocuklarının okullaşmasının önünde sosyokültürel, sosyoekonomik ve okul özelliklerine bağlı çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu çalışma da alan yazına katkı sağlamak amacı ile örgün eğitimin herhangi bir kademesinde okulu terk etmiş kadınların kız çocuklarının eğitimine yönelik görüşlerini ortaya koyması ve bu kadınların okula devam etmeme nedenlerini bireysel tecrübeleri ve deneyimleri kapsamında ele alması bakımından önem taşımaktadır. Aynı zamanda yaşamlarının bir döneminde okul terki gerçekleştirerek, sorunu bizzat yaşayan bu kadınların okula devam etmeme nedenlerine ilişkin elde edilen bilgiler çerçevesinde çözüm önerilerinin oluşturulması açısından da önemli görülmektedir. Bu çalışma ilk, orta ve lise eğitimlerini yarıda bırakan veya bir alt eğitim kademesinden üst eğitim kademesine geçmeyen kadınlar ile yürütülmüştür. Bu kapsamda, bu kadınlar belirlenirken ilkökul mezunu veya ortaokulu bitirmeden herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada; ortaokul mezunu veya lisenin herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada ve lise mezunu olup lisans eğitimine devam etmemiş kadınlar ise bir arada ele alınarak 10'ar kadından oluşan gruplar oluşturulmuştur. Lisans eğitimine başlayan veya lisans eğitimini yarıda bırakan kadınlar ise çalışma grubuna alınmamıştır. Araştırmanın çalışma grubu Tokat ilinde ikamet eden ve ulaşılabilen, araştırmaya katılmaya gönüllü olan kadınlardan oluşturulmuştur.

ÖZET

KADINLARIN OKULU TERK ETME NEDENLERİ VE KIZ ÇOCUKLARININ EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Çolak, İremnur

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ

Mayıs 2020, xiii+ 89 sayfa

Bu çalışmanın amacı ilk, orta ve lise eğitimleri olmak üzere, herhangi bir eğitim kademesinde okulu terk etmiş kadınların şahsi görüş, deneyim ve bakış açılarıyla kız çocuklarının eğitimine yönelik düşüncelerini ve kendilerinin okulu terk etme nedenlerini belirlemektir.

Bu çalışmada ilgili literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu; katılımcıların kişisel bilgilerini, katılımcıların kız çocuklarının eğitimine yönelik görüşlerini ve katılımcı kadınların okulu neden terk ettiklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Tokat il merkezinde ikamet etmekte olan 30 katılımcı kadın çalışma grubunda yer almıştır. Uygulama çalışmaları 2019-2020 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde yüz yüze görüşmeler yoluyla yapılmıştır. Görüşmelerin ses kaydı alınmış, ardından görüşmeler araştırmacı tarafından dinlenerek ayrıntılı bir şekilde yazılı hale getirilmiştir. Elde edilen yazılı verilere içerik analizi yapılmıştır. Kadınların, kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleri “kız çocukları kendi ayakları üzerinde durabilmeli, kendi kararlarını verebilmeli, meslek ve beceri sahibi olmalı, bilgili, kültürlü ve kendini yetiştiren bireyler olmalı ve kız çocuklarının eğitimi için her türlü imkân sağlanmalı” şeklindedir. Analizler sonucunda kadınların okulu terk etme nedenleri; eğitim sistemi (karma eğitim, taşınmalı sistem), aileye bağlı faktörler (kardeşlerin bakımı, aileye maddi destek sağlama, ekonomik yetersizlikler), bireysel faktörler (ders çalışmak istememe, erken evlilik) ve sosyokültürel faktörler (evden uzağa gönderilmemesi, ayıplanma ve kınanma, kız çocuklarına gereken değer verilmemesi) olmak üzere 4 başlık altında toplanmıştır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler şunlardır: Kız çocuklarının eğitimi ile ilgili ebeveynlerin eğitim düzeyinin etkili olduğu söylenebilir. Aileler bu konuda bilinçlendirilebilir. Cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ile ilgili bilgilendirmeler yapılabilir. Kadınların eğitiminin bireye ve ülkeye sağlayacağı katkılar düşünülerek yapılan çalışmalar ve kampanyalar artırılabilir. Erken yaşta evliliğin önlenmesiyle ilgili yapılan çeşitli projeler artırılarak devam ettirilebilir. Okula erişim konusunda yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu konuda sıkıntı yaşanan yerler varsa tespit edilip okula ulaşım araçları sağlanabilir. Ekonomik yetersizliği olan çocuklarla ilgili burslar verilebilir ve yurtlar çoğaltılabilir. Çeşitli kampanyalar yapılmaya devam edilerek ekonomik yetersizliği olan çocuklara destekler sağlanabilir. Akademik başarısı düşük olan öğrenciler için dersler daha ilgi çekici hale getirilebilir. Bu şekilde kız çocuklarının okuldan uzaklaşması önlenir. Yapılan çalışmalarla kız çocuklarının eğitimi ile ilgili geleneksel düşünceye sahip ailelerin bakış açısında olumlu değişiklikler sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kız Çocuklarının Eğitimi, Kadınların Eğitimi, Okul Terki.

ABSTRACT

THE REASONS OF WOMEN'S SCHOOL LEAVING AND VIEWS ON THE EDUCATION OF GIRLS

Çolak, İremnur

Master's Thesis, Educational Administration and Supervision

Advisor: Asst.Prof. Dr. Emel TÜZEL İŞERİ

May 2020, xiii+ 89 pages

This study aims to determine the opinions of women who have dropped out of school at any level of education, including primary, secondary and high school education, their thoughts about the education of girls and their reasons for leaving school.

In this study, after completion of related literature research, a semi-structured interview form which was developed by the investigator was utilized. The interview form consists of two parts; personal information part and questions part to determine the underlying causes why women left the school. Thirty participants who are living in Tokat city centre were involved in the study. Implementation studies were conducted through face-to-face interviews in the second semester of 2019-2020. The interviews were recorded, and then the interviews were listened to by the investigator and written in detail. Content analyses were performed on the written data obtained. Women's views on girls' education are 'girls should be able to stand on their own feet, make their own decisions, have professions and skills, be knowledgeable, cultured and self-educated individuals, and all kinds of opportunities should be provided for the girl's education'. According to the results of analyses, the women's reasons for leaving school were grouped under four titles; educational system (coeducation, mobile teaching), family-related factors (care of siblings, financial support to the family, economic inadequacies), individual factors (unwilling to study, early marriage) and sociocultural factors (not being sent away from home, condemnation, underappreciation of daughters).

The suggestions developed based on the research findings are as follows: It can be said that the education level of the parents related to the education of the girls is effective. Families can be made aware of this issue. Information can be provided on elimination of gender inequalities. Studies and campaigns can be increased by considering the

contributions of women's education to the individual and the country. Various projects related to the prevention of early marriage can be increased and continued. There are various studies on access to school. If there are places where there are difficulties in this regard, transportation means can be provided to the school. Scholarships for children with economic disabilities can be given and dormitories can be increased. Various campaigns can be continued to support children with economic disabilities. Lessons can be made more interesting for the students with low academic success. In this way, girls can be prevented from leaving school. With the studies conducted, positive changes can be achieved in the perspective of families with traditional thinking about girls' education.

Keywords: Education of Girls, Women's Education, Leaving School

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ İMZA SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLO LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	8
Önem	10
Sayıtlar	10
Sınırlılıklar	10
Tanımlar	11
BÖLÜM II	12
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
Örgün ve Yaygın Eğitimde Cinsiyet Dağılımlarının İncelenmesi	12
Kadın Eğitiminin Önemi	18
Eğitimin Kadınlara ve Kız Çocuklarına Bireysel Getirileri.	20
Kız Çocukları ve Kadınların Eğitiminin Toplumsal Getirileri.....	21
Kız Çocuklarının Okula Devam Etmeme Nedenleri.....	23
Aileye Bağlı Engeller	25
Ailenin Sosyoekonomik Özellikleri.....	25
Ailenin Yapısı	26
Okul Özelliklerine Bağlı Engeller	26
Öğrencilerin Okul Başarısı	27
Sosyokültürel Engeller	27

Dünya’da ve Türkiye’de Kız Çocuklarının Okullaşmasına Yönelik Önlemler ve Çalışmalar.....	28
Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Eğitimde Cinsiyet Eşitliği	34
BÖLÜM III.....	38
YÖNTEM	38
Araştırma Modeli	38
Çalışma Grubu.....	39
Veri Toplama Araçları	41
Verilerin Toplama Süreci	42
Verilerin Analizi.....	42
BÖLÜM IV.....	45
BULGULAR.....	45
Çalışma Grubunda Yer Alan Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular.....	45
Okulu Terk Etmiş Kadınların, Kız Çocuklarının Eğitimine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....	48
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okul Terk Nedenleri.....	51
Eğitim Sistemi Temasındaki Örnek İfadeler	52
Aileye Bağlı Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler	53
Bireysel Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler	54
Sosyokültürel Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler	54
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Etmesinde Karar Alan Kişiler.....	56
Kendisi Temasındaki Örnek İfadeler.....	56
Çekirdek Aile.....	56
Geniş Aile	56
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Ailesinin Tepkisine İlişkin Bulgular.....	57
Aile İçi Görüş Birliği Temasındaki Örnek İfadeler.....	58
Aile İçi Fikir Ayrılığı Temasındaki Örnek İfadeler.....	58
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Çevresinin Tepkisine İlişkin Bulgular.....	58
İstendik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	59
İstenmedik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	59
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Öğretmenlerinin Tepkisine	

İlişkin Bulgular.....	60
İstendik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	60
İstenmedik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	60
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Okul Yönetiminin Tepkisine İlişkin Bulgular.....	61
İstendik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	61
İstenmedik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	61
Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Arkadaşlarının Tepkisine İlişkin Bulgular.....	62
İstendik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	62
İstenmedik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler.....	62
Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Nasıl Etkilendiğine İlişkin Temalar.....	63
Özgüven Eksikliği Temasındaki Örnek İfadeler.....	64
Erken Evlilik Yapma Temasındaki Örnek İfadeler.....	64
Ekonomik Bağımsızlık Sağlayamama Temasındaki Örnek İfadeler.....	64
Kültürlenme Eksikliği Temasındaki Örnek İfadeler.....	65
BÖLÜM V.....	66
TARTIŞMA.....	66
BÖLÜM VI.....	73
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
Sonuçlar.....	73
Öneriler.....	75
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	86
Ek 1. Anket.....	86
Ek 3. Araştırma İzni.....	88
Ek 4. Özgeçmiş.....	89

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. İlkokul ve Ortaokullarda Okullaşma Oranı (%)	14
Tablo 2. Cinsiyete Göre İlkokulu Tamamlama Oranı	14
Tablo 3. Cinsiyete Göre İlkokuldan Ortaokula Etkin Geçiş Oranı.....	15
Tablo 4. Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (%)	16
Tablo 5. Eğitim Durumuna Göre Nüfus Oranı (15 yaş ve üzeri)	17
Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan ve Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular	40
Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan ve Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular	45
Tablo 8. Katılımcı Kadınların Kız Çocuklarının Eğitimine İlişkin Görüşlerine Ait Temalar ve Kodlar	49
Tablo 9. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Temalar ve Kodlar	51
Tablo 10. Kadınların Okul Terk Etmesinde Karar Alan Kişilere İlişkin Temalar ve Kodlar	56
Tablo 11. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Ailesinin Tepkisine Ait Temalar, Alt Temalar ve Kodlar	57
Tablo 12. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Çevresinin Tepkisine Ait Temalar ve Katılımcıların Görüşlerine Ait Kodlar	59
Tablo 13. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Öğretmenlerinin Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar	60
Tablo 14. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Okul Yönetimin Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar	61
Tablo 15. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Arkadaşlarının Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar	62
Tablo 16. Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Nasıl Etkilendiğine Ait Temalar ve Kodlar	34

KISALTMALAR

AÇEP- Anne Çocuk Eğitimi Programı

AÇEV- Anne Çocuk Eğitim Vakfı

AİHS - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

CEDAW- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)

DPT - Devlet Planlama Teşkilatı

ERG- Eğitim Reformu Girişimi

ETCEP- Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi

KADAV - Kadınlarla Dayanışma Vakfı

KA-DER - Kadın Adayları Destekleme Derneği

KAGİDER- Türkiye Kadın Girişimciler Derneği

KEP 1- Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşma Oranının Artırılması Projesi-1

KEP 2- Özellikle Kız Çocuklarının Okula Devam Oranlarının Artırılması Projesi-2

KSGM - T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

MEB - Milli Eğitim Bakanlığı

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

SBB- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

SOGEP- Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikalar Merkezi Derneği

TÜİK - Türkiye İstatistik Kurumu

TEV- Türk Eğitim Vakfı

TESEV- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

TÜSİAD - Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği

UNICEF- United Nations International Children's Emergency Fund

UNESCO- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

USAID - United States Agency for International Development

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları alt başlıklarına yer verilmiştir.

Problem

Eğitim bireye istenilen davranışı, bilgiyi, beceriyi ve niteliği kazandıran bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Eğitim sözcüğünün başka bir anlamı ise toplumun kurallarını öğrenmek ve uygulamaktır (Âdem, 2008, s. 2). Eğitimin amacı, bilgisi yüksek, hem bireysel hem de evrensel kültüre sahip sağlıklı bir toplum yetiştirmektedir. Bir ülkenin refah ve mutluluğu, o ülkede yaşayan insanların nitelikli olması ve sürekli eğitim almaları ile mümkündür. Eğitim alan bireylerin kazandıkları bilgi ve beceri toplumun kalkınmasına katkı sağlamaktadır (Çakmak, 2008).

Eğitimin toplumsal ve bireysel getirilerine bakıldığında kız çocuklarının ilkökul, ortaokul ve liseye devam etmeleri bu noktada önem taşımaktadır. Özellikle kadınların eğitimi bir toplumun kalkınma politikalarını, nüfus özelliklerini ve sağlık durumunu etkilediği için önemli bir gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilebilir. Buna karşın geçmişten günümüze değin dünyanın çoğu yerinde kadınların eğitimi hala üzerinde tartışılan ve karşılaşılan sorunlara yönelik olarak çeşitli çözümler üretilmeye çalışılan önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların ve kız çocuklarının eğitime erişimi hususunda yaşanan sorunlar ve okul terkinin nedenleri bu kapsamda incelenmektedir.

Okul terki, eğitim bilimleri alan yazınında son kırk yıldır işlenen önemli konulardan birisi olmuştur. Fakat bu konu ülkelerin ihtiyaç duyduğu insan kaynağının yetiştirilmesi ve zorunlu eğitimin süresinin liseyi de kapsamasıyla daha önemli bir hale gelmiştir. Okul terki bireylerin daha iyi yaşam koşullarına ulaşmasının önünün kesilmesi ve devletin eğitime yaptığı yatırımların boşa çıkması anlamına gelmektedir. Bu sebeple okul terkinin önlenmesine yönelik çalışmaların yapılması önemlidir. Öğrencilerin okula devam etmesini sağlayacak bu çalışmalarla okula teşvik artırılmalıdır (Karacabey, 2016). Okul terki çoğu ülkenin eğitsel bir problemidir. Bu sebeple okulu terk oranını azaltma bu ülkelerin eğitim ile ilgili en önemli

önceliklerinden birisi olmuştur. Bir ülkede okul terk oranının düşük olması eğitim sisteminin kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Taylı, 2008). Okul terki karmaşık bir sorundur. Bu sebeple bu sorunun çözümünün pek çok unsur ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Sorunun kaynağının bilinmesi çözüm önerisi getirilmesi açısından önemlidir. Öğrencilerin okul terk nedenleri okula bağlı değişkenlerle ilgili olabileceği gibi, okul dışındaki etkenlerden de kaynaklanabilmektedir. Böyle bir sorunun tek ve basit bir çözümü yoktur (Özdemir, Erkan, Karip, Sezgin ve Şirin, 2010). Okullaşma oranlarının artırılması kadar okula devamsızlık ve okul terklerinin önlenmesi de öğrencilerin bütünsel gelişimini sağladığı için önemlidir. Aynı zamanda okullaşma oranı toplumsal kalkınma için önemli bir rol oynamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015). Eğitime erişim sorunlarının belirtilen sayılardan daha fazla olduğu söylenebilir. Bunun nedeni okullaşma verilerinin sadece okul kaydını dikkate almasıdır. Fakat eğitime erişim noktasında göz önünde bulundurulması gereken etmenler okula devamsızlık ve okuldan erken ayrılma verileridir (Polat, 2018).

Küresel, bölgesel ve yerel düzeylerde sürdürülebilir kalkınma ve barış, kadınlar ve erkekler eşit bir şekilde fırsatlardan yararlanırsa ve seçimleri konusunda özgür olursa gerçekleşebilir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2014b). Temel bir insan hakkı olan toplumsal cinsiyet eşitliği, aynı zamanda uluslararası kabul edilmiş kalkınma hedeflerine ulaşmak için de gerekli bir koşuldur. UNESCO, kadın hakları, cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi çabalarına katkıda bulunmaktadır (UNESCO, 2014a). UNESCO toplumsal cinsiyet eşitliğini aynı zamanda sosyal adalet için bir yapı taşı ve ekonomik gereklilik olarak görmektedir (UNESCO, 2014b). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için verilen uzun bir mücadele başlatmıştır. Bu mücadele ile her kadının ve kız çocuğunun cinsiyet eşitliğine sahip olduğu ve güçlenmelerinin önündeki tüm yasal, sosyal ve ekonomik engellerin kaldırıldığı bir dünya öngörmektedir. Kadınlar ve kızlar kaliteli eğitim, ekonomik kaynaklar ve siyasi katılımın yanı sıra her düzeyde istihdam, liderlik ve karar alma konusunda erkek ve erkek çocuklarıyla eşit fırsatlardan faydalanmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde kadınların güçlendirilmesi ile ilgili kurumlara destek sağlamak amacıyla yatırımların yapılması planlanmaktadır (UNESCO, 2018). Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi, cinsiyet eşitliğini, eğitim hakkının gerçekleştirilmesiyle bağlantılı bir rehber ilke olarak açıkça tanımaktadır. Kız ve erkek

çocuklarının, kadınların ve erkeklerin eğitimde eşit bir şekilde güçlendirilmesi gerektiğini açıkça belirtmektedir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi kapsamında, Binyıl Kalkınma Hedefleri altında oluşturulan çerçevenin yerini alan yeni bir eğitim izleme çerçevesi oluşturulmuştur (UNESCO, 2018). Eğitim programları devam eden toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ele almakta ve eğitim sistemi süresince cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır (UNESCO, 2014a). OECD ve ortak ülkelerde eğitimdeki cinsiyet eşitsizlikleri devam etmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2017). Türkiye’de de kadın erkek eşitliği sağlanabilmiş değildir. Bu noktada kadınların ailede, sosyal yaşamın içinde yer almaları, işgücü ve siyasette aktif bireyler haline gelmeleri, kendi seçimleri ile potansiyelleri ortaya çıkarabilmeleri için tüm kız çocuklarının temel eğitim kademelerini tamamlaması ve nitelikli bir eğitim alması önemlidir (Şaşmaz, 2016). Kadınların toplumda eşit fırsatlara sahip olması ve toplumların kalkınması için kız çocuklarının eğitimi en etkili politika araçlarından birisidir. Son yıllarda yapılan araştırmalar eğitimdeki cinsiyet eşitliğinin otomatik biçimde gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitim sistemi içerisindeki yöntem ve içerikler dikkatli bir şekilde tasarlanıp, planlanmalı ve uygulanmalıdır (Şaşmaz, 2016).

Eğitim sistemi içerisindeki herhangi bir öğrencinin eğitime devam etmek istememe kararı alması veya eğitime devam etmek için gerekli koşulları yerine getiremeyerek süreçten ayrılmak zorunda kalması eğitsel açıdan istenmeyen bir durumdur. Zorunlu eğitimin Türkiye’de 1997’de sekiz yıla, 2012 yılında da 12 yıla çıkartılması ve eğitime yüzde yüz destek kampanyaları ve projelerinin yaygın hale getirilmesi okullaşma oranını artırma çabalarının göstergeleridir. Fakat tüm çabalara rağmen günümüzde birtakım sosyo-kültürel engeller söz konusudur. Ailelerin özellikle kız çocuklarını okutma noktasında isteksiz olmaları, okuldaki akademik etkinlikleri izleme konusunda zorlanan öğrencilerin okula devam etmek istememeleri, bazı okulların etrafındaki risk alanlarının fazla olması, toplumda eğitime yönelik beklenti düzeyinin düşük olması gibi faktörler bu çabaların önünde birer engel olarak ortaya çıkmaktadır (MEB ve United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2013).

Türkiye’de kadınların eğitimi önemli sorunlardan biridir. Türkiye taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve kabul ettiği uluslararası belgelerde kadın okuryazarlığını

yüzde yüz gerçekleştirme sözü vermiştir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü [KSGM], 2008b). Kadınlara gerekli eğitim olanakları hazırlamayan ve öğretim süreleri uzun olmayan toplumlarda kadınların toplumsal saygınlığı olan meslekleri elde etmesi güç olacaktır (Merter, 2007). Yapılan çalışmalar kadınlar ve kız çocuklarının, erkeklere göre eğitim fırsatlarından eşit bir şekilde yararlanamadığını ortaya koymaktadır. Öte taraftan toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin geçmişte olduğu gibi günümüzde de varlığını sürdürmeye devam ettiği söylenebilir. Oysaki kadınların siyasi, ekonomik, toplumsal alanlardaki konumlarının güçlendirilmesi ancak hak, fırsat ve olanaklardan eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlamakla mümkündür. Kadınların eğitime erkeklerle eşit biçimde erişimlerinin ve devamlarının sağlanması, sadece bireysel gelişimleri için değil ülkenin kalkınmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de cumhuriyetin ilk zamanlarından beri eğitime önem verilmiş ve önemli reformlar yapılmıştır. Fakat okullaşma oranında istenilen düzeye gelinebilmiştir ve hala kız çocuklarının eğitimi konusunda bazı engelleyici unsurlar bulunmaktadır (KSGM, 2008a).

Bir toplumun gelişebilmesi ve ilerleyebilmesi için kadınlar önemli rol oynamaktadır. Bu bakış açısıyla geçmişten bugüne kadının değişen rolleri, toplumdaki birçok alanda ve farklı sektörlerde kadın istihdamının da artmasıyla birlikte kadın eğitimi önemli kılmaktadır (Gelişli, 2014). Bir ülkenin güçlü olabilmesi için kadın ve erkek ayrımı yapılmadan tüm vatandaşlara iyi bir eğitim sağlanmış olmalıdır. Milletlerin ilerlemesi ile kadınların eğitim düzeyinin artışı paralellik göstermektedir. Tarih boyunca bu şekilde olmuştur ve gelecek içinde aynı şey söylenebilir. Dünya nüfusunun yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Sadece sayısal açıdan bakıldığında dahi kadının eğitiminde yer almasının önemi açık ve net bir şekilde görülebilmektedir. Kadın ve erkeğin birlikte eğitime katılmasıyla toplum güç kazanmaktadır. Çünkü her alanda ilerleyen ve güçlü olan ülkeler hem kadınların hem de erkeklerin eğitim düzeyinin yüksek olduğu ülkelerdir (Kayadibi, 2003). Kadının eğitilmiş olması gelecek kuşakların kadınlar için sundukları modellerin ve çeşitlenmesinin ve yaygınlaşmasının yolunu açmaktadır (Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği [TÜSİAD], 2000). Kız çocuklarının eğitime erişimi ile birlikte kadının işgücüne katılımının artması ve nitelikli işlerde yer alması; bilinçli bir şekilde çocuk sahibi olmasına, erken yaşta zorla evlendirilmemesine, çocuklarına iyi bir sağlık bakımı ve eğitimi verebilmesi vb. konuları açısından önemlidir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe

Başkanlığı [SBB], 2019). Öte yandan Türkiye’de kız çocuklarının okullaşma oranının artırılması, aile içindeki şiddetin önlenmesi, kadınların siyaset içerisinde yer alması toplumsal gelişme açısından gerçekleştirilmesi zorunlu adımlar olarak gösterilmektedir (TUSİAD ve Türkiye Kadın Girişimciler Derneği [KAGİDER], 2008a). Kadınlar ve kız çocukları eğitimden erkeklere göre daha az yararlanmaktadır. Bu sebeple toplumsal eşitsizlikler devam etmektedir. Eğitim hakkını toplumun diğer üyeleri ile eşit bir şekilde kullanabilen bireyler toplumun ilerlemesi içinde katkıda bulunacaklardır. Bu sebeple toplumda kadın-erkek tüm bireylerin eğitim alması önemlidir (Yaşar, 2018).

Türkiye’de kadın eğitimindeki problemler incelendiğinde öncelikle temel eğitim düzeyinde kayıt, devam ve bitirme hususunda yaşanan sorunlardan bahsedilebilir. Türkiye’de cumhuriyet döneminde temel eğitim yasalarla korunmuş olmasına rağmen, nüfusun eğitim düzeyi ve kadınların eğitimi istenilen seviyeye ulaşmamıştır (Yalın ve ark., 2004; akt. İlhan Tunç, 2009). Örneğin MEB, 2011 yılında ilköğretim çağına gelip okula gitmeyen öğrenci sayısını Türkiye’de 1 milyon olarak açıklamıştır. Cinsiyetler arasındaki fark 2011 yılında ilköğretim kademesinde %7 olarak belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle ilköğretim çağına gelip okula gitmeyen kız çocuklarının sayısı, erkek çocuklarından 600.000 daha fazladır (MEB, 2011). Bu politikalara yoğunluk verilmesiyle birlikte ortaokulda 1999’da okul dışında olan kız çocuklarının oranı %32 iken, 2013 yılında %4’e kadar gerilemiştir. Lise çağına 1999’da okul dışında kalan kız çocuklarının oranı %60 iken, 2013 yılında %19’a gerilemiştir (Şaşmaz, 2016). Yıllar geçtikçe kız ve erkek çocuklar arasındaki okullaşma oranları arasındaki farkın kapatılmasında önemli mesafeler kat edilmiştir. Fakat 2015 yılı itibariyle eğitime erişimde, cinsiyet eşitliği dünyadaki ülkelere bakıldığında ilköğretimde %66, ortaöğretimde ise %25’inde sağlanabilmiştir. Okul dışında kalan kız çocuklarının sayısı erkek çocuklarından 5 milyon fazladır (UNESCO, 2018). Son yıllarda Türkiye’de kız çocuklarının eğitime erişebilmeleri konusunda önemli yollar katedilmiştir. MEB tarafından ulusal ve uluslararası işbirliği ile yürütülen sivil toplum örgütlerinin çalışmaları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği projeleri kız çocuklarının okullaşma oranlarının artmasında etkili olmuştur. Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranının en düşük olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde 2015-2016 yılları arasında %64,2 iken, 2016-2017 yıllarında %65,8’e çıkmıştır. Fakat bu bölgelerde önceki yıllarda görülen cinsiyet eşitsizliği hala devam etmektedir. Kız çocuklarının okula erişimi kadar, kız çocuklarının aldıkları eğitimin niteliğine ve iyileştirilmesine de

odaklanması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet açısından eğitimin içeriğinin de değerlendirilmesi önemlidir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2016b). Türkiye’de, Temel Eğitim Reformu’nun 1997’de gerçekleştirilmesi ve 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmesi okul dışında kalan kız çocuklarının sayısını azalmıştır. MEB verilerine bakıldığında 2017-2018 yıllarındaki ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde kız çocukları ve erkek çocuklarının net okullaşma oranındaki farkın azaldığı görülmektedir (MEB, 2018). Net okullaşma oranında 2017-2018 yıllarında artışın devam etmesi eğitimin büyük resminde gelişmeler olduğunu gösterse de, net okullaşma oranlarını sınıf tekrarı, okul terki ve devamsızlık durumları birlikte düşünülmesi gerekmez. Okullaşma verileri ile karşılaştırıldığında bu durumlara ilişkin ayrıntılı bilgi kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Bu alanlardaki veriler eğitime erişimde sıkıntı yaşayan dezavantajlı çocuklar ve diğer pek çok çocuk için aydınlatıcı bilgiler olması açısından önemlidir. Okul terkine neden olan okul içi ve okul dışı etmenler analiz edilerek nedenlere ilişkin etkili bir mücadele devam ettirilebilir (ERG, 2018).

İlhan Tunç (2009) Türkiye genelinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, gelirin düşük olması, kadının düşük statüsü, ailenin eğitim konusunda bilinçsizce davranışı ve yakın çevredeki eğitilmiş bireylerin az olmasının kız çocuklarının okula gitmemeleri yönünde etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Kırsal kesimlerde yaşayanların buldukları yere yakın bir okul bulunmaması, taşınmalı ve yatılı eğitim uygulamalarını da eğitim alma konusunda engelleyici diğer unsurlar olarak sıralamaktadır. Ayrıca kız çocuklarının evde anneye yardımcı olması ve kardeşlerine bakma konusunda ikinci annelik yapması eğitime katılmalarını engellemiştir. Türkiye’de kadın ve erkeğe eğitim hizmetleri eşit bir şekilde verilememiştir. Diğer taraftan kız çocuklarının örgün eğitim kurumlarına devam etme oranının düşük olması yaygın eğitimin önemini daha da artırmıştır (İlhan Tunç, 2009).

Eğitim hakkının kullanılması noktasında toplumda farklı sorunlar yaşanabilmektedir. Toplumlara göre eğitimden yararlanmak konusunda çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engellerden ilki toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyetçi tutumlar (Özaydınlık, 2014) iken, Kalaycıoğlu ve Toprak’a (2003) göre ise, kız çocuklarının okula devam etmemesinin en önemli nedenlerinden birisi ailelerin maddi durumudur. UNICEF (2006) verilerine göre, Türkiye’de erkek çocuklarına göre kız çocukları daha düşük bir oranda ilköğretime devam etmektedir. İlköğretimde bu kız erkek eşitsizliği son yıllarda alt sınıflarda olmak üzere azalmaya başlamıştır. Fakat beşinci ve altıncı

sınıflardan başlayarak çok sayıda kız öğrenci okulu terk etmektedir. Birçok kız çocuğunun ilköğretimin sekiz yılını tamamlayamamasının esas nedenleri şunlardır (UNICEF, 2006):

- Kızların erken yaşta evlilik yapması ve ev kızı/kadını rollerini tercih eden gelenekler,
- Birçok kız çocuğunun daha küçük yaştaki aile bireylerine bakmak zorunda olması ve ev işlerine yardım etmek için evde tutulması,
- Kentlerde yaşayan ailelerin kızlarını aşırı kalabalık okullardan uzak tutması,
- Kırsal kesimde yaşayan ailelerin büyük yaştaki kız çocuklarının otobüsle uzun mesafede okula gitmesine sıcak bakmamaları,
- Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerin ulaşım, üniforma ve kırtasiye giderlerini karşılama konusunda zorluk yaşamaları.

Gürol ve Dilli (2006) kız çocuklarının okula gitmeme sebeplerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

- Kız çocuklarına eğitim almaları konusunda destek verilmemesi ve okula gittikleri takdirde ayıplanma durumu,
- Düşük gelir,
- Evdeki sorumlulukları (anneye ev işinde yardımcı olmak, kardeşleriyle ilgilenmek),
- Okuma yazma bilgisinin yeterli görülmesi,
- Kız çocuklarına evlendiklerinde eşleri bakar fikri.

Son yıllarda eğitim hizmetlerinin daha nitelikli, yaygın ve kolay ulaşılabilir olması konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu noktada beşeri ve fiziki altyapı iyileştirilmiştir. Aynı zamanda okullaşma oranlarında artış sağlanmış ve derslik başına düşen öğrenci sayısı önemli ölçüde azaltılmıştır. Yapılan faaliyetler içinde kız çocukları ile yoksul öğrencilerin eğitimde devamlılığını sağlamak ve taşınabilir eğitimi güçlendirmek yer almaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine de ağırlık verilmiştir (MEB, 2019). Milli Eğitim Bakanlığı'nın öncelikli amaçlarından birisi eğitime eşit ve adil şartlarda erişilmesi ve bu eğitimin tamamlanmasıdır. Bu nedenle ortaöğretimde okullaşmanın artırılması, okula devamsızlığın azaltılması, öğrenci akademik başarılarının artırılması ve öğrencilerin okulu terk etmesinin önüne geçilmesi için birçok faaliyet yürütülmektedir. Fakat güncel veriler eğitime erişim ve

tamamlamada istenilen hedeflerin gerisinde kaldığını göstermektedir. Türkiye’de bölgeler arasında eğitime erişimde farklılıklar görülmektedir. Bu bölge ve illere yönelik tedbirlerin alınması önem taşımaktadır. Okullaşma oranlarının düşük olmasına neden olabilecek eğitimsel, sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu analizler sonucunda okullaşma oranının artırılmasına yönelik çözümler üretilmelidir (TEDMEM, 2018).

Buna göre, kız çocuklarının okullaşma oranı son yıllarda artış göstermekle birlikte, kız çocukları ve kadınların eğitime erişimi ve devam etmesi konusunda birbirinden farklı ve çeşitli sorunlar yaşandığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’de önemli bir sorun olarak geçmişte olduğu gibi günümüzde de halen varlığını sürdürmektedir. Bu çalışmada örgün eğitimin (yükseköğretim hariç) herhangi bir kademesinde okulu terk etmiş veya bir üst kademeye devam etmemiş kadınların okula devam etmeme nedenlerinin kendi kişisel görüş ve deneyimleri kapsamında ortaya koyulması ve okulu terk etmiş bu kadınların kız çocuklarının eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak kız çocuklarının okula devam etmelerini engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, örgün eğitiminin (yükseköğretim hariç) herhangi bir kademesinde okulu terk eden veya bir üst kademeye devam etmemiş kadınların kız çocuklarının eğitime yönelik görüşlerini ve okulu terk etme nedenlerini kendi kişisel görüş ve deneyimleri doğrultusunda belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okulu terk etmiş kadınların;
  - 1.a. Medeni durumu nedir?
  - 1.b. Yaşı nedir?
  - 1.c. Mesleği nedir?
  - 1.d. Memleketi neresidir?
  - 1.e. İkamet yeri neresidir?

- 1.f. Çocuk sayısı nedir?
- 1.g. Eğitim durumu nedir?
- 1.h. Kadınlar kaçınıcı sınıfa kadar okumuştur?
- 1.i. Annesinin eğitim durumu nedir?
- 1.j. Annesinin mesleği nedir?
- 1.k. Babasının eğitim durumu nedir?
- 1.l. Babasının mesleği nedir?
- 1.m. Eşinin mesleği nedir?
- 1.n. Aylık ortalama geliri nedir?
- 1.o. Okulu bıraktığı dönemde ailesinin geliri nedir?
- 1.ö. Kardeş sayısı nedir?
2. Okulu terk etmiş kadınların kız çocuklarının eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okulu terk etmiş kadınların okulu terk etme nedenleri nelerdir?
4. Okulu terk etmiş kadınların okulu terk etmesinde karar alan kişiler kimler olmuştur?
5. Okulu terk etmiş kadınlar okulu terk ettiğinde;
  - 5.a. Ailesinin tepkisi ne olmuştur?
  - 5.b. Çevresinin tepkisi ne olmuştur?
  - 5.c. Öğretmenlerinin tepkisi ne olmuştur?
  - 5.d. Okul yönetiminin tepkisi ne olmuştur?
  - 5.e. Arkadaşlarının tepkisi ne olmuştur?
6. Kadınlar, okulu terk ettiğinde nasıl etkilenmişlerdir?

Önem

İlgili alanyazında yapılan farklı çalışmalar ve ortaya koyulan istatistikler (Gürol ve Dilli, 2006; İlhan Tunç, 2009; Kalaycıoğlu ve Toprak, 2003; KSGM, 2008-2013; MEB ve UNICEF, 2013; Özaydınlık, 2014; UNICEF, 2006) Türkiye’de kadınların ve kız çocuklarının okullaşmasının önünde sosyokültürel, sosyoekonomik ve okul özelliklerine bağlı çeşitli engeller bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışma da alan yazına katkı sağlamak adına örgün eğitimin herhangi bir kademesinde okulu terk etmiş kadınların kız çocuklarının eğitimine yönelik görüşlerini ortaya koyması ve bu kadınların okula devam etmeme nedenlerini bireysel tecrübeleri ve deneyimleri kapsamında ele alması bakımından önem taşımaktadır. Aynı zamanda yaşamlarının bir döneminde okul terki gerçekleştirerek, sorunu bizzat yaşayan bu kadınların okula devam etmeme nedenlerine ilişkin elde edilen bilgiler çerçevesinde çözüm önerilerinin oluşturulması açısından da önemli görülmektedir.

Sayıtlar

Araştırmada kullanılan görüşme sorularının araştırmanın amacına hizmet ettiği ve görüşme yapılan kadınların sorulan sorulara içtenlikle yanıt verdiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma ilk, orta ve lise eğitimlerini yarıda bırakan veya bir alt eğitim kademesinden üst eğitim kademesine geçmeyen kadınlar ile yürütülmüştür. Bu kapsamda, bu kadınlar belirlenirken ilkokul mezunu veya ortaokulu bitirmeden herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada; ortaokul mezunu veya lisenin herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada ve lise mezunu olup lisans eğitimine devam etmemiş kadınlar ise bir arada ele alınarak 10’ar kadından oluşan gruplar oluşturulmuştur. Lisans eğitimine başlayan veya lisans eğitimini yarıda bırakan kadınlar ise çalışma grubuna alınmamıştır. Araştırmanın çalışma grubu Tokat ilinde ikamet eden ve ulaşılabilen, araştırmaya katılmaya gönüllü olan kadınlardan oluşturulmuştur.

Tanımlar

Okul Terki: Okul terki kavramı genel olarak öğrenim süreci devam ederken öğrencinin çeşitli sebeplerle okuldan ayrılması olarak kabul edilebilir. Terk kavramı aynı zamanda öğrenim hayatı başladığı halde öğrenimini tamamladığını gösteren bir diploma veya sertifika benzeri bir belge almadan çeşitli sebeplerle okulu bırakmak olarak da tanımlanabilmektedir (MEB ve UNICEF, 2013).

Aileye Bağlı Engeller: Kardeş sayısı, ailenin ekonomik durumu (gelir düzeyi), ailenin eğitim düzeyi, ailenin iş koşulları (mesleği), ailenin kız çocuklarının eğitime ilişkin görüşleri aileye bağlı ortaya çıkan engeller kapsamında ele alınmıştır.

Okul Özelliklerine Bağlı Engeller: Evinin okula uzaklığı, okul masrafları, öğretmen davranışları, okul yönetiminin davranışları, şiddet, okul özelliklerine durumlara bağlı engeller kapsamında ele alınmıştır.

Sosyo-Kültürel Özelliklere Bağlı Engeller: Ailenin ve çevrenin kız ve erkek çocuklarının eğitime olan bakış açısı, kültürel özellikleri, dini inançları sosyo-kültürel özelliklere bağlı engeller kapsamında ele alınmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu kısımda örgün ve yaygın eğitimde cinsiyet dağılımlarının incelenmesi, kadın eğitiminin önemi, kız çocuklarının okula devam etmeme nedenleri, Dünya’da ve Türkiye’de kız çocuklarının okullaşmasına yönelik önlemler ve çalışmalar, ulusal ve uluslararası belgelerde eğitimde cinsiyet eşitliği başlıklarına yer verilmiştir.

Örgün ve Yaygın Eğitimde Cinsiyet Dağılımlarının İncelenmesi

Eğitimin evrensel olması ve eğitime erişimin ücretsiz olması 200 yıl önce tartışılan bir konu iken, bugün büyük oranda gerçekleşmiş bir hedef haline gelmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Avrupa 2020 gibi uluslararası belgelerde, Hükümet Programı ve MEB Stratejik Planı gibi ulusal belgelerdeki hedef eşit bir şekilde herkesin kaliteli bir eğitime erişebilmesidir (ERG, 2015).

Nitelikli bir eğitim ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin amaçları bütün kız ve erkek çocuklarının okula erişimlerinin ve toplumsal hayata tam katılmalarını gerektirmektedir. Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin sağladığı ivmeyle, 2000 yılından itibaren uluslararası politika yapıcılar kız çocuklarının eğitime erişimi konusuna önem vermişler ve gündem maddesi haline getirmişlerdir. Tüm çocukların eğitim hakkından faydalanması istenilirken, Kız çocuklarının okullaşma noktasında dezavantajlı olması, en büyük engellerden birisi olarak görülmüştür (Şaşmaz, 2016). UNESCO, kaliteli eğitim ve yaşam boyu öğrenim için cinsiyet eşitliğini desteklemeye devam etmektedir (UNESCO, 2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kapsamında yürütülen çalışmalar ve projelerde kız çocuklarının eğitime erişimini artırmak son derece önemlidir fakat yeterli değildir. Aynı zamanda eğitimin içerik, yöntem ve yaklaşımında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine duyarlı olması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sağlanması ile sadece öğrencilerin cinsiyetleri sebebiyle ayrımcılık yaşamasının önüne geçmek değil, aynı zamanda tüm çocukların eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanması öncelik görülmelidir. Çalışmaların bu doğrultuda yapılması ve desteklenmesi nitelikli eğitim hedeflerine ulaşabilmek için önem taşımaktadır (ERG, 2019).

Kız çocuklarının okullaşma oranları son 25 yıldır 2 katına çıkmıştır. Okullardaki kız ve erkek çocuk sayısı arasındaki uçurum azalmıştır. Bazı yerlerde ise kız çocuklarının eğitim seviyesi erkek çocuklarının eğitim seviyesinden daha fazladır.

UNESCO, 2000 yılından itibaren eğitim almayan kız çocuklarının sayısının 205 milyondan 129 milyona düştüğünü tahmin etmektedir. Fakat 129 milyon kız çocuğu kaliteli bir eğitimden ve öğrenimden mahrum kalmaktadır. Kız çocuklarının eğitimindeki bu zorluklar devam etmektedir. Gelir seviyesi düşük olan ülkelerde 10 kızdan 6'sı ilköğretimden sonra eğitime devam edememekte, 10 kişiden 1'inin de liseden mezun olmak istediğinde sosyal, ekonomik ve kültürel engellere takıldığı söylenebilir. Bu durum daha çok mülteciler, engelli kız çocukları, yoksul aileler ve kırsal alanlardan gelen kız çocuklarında görülmektedir (UNESCO, 2020b)

Eğitim İzleme Raporu 2014 verilerine göre okuryazarlık oranı %94.9 olmasına rağmen, geriye %5 kalan kesimin 4 milyon kişiye tekabül eden nüfusun çoğunluğu ortaöğretimde kayıtlı değildir. Bu oranlar ilköğretim seviyesinde daha düşük, ortaöğretime kıyasla daha fazladır. Bu noktada ilköğretime erişimde ilerlemelerin kaydedildiği görülmektedir (ERG, 2015). 2017-2018'de Türkiye'de genel olarak okullaşma oranlarına bakıldığında, ilköğretimdeki net okullaşma oranı %90 üzerindedir. Bu durum olumlu bir tablo oluşturmaktadır. Fakat net okullaşma oranının %100'e yükselmesi için çalışmalara devam edilmesi gerekmektedir. Ortaöğretim okullaşma oranına bakıldığında ise önceki yıllara göre artış olmasına rağmen bu kademedeki okullaşma oranı %90'a ulaşamamıştır. Okul terki ve devamsızlık durumları birlikte düşünüldüğünde, ortaöğretimdeki net okullaşma oranının artması için politikalara öncelik verilmesi önemlidir (ERG, 2018).

Okullaşma oranı eğitim sisteminin nicel gelişme düzeyini değerlendirmek amacıyla kullanılan bir ölçüttür. Bu oran farklı bölge ve yörelerde okullaşmanın önemine ilişkin açık bir şekilde bilgi verdiği için ve hızlı biçimde fikir oluşturulmasına imkân verdiği için kullanışlıdır (Karakütük, 2012, s. 250). Bu bağlamda kız çocuklarının okullaşma oranlarına ilişkin veriler aşağıda yer alan tablolarda verilmiş ve erkek çocukları ve kız çocuklarının eğitimdeki farklılaşmaları karşılaştırılmıştır. 2002-2019 yılları arasındaki verilerine göre, ilkokul ve ortaokullarda okullaşma oranı dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. İlkokul ve Ortaokullarda Okullaşma Oranı (%)

Öğretim Yılı	İlkokul/Kız/ Net	İlkokul/ Erkek / Net	Ortaokul/ Kız/ Net	Ortaokul/Erkek / Net
2002/2003	87.34	94.49	45.16	55.72
2003/2004	86.89	93.41	48.50	58.01
2004/2005	86.63	92.58	50.51	59.05
2005/2006	87.16	92.29	51.95	61.13
2006/2007	87.93	92.25	52.16	60.71
2007/2008	96.14	98.53	55.81	61.17
2008/2009	96.97	96.99	56.30	60.63
2009/2010	97.84	98.47	62.21	67.55
2010/2011	98.22	98.59	63.86	68.17
2011/2012	98.56	98.77	66.14	68.53
2012/2013	98.92	98.81	92.98	93.19
2013/2014	99.61	99.53	94.47	94.57
2014/2015	96.57	96.04	94.30	94.39
2015/2016	95.22	94.54	94.43	94.36
2016/2017	91.24	91.08	95.76	95.60
2017/2018	91.68	91.42	94.69	94.26
2018/2019	92.08	91.78	93.64	92.94

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri (2019). Örgün eğitim, 2018

Tablo 1 incelendiğinde 2002-2012 yılları arasında ilkokulda kız çocuklarının okullaşma oranı erkek çocuklarına göre daha azdır. 2012-2013 yılından itibaren ilkokulda kız çocuklarının okullaşma oranında artış olmuştur. Ortaokullarda ise kız çocuklarının okullaşma oranının, 2002-2015 yılına kadar erkek çocuklarının okullaşma oranından daha düşük olduğu görülmektedir. 2015-2016 yılından sonra ortaokullarda kız çocuklarının okullaşma oranı erkek çocuklarının okullaşma oranından fazla olmuştur. İlkokul ve ortaokulda yıllara göre kız çocuklarının okullaşma oranının arttığı söylenebilir.

2014-2019 yılları arasında cinsiyete göre ilkokulu tamamlama oranı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre İlkokulu Tamamlama Oranı

Öğretim Yılı	Erkek	Kadın
2014/2015	98.1	97.3
2015/2016	98.2	97.8
2016/2017	98.5	98.2
2017/2018	98.5	98.2
2018/2019	98.7	98.5

Kaynak: TÜİK (2018). Eğitim İstatistikleri, 2018

Tablo 2’de cinsiyete göre ilkokulu tamamlama oranına bakıldığında 2014-2019 yılları arasında kadınların okula devam etme oranlarının erkeklere göre daha az olduğu

söylenbilir. Kadınların okula devam etme oranlarında geçmiş yıllara göre bir artış olsa da cinsiyet bağlamında bakıldığında erkeklere göre ilkokulu tamamlama oranlarının da düşük olduğu söylenbilir.

Zorunlu eğitim kapsamında yapılan yasal değişiklikler net okullaşma oranlarında artışa sebep olmuştur. Bölgesel ve toplumsal cinsiyet kaynaklı eşitsizlikler sebebiyle kız çocuklarının okula erişimi ile ilgili projeler yapılmıştır. Bu projelerle okullarda ve toplumda toplumsal cinsiyet eşitsizliği alanında ilerlemelerin olması hedeflenmiştir (ERG, 2019). İlköğretimde cinsiyet eşitliğinde ilerlemelere rağmen, kız çocuklarının nitelikli bir eğitime erişmeleri ve bu eğitimden yararlanmaları için birçok zorluğun üstesinden gelmeleri gerekmektedir. Yoksulluk, evlilik, toplumsal cinsiyete dayalı çok sayıda engel bulunmaktadır. Kız çocuklarının eğitimi olmasının kendileri, aileleri ve toplum için faydaları göz önünde bulduğunda, yaşanan bu zorluklara ve engellere çözüm yolunun bulunması acil bir durumdur (UNESCO, 2017).

Tablo 3'te 2013- 2019 yılları arasında cinsiyete göre ilkokuldan ortaokula etkin geçiş oranı verilmiştir.

Tablo3. Cinsiyete Göre İlkokuldan Ortaokula Etkin Geçiş Oranı

Öğretim Yılı	Erkek	Kadın
2013/2014	100.0	100.3
2014/2015	99.6	99.3
2015/2016	99.8	99.5
2016/2017	101.2	102.0
2017/2018	103.8	105.5
2018/2019	104.5	105.9

Kaynak: TÜİK (2018). Eğitim İstatistikleri, 2018

Tablo 3'te cinsiyete göre ilkokuldan ortaokula etkin geçiş oranlarına bakıldığında kız çocukları ile erkek çocuklarının okullaşma oranları arasındaki farkın azaldığı söylenbilir. Kız çocuklarının ilkokuldan ortaokula geçişlerinde son yıllarda artış olmuştur.

Tablo 4'te 2012 ve 2018 yılları arasındaki kız çocuklarının ve erkek çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranları verilmiştir.

Tablo 4. Ortaöğretimde Okullaşma Oranı (%)

Öğretim Yılı	Erkek / Net	Kız / Net
2012	70.77	69.31
2013	77.22	76.05
2014	79.46	79.26
2015	79.36	80.24
2016	82.69	82.38
2017	83.77	83.39
2018	84.51	83.88

Kaynak: TÜİK (2018). Eğitim İstatistikleri, 2018

Tablo 4 incelendiğinde 2012 ve 2014 yılları arasında ortaöğretimde kız çocuklarının okullaşma oranının erkek çocuklarına göre düşük olduğu görülmektedir. 2015 yılında kız çocuklarının ortaöğretimdeki okullaşma oranının arttığı ve erkek çocuklarından yüksek olduğu söylenebilir. 2015 yılında kız çocuklarının okullaşma oranı erkek çocuklarından fazladır. 2016 ve 2018 yıllarında ise erkek çocuklarının okullaşma oranının kız çocuklarına göre fazla olduğu görülmektedir. Kızların ve erkeklerin ortaöğretimdeki okullaşma oranı her geçen yıl artmıştır.

Ortaöğretimdeki kız çocuklarının okullaşma oranında artışlar gözlemlenmektedir. Fakat bu artışlara rağmen kız ve erkek çocukları arasındaki okullaşma oranlarında eşitsizliğin devam ettiği görülmektedir. Bu noktada çeşitli önlemler alınması gerekmektedir. Bunun yanında belirli bölgelerde (Güney Doğu Anadolu ve Orta Doğu Anadolu Bölgeleri) ortaöğretimdeki net okullaşma oranında cinsiyet eşitsizliği farklılıkları devam etmektedir (ERG, 2019).

Tablo 5'te 2012-2018 yılları arasındaki 15 yaş ve üzeri eğitim durumuna göre nüfus oranı tablosu yer almaktadır.

Tablo 5. Eğitim Durumuna Göre Nüfus Oranı (15 yaş ve üzeri)

Eğitim durumu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Okuma yazma bilmeyen/erkek	0.83	0.77	0.73	0.70	0.63	0.58	0.53
Okuma yazma bilmeyen/kadın	4.08	3.83	3.75	3.65	3.45	3.23	3.06
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen/erkek	2.14	2.09	1.91	1.69	1.52	1.38	1.20
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen/kadın	4.55	4.57	4.36	4.14	3.93	3.73	3.47
İlkokul mezunu/erkek	11.68	11.24	10.87	10.77	10.14	9.90	8.76
İlkokul mezunu/kadın	15.23	14.87	14.53	14.41	13.80	13.61	12.59
İlköğretim mezunu/erkek	11.65	11.81	10.29	8.95	8.20	8.24	8.30
İlköğretim mezunu/kadın	8.89	9.01	7.87	6.75	5.88	5.99	6.17
Ortaokul veya dengi mezunu/erkek	3.07	2.99	4.96	6.13	7.07	7.10	7.87
Ortaokul veya dengi mezunu/kadın	1.97	1.92	3.54	4.48	5.50	5.57	6.37

Kaynak: TÜİK (2018). Nüfus İstatistikleri, 2018.

Tablo 5 incelendiğinde kadınların toplam nüfus içindeki okuryazarlık oranı erkeklere göre düşüktür. Son yıllarda eğitimde okullaşma oranlarının gelişme gösterdiği söylenebilir. Fakat örgün eğitimde okullaşma oranı her geçen gün artsa da kız ve erkek öğrenciler arasındaki eşitsizliklerin devam ettiği söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatında yer alan temsilcilere göre kız ve erkek öğrenciler açısından eğitimdeki temel sorunlara bakıldığında, çok fazla çalışma yapılmasına rağmen hala devam eden sorun kız çocuklarının okullaşma problemidir. Bunun sebepleri arasında ailelerin geleneksel düşünceleri, algıları ve bölgesel farklılıklar gösterilmektedir (Engin Demir ve diğerleri, 2016). Eğitimle ilgili yaşanan olumlu gelişmeler ve çalışma yapılması gereken alanlar birlikte düşünüldüğünde eğitimde kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması, kadın-erkek fırsat eşitliğinin izlenebilir olması ve bu alandaki birikimlerin daha ileriye taşınması önemlidir. Zorunlu örgün eğitim kademelerinde kız çocuklarının net okullaşma oranlarının %100'e yükseltilmesi

ve kadın okuryazarlık oranının %100'e yükseltilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte öğrenme programları ile kadının güçlendirilmesi, kadın-erkek eşitliğine duyarlılığının artırılması ve eğitim sürecinde özel politikaya ihtiyaç duyulan kadın gruplarına karşı duyarlılığın ve farkındalığın artırılması gelişmelerine ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir (KGSM, 2018).

Âdem'e (2008, s. 155) göre, nüfus içindeki okuryazarlık oranının düşük olmasının asıl sebebi zorunlu temel eğitimin tüm yaş kümesindeki nüfusa yaygınlaştırılmamasıdır. Oysa ilköğretim, Cumhuriyet dönemindeki hükümetlerin yaptıkları eğitim programlarında öncelikli sorunlar arasında yer almaktadır. Karakütük'e (2012, s. 250) göre, Türkiye'de okuma-yazma bilmeyen vatandaş kalmaması için sistemli bir çalışma gösterilmesi gerekmektedir. Bu noktada yetişkinlere okuma-yazma öğretimi önemlidir. Fakat bu aşamadaki sorunun çözümü ise zordur. Bu sebeple ilköğretim çağına gelmiş tüm çocuklara anayasanın ve yasaların öngördüğü zorunlu temel eğitim devlet tarafından verilmelidir.

Kadın Eğitiminin Önemi

Eğitim, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmişlik düzeyini etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Eğitim bireylere özel faydalar sağlamanın yanında, toplumsal açıdan meydana getirdiği dışsallıklar sebebiyle ülkelerin ekonomik kalkınmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe nitelikli işgücü artmakta, bilimsel ve teknolojik yenilikler hız kazanmaktadır (Öztürk, 2005). Eğitim bir toplumun gelişmesinin ve büyümesinin yanında o toplumun refah seviyesini yükseltmektedir. Eğitimin temel işlevleri bireyin kişisel bilgi ve becerilerini yükseltmek, bilinçli bir toplum yaratmak, değişken ve çok boyutlu yaşama hazır hale getirmektir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2002).

Eğitimin özel ve sosyal getirileri, bir ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmadaki önemini açığa çıkarmaktadır. Bu durum eğitimi önemli bir yatırım haline getirmektedir. Aynı zamanda ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarında üzerinde durulan önemli konulardan birisi de kadınların eğitimidir. Ekonomik ve sosyal kalkınma, çevrenin korunması ve sosyal adaletin gerçekleşmesi kalkınma sürecine kadınların ve erkeklerin tam ve eşit katılımıyla gerçekleşmektedir (Yumuş, 2011). Kadının bir toplumda birey olabilmesini sağlayan en önemli şey eğitimidir. Dünya ülkelerinin gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli faktörlerden birisi de o

toplumlardaki kadınların eğitim düzeyidir. Eğitim cinsiyet ayrımı yapılmadan kadın ve erkek tüm insanların yararlanması gereken bir haktır. Fakat dünyada eğitim imkânlarından yararlanma durumuna bakıldığında kadın ve erkek arasında büyük farklar vardır. Eğitim ve öğretim alanında yaşanan tüm gelişmelere rağmen dünyanın bazı bölgelerinde kadının eğitimi önemli bir sorundur (Demiray, 2010, s. 9).

Kadının eğitilmesi kendi gelişimine ve refahına katkı sağlamaktadır. Kadının eğitilmiş bir birey olmasıyla birlikte aile planlaması, sağlık, üretkenlik, çocuklarını yetiştirme, beslenme ve aile refahına sağlayacağı katkılar ve iş istihdamına katılması ülkenin ekonomik kalkınmasını sağlayacaktır. Kadının statüsünün artmasıyla insan kaynaklarının ülkenin gereksinimlerine göre daha etkin kullanımını da sağlayacaktır (KSGM, 2008b). Kadınların toplumsal hayatta aktif bir rol sergilemeleri eğitim imkânlarından ve fırsatlarından faydalanmaları ile mümkündür. Aynı zamanda güçlü, sürdürülebilir ve dengeli bir kalkınma için kadının çalışma hayatında yer alması ve üretimde söz sahibi olması son derece önemlidir. Kadınların eğitim almasıyla birlikte iş hayatında yer alması toplumun diğer alanlarında da üretken olmalarının yolunu açmaktadır. Kadınların üretken olması ve iş hayatında yer alması ekonomik açıdan güçlenmelerini sağlarken, aile içerisindeki konumlarını da iyileştirmektedir (KSGM, 2018). Annenin eğitim seviyesinin düşük olduğu ailelerde ve kadınların okullaşma oranının düşük olduğu toplumlarda kültürel sermaye oluşmamaktadır. Bu aile ve toplumlarda çocuklar başarısızlığa uğramaktadır. Eğitim seviyesiyle birlikte oluşan üst tabakalara doğru sosyal hareketliliği gerçekleştirememektedir (Merter, 2007).

Geliri düşük olan ülkelerdeki kadın eğitimine yapılan yatırımın erkek eğitiminden daha yüksek verimi olduğu açıkça görülmektedir. Kadınlar eğitilmiş bireyler olduklarında, geleneksel kadın ortamlarından farklı olan çevrelerle tanışma imkânı elde edebilmektedirler. Aynı zamanda eğitim kadının hareket ve girişim özgürlüğünü artırmaktadır. Kadının eğitim seviyesi yükseldikçe, aile başına daha az çocuk düşmektedir. Aynı zamanda daha az çocuk ölümüyle karşılaşmakta, evlilik yaşı ertelenmekte, sağlıklı, iyi beslenmiş ve eğitilmiş çocukların yetişmesi olasılığı artmaktadır. Kadınların eğitim seviyesinin artmasıyla özellikle kız çocuklarının eğitim şansı yükselmektedir (TÜSİAD, 2000, s. 28-29). Kadınların toplumsal hayata katılmaları, özgür ve eşit bireyler olarak yaşayabilmesi, haklarını bilmesi ve kullanabilmesi için bilgi, beceri ve yeteneklerinin olması önemlidir. Kız çocuklarının eğitimine önem gösterilmesi ve okullaşma oranının artırılması, kız çocuklarının eğitim

hakkını kullanabilmesi ve ona bağılı olarak topluma değer katan önem ve önceliğe sahiptir. Kız çocuklarının eğitimli olması, aile içerisinde annenin yeterliliğini belirlemektedir. Annenin daha üst seviyede yeterlilik koşullarını taşıması ise kız ve erkek çocukları için daha uzun eğitim fırsat ve imkânı sağlamaktadır (akır, 2016, s.9).

Kız çocuklarının eğitime katılmaları toplumsal yapı açısından oldukça yararlıdır. Genel olarak kız çocuklarında eğitimin önemi şu şekilde sıralanmaktadır:

- Eğitim kız çocuklarının ve kadınların yaşamlarının daha iyi hale gelmesini sağlar. Eğitim kadınların kendi yaşamlarını kontrol edebilmelerini sağlar. Topluma katkıda bulunabilecek becerilerle donatır.
- Eğitimle birlikte kadınlar kendileri ile ilgili konularda kararlar alabilirler. Aynı zamanda ailelerini etkileyebilirler.
- Kadınların yönetimlere, ailelere, toplumlara ve ekonomiye sunulan hizmetlere katılmaları ve bu alanlardaki gelişmeler üzerinde etkili olmaları herkesin yararınadır (Saygılı ve Yavuz, 2016, s. 123).

Kadınların eğitim seviyesinin artması, kadınların daha özgür hareket edebilmesi ve karar vermeleri açısından önemlidir. Bunun yanında kadınların eğitimiyle birlikte erken evlilikler ve doğurganlık oranı azalmaktadır. Kadının aynı zamanda iş yaşamına girmesi, üretken bir birey olmasını sağlamaktadır. Gelişen ve ilerleyen toplumlarda kadınların eğitim seviyesinin artmasıyla toplumun refah seviyesi yükselmektedir. Dolayısıyla kadının eğitim seviyesinin artmasının bireysel ve toplumsal getirileri vardır. Toplumda kadının bir birey olarak var olabilmesi için eğitim önemli bir rol oynamaktadır.

Eğitimin Kadınlara ve Kız Çocuklarına Bireysel Getirileri

Bireysel kazançlar ile eğitim arasında aynı yönlü bir ilişki vardır. Eğitim bireylere maddi yönlü kazançların yanında maddi olmayan kazançlarda sağlamaktadır. Bireylerin yüksek bir eğitim seviyesine sahip olması, önemli bir saygınlık ve itibar kazanmasını sağlamaktadır (alışkan, 2007). Kadınların eğitiminin ekonomiye katkı sağlamasının yanında, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal çevreyle iletişim haline geçebilme ve girişim özgürlüğü artmaktadır (Özpolat ve Yıldırım, 2009). Kadınların eğitim seviyelerinin artmasıyla işgücüne katılım oranı artmaktadır (Bayar, 2016)

Kız çocuklarının iyi bir eğitim alması ile birlikte ileri yaşlarında daha az çocuk yapma ve ailelerinde daha fazla söz hakkı kullanma olasılığı yüksektir. Dolayısıyla bu durum doğurganlık konusunda bilinç kazanma, eğitimde ilerleme, kadının eyleyciliğindeki kazanımlar ve kadınların iş piyasasındaki istihdamının artmasıyla birbirini etkileyen durumlar meydana getirmektedir. Kadınların eğitim almasıyla meydana gelecek olan bu değişimler kız çocuklarının okula devam etmesinin önemini açıkça ortaya koymaktadır (Dünya Bankası, 2012). Kadın eğitiminin olumlu katkılarının olduğu bilinmektedir. Fakat özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınların eğitimine daha fazla önem gösterilmesi gerektiği çok dikkate alınmamaktadır. Bu ülkelerde eğitim düzeyi diğer ülkelere göre düşüktür. Herkesin eğitime ihtiyacı vardır (Yumuşak, 2003). Kadınların eğitim imkân ve fırsatlarından eşit bir şekilde yararlanması toplumsal hayatta aktif bir rol üstlenmeleri açısından çok önemlidir (KSGM, 2018).

Buna göre kadınların bilgi ve beceriye sahip olabilmesi ancak eğitimle mümkündür denilebilir. Kadınların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte iş bulabilme olasılığı artmaktadır. Kadınların ekonomik bakımdan güçlenmesinin ailesinin refah düzeyini artırdığı söylenebilir. Kadınların eğitim almasıyla birlikte kendi yaşamlarını kontrol edebilir duruma gelmesini ve ailelerinde karar almalarını etkileyecektir.

Kız Çocukları ve Kadınların Eğitiminin Toplumsal Getirileri

Eğitimin bireysel getirileri olduğu gibi toplumsal getirileri de söz konusudur. Bu sebeple bir toplumda bireylerin eğitim seviyesinin artması bireysel açıdan olduğu gibi toplumsal açıdan da istenen bir durumdur. Eğitim ile gelir arasındaki ilişki bireysel bir katkı sağladığı gibi milli gelire de katkı sağladığı için toplumsal olarak ele alınmakta, eğitimin bireysel ve toplumsal getirileri üzerinde durulmaktadır (Çalışkan, 2007). Eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşan bir toplumda özgürlük, demokrasi, yasalara ve insanlara saygı daha iyi gelişmektedir. Güçlü, özgür, demokratik bir toplumun yetişebilmesi için eğitilmiş bireylerin var olması önemlidir (Öztürk, 2005). Eğitim kişisel ve toplumsal anlamda faydalar sağlamaktadır. Eğitim, sosyal açıdan güçlü bir toplum oluşmasını sağlarken, eğitim alan bireylerin üretim gücüyle birlikte ekonomik açıdan kuvvetli bir ülke oluşturulmasına yardımcı olur. Bu da eğitimin ne kadar önemli olduğunun bir kanıtıdır (Taş ve Yenilmez, 2008). Kız çocuklarının eğitilmesi toplumlar için sosyo-ekonomik kazançlar sağlamaktadır. Ekonomideki artış ve verimlilik, ailenin gelir düzeyinin artması, geç evlilikler, doğurganlık oranlarının azalması, sağlıklı

bebekler ve çocukların hayatta kalma oranlarındaki artış bu kazançlar arasında yer almaktadır (United States Agency for International Development [USAID], 2008). Uzun süre eğitim gören kadınlar daha geç evlenmekte ve daha az sayıda çocuk doğurmaktadır. Kadının eğitimi arttığında ailenin sağlığında gelişmeler meydana gelmektedir. Bebek ve çocuk ölümleri kadının eğitimiyle ilişkilidir. Kadının eğitilmiş bir birey olması erken yaşta anne olmasını engellemektedir. Kadının eğitimi sonucunda meydana gelen bu olumlu etkiler aile refahını iyileştirmektedir. Aile refahıyla birlikte bütün toplumun refahı da büyük ölçüde yükselmektedir (Seven ve Engin, 2007).

Kadınların eğitimden, ekonomik fırsatlardan erkeklerle eşit bir şekilde yararlanabilmesi ve toplumda üretken bir şekilde rol alabilmesi birçok verimlilik kazanımları sunmaktadır. Bu kazanımlar küresel ve rekabetçi dünya için önemli bir hale gelmektedir. Kadınların eğitimle birlikte statülerinin iyileştirilmesi, kalkınma açısından önem taşımaktadır. Kadın ve erkeklerin sosyal ve siyasal açıdan etkili bir hale gelmesi, karar alma noktasında eşit şansa sahip olmaları kurumların ve politikaların önünü açarak daha iyi bir kalkınma yolu sunacaktır (Dünya Bankası, 2012).

Kadınların eğitildiği oranda bir toplumda kalkınma oranı artar. Eğitim görmemiş kadınlar bir ülke için insan kaynağı bakımından büyük bir kayıptır. Kadınların eğitilmesiyle birlikte eğitilmiş kadın gücünden yeterince faydalanılmamıştır. Dolayısıyla kadınları eğitilmesi toplumun kalkınmasının itici gücüdür. İnsan beceri ve kabiliyetleri eğitim yoluyla geliştirilmeli ve kadının eğitimine önem gösterilmelidir (Kayadibi, 2003).

Kadınların eğitiminin toplumsal getirilerine bakıldığında, kadınların eğitim düzeyinin artmasının toplumdaki ekonomik, kültürel ve sosyal etkileri önemli bir şekilde etkilediği söylenebilir. Kadınların eğitimi toplumun geleceği açısından fayda sağlamaktadır. Kadınların eğitim düzeyinin artırılması doğurganlık oranlarının düşmesini, erken evliliklerin önlenmesini ve iş hayatı için bilgi, beceri sahibi bireylerin yetişmesini, aynı zamanda sağlık bilincinin toplumda gelişmesini sağlamaktadır. Kadınların yönetimde yer alması ve aile, toplum, ekonomiye sunulan hizmetlere katılmaları herkesin yararına olacaktır. Kız çocuklarının eğitilmesi ekonomik üretkenliğe katkı sağlayacaktır.

Kız Çocuklarının Okula Devam Etmeme Nedenleri

Ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal kalkınmanın temel anahtarlarından birisi eğitimidir. Eğitimin seviyesinin artmasıyla birlikte ekonomik büyüme hızlanmakta ve yoksulluğu önlemektedir. Aynı zamanda sağlık standartlarının iyileşmesine, nüfus artışının dengelenmesine ve demokrasinin gelişmesine katkılar sağlamaktadır (OECD, 2011). Eğitimde kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığın önemli bir nedeni toplumun onlara biçtiği toplumsal cinsiyet rolleridir denilebilir. Erkek ve kadın toplumun istediği rol ve modellere göre yetiştirilirler. Dolayısıyla kadın ve erkek arasındaki ayrımcılık doğumdan itibaren başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ortaya çıkan cinsiyetçi iş bölümü eğitimden çalışma alanına, siyasetten sivil toplum örgütlerine kadar her türlü kamusal alanda cinsiyet eşitsizliğine neden olmaktadır. Bu ayrımcılığın sebebi ile birlikte kadınların eğitime katılma oranının erkeklere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Yıllardır kadınların eğitimi konusundaki gelişmelere rağmen kadınlar ve genç kızlar tüm eğitim grubundaki erkeklere göre geride kalmışlardır. Özellikle bölgesel, kırsal/kentsel ve yaş farklılıklarına bakıldığında kadınların okuryazarlık düzeylerinde eşitsizlikler olduğu görülmektedir (Kadın Adayları Destekleme Derneği [KA-DER], 2005). Örneğin Noureen'in (2011) Pakistan'da yaptığı araştırmada elde ettiği bulgulara göre kadının toplumdaki rolünün onların eğitimini etkilediği görülmektedir. Kadının eğitime engel olan durumları çalışmada 'fakirlik, sosyal normlar, erken evlilik, çeyiz hazırlıkları' olarak belirlemiştir. Araştırmanın sonuçları literatür ile birbirini destekler niteliktedir.

Kadının ilerlemesi için eğitim, birçok alanda başlangıç noktası kabul edilmektedir. Eğitim, kadının toplumsal hayattaki konumu ve istihdam olanakları üzerinde etkili olan bir etmendir. Fakat araştırmalar kadının eğitilmiş bir birey olmasının sosyo-kültürel yapı ile başa çıkabilmesi için her zaman yeterli olmadığını öne sürmektedir. Toplumdaki geleneksel bir kadın imajının yer aldığı ve sosyal baskının olduğunu göstermektedir (Özgen ve Ufuk, 2000).

Eğitim ve öğretim alanında dünyada yaşanan ilerleme ve gelişmelere rağmen dünyanın pek çok yerinde kadınların eğitimi hala önemli bir problem oluşturmaktadır. Türkiye'de de eğitim alanında yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği devam etmektedir. Bu çerçevede son yıllarda Türkiye kız çocukları ve kadınların eğitime erişimleri konusunda olumsuz göstergeleri ortadan kaldırmak için farklı girişimler içine girmiştir.

Kadın ve erkeklerde okuryazarlık ve okullaşma oranının artması için çalışmalar yapılmaktadır. Kadınların kendi güçlerini ve kendilerini güçsüzleştiren durumları fark edebilmeleri ve bunları dönüştürebilmeleri için eğitim ortamları oluşturmaktadır. Kız çocukları ve kadınların eğitime katılması, kendi gelişimlerine ve refahına katkı sağlamaktadır (Atlama ve Özsoy, 2009). Eğitim kurumlarının da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesi için çeşitli önlemler alması bu noktada önem taşımaktadır (Tüzel, 2014). Kız çocuklarının temel eğitiminin yanında eğitim kademelerinin üst basamaklarında yer almalarının sağlanmasının önemi aile ve toplum tarafından farkındalık kazanılması gereken bir konudur (Bener, 2009).

Kadınların ve erkeklerin eğitime erişimi noktasında eşitlik sağlanmaya çalışırken, bu konuda başarısız olan ülkeler daha yavaş büyüme ve azalan bir gelir düzeyi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Kız çocuklarının eğitimi bireyler olması bölgeler arasındaki dengesizlikleri azaltabilir. Eğitim fırsatı kadınlara daha çok sunularak kadınların verimlilikleri artırılır. Bu şekilde kadınların işgücüne katılımları ve gelir düzeyleri yükselmektedir. Aynı zamanda yoksullukla mücadele edilmiş, ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanmış, hızlı nüfus artışı önlenmiş, çocuklar ve gençler daha iyi bir geleceğe kavuşmuş olurlar. Bu sebeple eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununun öncelikle ele alınması gerekmektedir (Atlama ve Özsoy, 2009).

Özbaş (2012) ortaöğretimdeki okullaşma engelini temel sosyoekonomik özellikler ve ilköğretime ilişkin değişkenler olarak ele almıştır. Bu noktada kız çocuklarının eğitime erişiminde ailenin ekonomik yetersizliğinin engel olduğunu saptamaktadır. Aynı zamanda öğrencinin ilköğretimdeki başarısızlığı veya aile ile okul arasındaki iletişim eksikliğinin de okula devam etme noktasında engeller oluşturduğunu belirtmektedir.

Kız çocuklarının eğitime erişimindeki önemli noktalar bireysel, aileye bağlı özellikler ve bölgesel faktörlerdir. Ailenin gelir düzeyi, anne ve babanın eğitimi, bireysel ve hane halkı faktörleri, farklılaşan topluluk özellikleri kız çocuklarının eğitime katılımlarında önem taşımaktadır. Kırsal bölgelerde ise kentsel bölgelere göre okula devam etmeme durumunun daha fazla olduğu görülmektedir (Tansel, 2002).

Türkiye’de cinsiyet eşitsizliğinin temelinde makro yapı (ulusal politika, ekonomik yapı) ve ailesel faktörler (ailenin kültürel durumu ve inançları, ailenin yapısı)

olmak üzere iki kategori yer almaktadır. Kız çocukların okula devamında aile kültürünün ve gelirinin önemli bir yer taşıdığı görülmektedir. Kültürel etmenlerden dolayı kız çocuklarının okula devam etmemesi temel eğitimden sonraki kademelerde cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır (Rankin ve Aytacı, 2006)

Türkiye’de eğitime erişim noktasında, ilköğretim zorunlu olmasına rağmen, özellikle kız çocukları için birçok zorluklar içermektedir. Bu sebepler içerisinde geleneksel toplum ilişkilerinin var olması, gelirin düşük olması, eğitimin bir beceri/vasıf kazandırılmaması ve kaliteli eğitime erişmenin zorluğudur. Ekonomik yetersizlikler özellikle zorunlu eğitimden sonra eğitime devam etmelerindeki önemli kararlardan birisidir. Yoksul ve düşük gelirli ailelerde, ebeveynlerle birlikte işgücü piyasasına girmek ve aile içinde sorumluluk almak zorunda olan çocuklar erken yaşta eğitimden uzaklaşmaktadır. Yoksul ailelere bakıldığında kız çocuklarının okulu terk etme durumlarında etkileri bulunmaktadır (Bakış, Levent, İnsel ve Polat, 2009).

Eğitime erişimde belirleyici etmenler bireysel, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve eğitim düzeyi, statüsü, kardeş sayısı ve bölgenin özellikleri etkili olmuştur. Bu özellikler dikkate alındığında cinsiyetin önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Aynı şartlardaki bir ailenin sahip olduğu iki çocuktan erkek olanın kız olana göre eğitim alma şansının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Bakış ve diğerleri, 2009).

Aileye Bağlı Engeller

Kız çocuklarının eğitime erişiminde ailenin sosyal ve ekonomik durumu önem taşımaktadır. Bu çalışmada ailenin gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve ailenin yapısı kız çocuklarının okula devam etmesini etkileyen boyutlar olarak ele alınmıştır. Bu boyutlar ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

Ailenin Sosyoekonomik Özellikleri

Yoksulluk ve işsizlik durumu, maliyetli olan kız çocuklarının okula gitmesini engellemektedir. Bu durum aynı zamanda okullar arasındaki farklılıkları oluşturmakta ve farklı sınıflara aynı kalitede eğitim verilmemektedir. Yoksul olan ailelerinin kız çocuklarını kaliteli bir eğitime ulaşması daha da zorlaşmaktadır (Sayılan, 2012).Eğitim ve yoksulluk arasında kısır döngü şeklinde belirtilecek bir ilişki söz konusudur. Yoksulluk arttıkça eğitimdeki fırsatlara ulaşabilme azalmaktadır. Eğitim düzeyi

düştükçe ise yoksulluk artmaktadır. Bu şekilde içinden çıkılmaz bir döngüye girilmektedir (Alpaydın, 2008).

Yoksulluk ve okul masraflarının yüksek olmasından dolayı aileler kız çocuklarını okula göndermek yerine erkek çocuklarını göndermeyi tercih etmektedirler. Bunun sebepleri arasında geleneksel ve ataerkil düşünme tarzından kaynaklanan kız çocuklarının evlenip gidecek olmasıdır. Kız çocuklarının evlenmesi ile birlikte onlara harcanan paranın aile için bir kayıp olması düşüncesi yer almaktadır. Üst sosyoekonomik seviyedeki aileler kız ve erkek çocuklarının eğitime eşit önem vermektedir. Fakat alt sosyoekonomik seviyedeki aileler erkek çocuklarının eğitime daha önem vermektedir (KA-DER, 2005).

Ailenin Yapısı

Ailelerin bazısı kız çocuklarını toplumsal değerler, dini inançlar, gelenekler sebebi ile okula göndermemektedir. Toplumun kız çocuğu için belirlediği roller içerisinde kardeşlerine bakma, ev işlerinde yardımcı olma, ailenin yaşlılarının bakımı ve daha sonra evlenip gitme, gittiği yerde ise aynı görevleri üstlenme durumu söz konusudur. Bu nedenle kız çocuğunun eğitilmiş bir birey olmasının toplumun ona yüklediği roller bakımından gereği yoktur. Bazı aileler ise kız çocuklarının karma eğitim almasını istememektedir. Bu aileler için kız çocuklarının okuryazar olmasının veya eğitilmiş olmasının bir önemi yoktur. (KA-DER, 2005).

Velilerin eğitime bakış açısı ve önem vermesi kız çocuklarının eğitimi açısından önemlidir. Yeterli bilince ve farkındalığa sahip olmayan aileler kız çocuklarını okula göndermek istememektedirler. Kız çocuklarının okula devam etmesinin sağlanması konusunda ailelerin bilgilendirilmesi ve bu konuda ailelerin duyarlı olmasını sağlamak gerekmektedir.

Okul Özelliklerine Bağlı Engeller

Bir öğrencinin eğitime devam etmemesi veya çevresindeki bazı kişiler sebebiyle okulu bırakmak zorunda olması istenmeyen bir durumdur. Çünkü öğrencinin okulu terk etmesi birey ve toplum adına olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Yavuz, Özkaral ve Yıldız, 2016). Afrika'da yaşayan kız çocuklarının eğitime devam etmemesinin önündeki önemli engellerden birisi okul ile ev arasındaki mesafedir. Aileler ergenlik dönemindeki

kız çocuklarını evden uzak mesafeli okula gönderme konusunda çekimser kalmaktadırlar (Kane, 2004).

Buna göre kız çocuklarının yaşadıkları çevrede okulun bulunmaması ve okula erişimde yaşanan sıkıntılar, kız çocuklarının okula devam etmesinde engelleyici unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailelerin çocuklarını okula göndermek için servise ücret ödemek zorunda kalması düşük gelirli aileler için sorun oluşturmaktadır. Bunun yanında öğrencinin akademik başarısı, okulda öğretmenlerin davranış ve tutumları da kız çocuklarının okula devamı konusundaki diğer önemli etmenler olarak sayılabilir

Öğrencilerin Okul Başarısı

Öğrencilerin okula devam etmemesinde önemli etkenlerden birisi de okuldaki başarısızlığıdır (Gökşen, Cemalcılar ve Gürlesel, 2008). Okula devam etmeyen öğrencilerin çoğunun okulda başarısız olduğu görülmektedir. Bu noktada derslerin zor olması ve ders çalışmak istememek ana etken olarak görülebilmektedir. Okulu terk eden öğrencilerin önemli bir kısmı ise sınıf tekrarı yapmaktadır. Diğer bir taraftan sınıf tekrarı ile devamsızlık iç içe geçmiş durumlar olarak belirlenebilir. Arkadaş ve sosyal çevrenin etkisi ise hem kendi başına hem de okul başarısızlığının altında incelenebilecek boyutlardan birisidir. Öğrenciler devamsızlık veya okuldaki akademik başarısızlıklarını arkadaşlarına ve sosyal çevrelere bağlayabilmektedirler. Aynı zamanda arkadaş ve çevrelerinin de okulu terk etmede etkili olduğu görülmektedir (MEB ve UNICEF, 2013).

Buna göre, çocukların okula gitmeme, devamsızlık ve okulu terk etmelerinde kişisel durumları etkili olmaktadır. En önemli nedenlerden birisi de öğrencinin başarısız olmasıdır. Özellikle kız çocuklarının okulda başarısız olması ailelerin kız çocuklarını okuldan alması için bir neden olarak görülmektedir. Çocuklarının okuldaki başarısız durumlarını gerekçe gösteren ailelerin, kız çocuklarını okuldan almasının göstergesi olarak toplumsal cinsiyet algısı gösterilebilir.

Sosyokültürel Engeller

Aileler kız çocuklarını okula göndermek yerine ev işlerinde anneye yardım etmesini, kardeşlerine bakmasını veya hayvan bakımında yardımcı olmasını istemektedir. Bazı bölgelerde yaşayan annelerin iş yükleri oldukça fazladır. Bu sebeple

kız çocuklarının kendilerine yardımcı olmalarını istemektedirler. Kız çocuklarının annenin iş yükünü azaltması evde ikinci anne rolünü üstlenmesiyle gerçekleşmektedir. Bu nedenle kızların okula devam etmemesi ve evde anneye yardımcı olması düşüncesi eğitimin bazı aileler tarafından gereksiz görülmesine neden olmuştur. Aynı zamanda kız çocuklarının başına kötü bir olay gelebileceği düşüncesi ile aileler kız çocuklarını okula göndermek istememektedir. Geleneksel bakış açısıyla birlikte ailelerin çevreye olan güvensizliği kız çocuklarının okula gidememesinde büyük bir neden olmuştur (Bora ve Taş, 2017).

Kadınların eğitim sisteminde erkeklere göre daha düşük oranda yer alması toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir yönüdür. Okullarda toplumsallaşma sürecinin cinsiyet olması ve cinsiyet eşitliği konusunda ayırım yapan öğretim programları, var olan geleneksel cinsiyet rollerini ve kalıp yargıları desteklemektedir. Bazı ders kitaplarında yer alan statü ve geliri yüksek meslekler erkeklere uygun olarak belirtilmiştir. Ev içi bakım işleri ise kadına uygun görülmektedir. Kadına ve erkeğe yapılan ayrımcı sosyal rollere vurgu yapıldığı görülmektedir. Kadının asıl görevinin annelik olduğu sık sık belirtilmiştir (Gök, 2004).

Buna göre, sosyokültürel etmenlere bakıldığında ailenin geleneksel yapısı, toplumsal cinsiyet algısı ve çevrenin eğitime bakış açısı vb. gibi sebeplerden dolayı kız çocuklarının eğitimden uzaklaştırılmak istendiği görülmektedir. Yoksul aileler okuldan sonra kız çocuklarını ev içerisinde ve ev dışında çalıştırıp yararlanmak istemektedir.

Dünya’da ve Türkiye’de Kız Çocuklarının Okullaşmasına Yönelik Önlemler ve Çalışmalar

UNICEF’in (2004b) hazırladığı ‘‘Dünya Çocuklarının Durumu 2004’’ raporuna göre, temel eğitime herkesin ulaşılabilmesi göreceli bir şekilde açık hedef olarak görülmektedir. Fakat bu hedefe ulaşılmasının en az diğer hedefler kadar güç olduğu anlaşılmıştır. Her çocuğa kaliteli temel eğitimin sağlanması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Ancak hala 121 milyon çocuk bu haktan yararlanamamaktadır. Dünyada yürütülen birçok proje bulunmaktadır. Bu projelere rağmen eğitim olanaklarına erişim noktasında, okul başarısında ve eğitime devam etmede toplumsal cinsiyet eşitliği sorun oluşturmaktadır. Dolayısıyla kız çocukları eğitim imkânlarından yoksun kalmaktadırlar. Kız çocuklarının eğitimine yapılacak olan yatırımlar, tüm çocukların kaliteli bir eğitim alma hakkını koruyacak ve kalkınma hedeflerine başlangıç ivmesi kazandıracaktır.

Eğitimde uzun vadeli eğitim planlarında cinsiyet eşitliği üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların işe yaradığı görülmektedir. Son yıllarda Etiyopya kız çocuklarının eğitimini önemli bir öncelik haline getirmiştir. Sonuç olarak ilköğretimde kız ve erkek çocukları arasındaki farklar ortadan kalmıştır. Kenya, uzak bölgelerdeki kız çocukları için yatırımlar yapmıştır. Kız çocuklarının 1. sınıfa kayıtları artmıştır. Aynı zamanda kızlar matematikte erkeklerden daha iyi bir performans göstermektedirler. Benzer şekilde Nepal’de yapılan çalışmalar ile kız çocuklarının okula kayıt olmaları ve okulu tamamları sağlanmıştır (UNESCO, 2020b). UNESCO Uluslararası Kadınlar Günü’nde kız ve kadın eğitimi ödülü için adaylık çağrısı başlatmıştır (UNESCO, 2020). Nijer’de canlı ve sürdürülebilir kalkınma için kız çocuklarının eğitimi kapsamında, eğitimdeki cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele için UNESCO Batı Afrika Bölge Ofisi Sahel, Japonya hükümetinin mali desteğiyle bir proje gerçekleştirmiştir. 2000 yılından bu zamana kadar ilköğretime katılım noktasında etkileyici iyileştirmeler olmuştur. Fakat Nijer’de eğitimin her düzeyinde cinsiyet eşitsizlikleri devam etmektedir. Bu proje ile kızların ve kadınların eğitime erişimi ve katılmaları amaçlanmıştır (UNESCO, 2016). Kız çocuklarının eğitime destek sağlamak ve farkındalık oluşturmak için ABD’nin Los Angeles şehrinde Kore konvansiyonu sırasında “Parlak Kızlar, Daha Parlak Gelecek” kampanyası ile kız çocuklarının eğitimi vurgulanmıştır (UNESCO, 2017).

Türkiye’de de kız çocuklarının eğitim sistemine kazandırılması ve okullaşma oranının artırılması için çeşitli çalışmalar ve kampanyalar yürütülmektedir. Okula kayıt yaptırmamış ve devamsızlık yapan kız öğrencilerin eğitime erişimi konusunda cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi gibi amaçlar yer almaktadır (Yavuz ve diğerleri, 2016). Kız çocuklarının eğitime erişememesinin önündeki engellerin kaldırılması için son yıllarda devlet ve çeşitli sivil toplum örgütleri kampanya ve projeler başlatmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmeye çalışılmış ve ailelerle birebir görüşülerek bu cinsiyetçi bakış açısının sona ermesine çalışılmıştır (Asan, 2010). Milli Eğitim Bakanlığı ve birçok resmi, yerel kurum ve sivil toplum örgütleri tarafından toplumsal cinsiyeti sağlamak ve farkındalık oluşturmak amacıyla projeler gerçekleştirilmiştir. Projelerin amaçları kız ve erkek çocuklarının eğitimleri boyunca cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmamasını sağlamaktır. Aynı zamanda kız ve erkek çocuklarının eğitim hakkından eşit bir şekilde faydalanmaları ve öğretmenlerin cinsiyete yönelik duyarlılıkları artırmak bu amaçlar arasındadır (Engin Demir ve diğerleri, 2016). Eğitime erişen öğrencilerin sonrasında okula devamını sağlamakta önemlidir. MEB

eğitime erişim konusunda birçok proje yürütmüştür. Bu projelerin sonuç ve etkilerini kamuoyuyla paylaşmak önemlidir. Özellikle eğitime erişim noktasında sıkıntı yaşayan dezavantajlı çocuklarla ilgili veri paylaşımı yapılması çözüm nerileri açısından büyük önem taşımaktadır (ERG, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda birçok projeler geliştirmiş ve uygulamıştır. Bu projeler; insan hakları ve demokrasi dersinin geliştirilmesi, okul ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla görselleme çalışmalarının yer alması, 12 yıllık zorunlu eğitim, kızların eğitimi (KEP 1 ve KEP 2), kız çocuklarının okullaşmasının artırılması için uygulanan şartlı Nakit Transferi Uygulaması ve çeşitli kampanyalardır. Avrupa Birliği ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteğiyle geliştirilip, finanse edilen "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi " (ETCEP) Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu projenin amaçları arasında; okullardaki kız ve erkek öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, ikincisi eğitim sisteminde eşitliğe ve toplumsal cinsiyete dayalı bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamaktır (Engin Demir ve diğerleri, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı 2014 yılında "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Teknik Destek" projesini başlatmıştır. Bu proje ile cinsiyet kalıp yargıları ortadan kaldırılmak istenmiştir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımı tüm eğitim sistemine yerleştirmek amaçlardan biridir (KSGM, 2019).

Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF kız çocuklarının okullulaşma ve okula devam etme oranlarını %100'e çıkarmayı amaçlayan çalışmalar başlatmışlardır. Kampanyanın amacı kız çocuklarının okula hiç gitmemiş veya okula başlayıp devam etmemiş olanlarının okula kaydolmalarını ve başarılı bir şekilde bitirmelerini sağlamaktır (MEB, 2003). Türkiye'de güneydoğu ve doğu bölgelerinde cinsiyet eşitsizliği önemli boyutlardadır. Bazı illerde 6 ve 14 yaşındaki kız çocuklarının yaklaşık %50'si okula gitmemektedir. Kırsal kesimlerde yaşayan ocuktardan 11 ve 14 yaş arasındaki kız çocuklarının %60'ı okula kayıtlı değildir (MEB, 2011). KAGİDER'in (2011) yapmış olduğu "Kars'taki Kızlar İlerliyor 2010-2011" projenin esas amacı, Kars'ta ortaöğretimde eğitim gören kız çocuklarının okulda kalma ve iş piyasasında yer edinmelerine yardımcı olmaktır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet farkındalığını artırarak kız çocuklarına yönelik yapılan cinsiyet ayrımcılığının nlenmesine katkı sağlamaktır.

“Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder, Ana-Kız Okuldayız” gibi kız çocuklarının eğitimi ile ilgili kampanyalar yapılmıştır. Aynı zamanda “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi” yürütülmüştür. Yüksek Öğretim Kurulu bünyesinde Akademi Kadın Çalışmaları ve Sorunları Komisyonu kurulması ve bu Komisyon tarafından “Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi” oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar eğitime erişim ve eğitim sürecinde kadın ve erkek eşitliğini vurgulamak amacıyla yapılmıştır (KSGM, 2018). UNICEF’in yapmış olduğu ‘Haydi Kızlar Okula’ kampanyasının amacı 2005 yılına kadar ilköğretimdeki kız ve erkek öğrencilerin eşitliğini sağlamaktır. Kız çocuklarının okullaşma oranlarının göreceli düşük olduğu 53 yılda çalışma yürütülmüştür. Yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet konusu ele alınmıştır. Çalışmaların sonucuna göre ilköğretime kayıt yaptırmış olan kız ve erkek çocukları arasında %7 fark vardır (MEB, 2011). 2008 yılında kadın okuryazarlığını artırmak amacıyla “Ana Kız Okuldayız Okuma Yazma Kampanyası” ile 3 milyon kadının okuryazar hale getirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda “Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü” ve “Uluslararası Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde Kız Çocukları Günü” kapsamında çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir (KSGM, 2019).

“Kız Çocuklarının Okullaşması ve Okul Öncesi Eğitimin Yaygınlaştırılması” gibi kampanyalar ile projeler kız çocuklarının eğitiminin önemi konusunda farkındalık oluşturmuştur (Maya, 2013). Kız çocuklarının eğitim alması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yapılan kampanyaların diğerleri ise Ulusal Eğitime Destek, Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları, Anadolu'da Bir Kızım Var Öğretmen Olacak, Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması, Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP), KADAV Okul Öncesi Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığı Yaratma Projesidir. Bu proje ve kampanyaların amacı büyük kitlelere ulaşmaktır (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008b).

Türkiye’de ilköğretim düzeyinde eğitime erişimi artırmak için çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu politikalar ailelerin çocuklarını, özellikle kız çocuklarını okula göndermeye özendirme ve ailelerin belirttiği engelleri ortadan kaldırmak şeklinde olmuştur. Sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli projeler yapılmıştır. Bu projeler içinde Doğan Grubu’nun liderliğinde ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) ortaklığıyla sürdürülen “Bana Beni Okula Gönder” projesi ile Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından gerçekleştirilen ‘Kardelenler’ kampanyası kız

çocuklarının eğitimi için yapılan önemli kampanyalardır. Bu projelerle birlikte burslar, okul ve yurt yapımı ile kamuoyunda farkındalık oluşturma eğitime erişimi artırma noktasında etkili olmuştur (Şaşmaz, 2016). Türkiye’de kız çocuklarına yönelik yapılan Çalışmalarda Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) tarafından “Kardelenler” projesi ile ekonomik yetersizliği sebebiyle okula gidemeyen kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlanmak istenmiştir. Kız çocuklarının ufku açık bireyler olmaları ve meslek sahibi bireyler olmaları amaçlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de okuma yazma isteği olan kız çocuklarına burslar verilmiştir. Aynı zamanda Mercedes Benz ile Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği “Her Kızımız Bir Yıldız” projesi ile kadının toplumda hak ettiği güce kavuşması ve kadınlara sosyal ve ekonomik alan eşit fırsatlar verilmesi amacıyla kız çocuklarına destek sağlamıştır (Eryılmaz, 2017). Türk Eğitim Vakfı (TEV), yoksulluk nedeniyle okula gidemeyen kızlar için ‘Eğitilmiş Kızlar Umutlu Yarınlar’ projesi için 479 gönüllü koşucuyla Runatolia Maratonu’na katılmıştır. Bununla birlikte kız çocukları eğitimi için gereken bağışlar toplanmıştır (Efendioğlu, 2020).

İstanbul Bilgi Üniversitesi çocuk çalışmaları birimi tarafından İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ile “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi” çocuklarda cinsiyet eşitliğine yönelik olumlu bir tutum oluşturulması ve değişiklik sağlanması amacıyla yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen bulgularla ilköğretimdeki öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine farkındalık oluşturmalarını sağlamak amacıyla oyunlar geliştirilmiştir (Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikalar Merkezi Derneği [SOGEP], 2013). 2014-2017 yılları arasındaki “Ben de Varım Projesi” Genç Hayat Vakfı’yla imzalanan protokol çerçevesinde uygulanmaktadır. Bu projedeki hedef Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki kız çocuklarının istihdamı sağlamak ve onları toplumsal hayata kazandırmaktır. (ERG, 2015). Sabancı Üniversitesi’nin 2007-2010 yılları arasında Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı kapsamında “Mor Sertifika” programı toplumsal cinsiyet farkındalığı oluşturmak amacıyla yapılmıştır (Sabancı Vakfı, 2020). Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ve Kadın Adayları Destekleme Derneği (Ka-Der) ortaklığında 2005-2008 yılları arasında “Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması Projesi” yürütülmüştür. Bu projede bireysel dönüşümü sağlamak için kadın insan hakları ve seçme eğitiminin yer aldığı “Yurttaşlık Eğitimi Programı” geliştirilmiştir. AÇEV toplumsal farkındalık oluşturabilmek amacıyla

çocuklarını okula göndermeme eğilimindeki ailelere anne-baba seminerleri düzenlemiştir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadın hakları eğitimi okuma yazma kurslarına dâhil edilmiştir (Engin Demir ve diğerleri, 2016). Aydın Doğan Vakfı'nın TESEV işbirliğiyle hazırladığı internet sitesi (TürkiyedeCocuklar.org) özellikle kız çocukları ile ilgili çalışan karar alıcı, akademisyen ve sivil toplum örgütlerinin faydalanması amacıyla yapılmıştır. Bu sitede Türkiye'deki çocuklarla ilgili demografik, sosyal ve ekonomik veriler oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu konu ile ilgilenen paydaşların projeler yapmak isterken kullanabilecekleri bir veri bankası oluşturulmak istenmiştir (Polat, 2018). Aydın Doğan Vakfı'nın 2015 sonrasındaki önceliklerinden birisi kırsal kesimde yaşayan kız çocukları için güvenli ve gelişim odakları yurtlar sağlamaktadır. Bu yurtların sağlanması, hem aileleri hem de kız çocuklarının ortaöğretime devam etmek istemesinde teşvik edici bir durum oluşturmuştur (Şaşmaz, 2016).

Eğitimdeki eşitsizlik bir yönüyle toplumdaki eşitsizliği yansıtmaktadır. Kadınlar ve erkekler arasındaki var olan eğitimdeki eşitsizlik toplumdaki güç dağılımının yeniden yapılanmasını sağlamaktadır. Bu sebeple eğitime erişimdeki toplumsal eşitsizliği telafi etmeye yönelik politikaların geliştirilmesi, müfredatların düzenlenmesi, öğretim ve değerlendirme süreci, okul kültürü içerisindeki cinsiyetçi bakış açılarına yönelik dönüşümler yapılmalıdır. Kadınların eğitimden faydalanabilmesi ve güçlenmesi ancak bu şartlar sağlandığında artabilir (Sayılan, 2012). Okullarda ders kitaplarını izleme ve değerlendirilmesi konusunda önemli uygulamalar yapılmıştır. Bununla birlikte, araştırmalar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde gerileme olduğunu göstermektedir. Bu alanda Türkiye'de önemli adımlar atılmıştır. Bu gelişmelerin daha ileriye taşınması önem taşımaktadır (ERG, 2018). Eğitim hakkından, temel eğitim çağındaki çocukların yararlanmaları amaçlanmaktadır. Bu kapsamda dezavantajlı çocukları başta olmak üzere tüm eğitim kademelerinde eğitime erişim ve okula devam etme durumlarının sağlanması amacıyla projelere ağırlık verilmektedir. Eğitime erişimin yanı sıra hizmet kalitesinin artırılması ve toplumsal farkındalığın artırılması için çeşitli projeler ve çalışmalar yürütülmektedir (MEB, 2020).

Buna göre Dünya'da ve Türkiye'de kız çocuklarının eğitimine yönelik yapılan proje, çalışma ve kampanyalar incelendiğinde, kız çocuklarının okul terkinin azaltılması, kadın okuryazarlığının artması ve kız çocuklarının okullaşma oranının artırılmasına odaklanıldığı görülmektedir. Fakat yapılan çalışmalara rağmen kız

çocuklarının eğitime erişimi noktasında hala çeşitli sorunlar yaşandığı söylenebilir. Kız çocuklarının eğitimi için yapılan her çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve farkındalık oluşturmak hedeflenmiştir. Çünkü kız çocuklarının eğitimi için yapılan yatırımlar ülkelerin kalkınmasında da büyük rol oynamaktadır. Bu sebeple Dünya'daki tüm ülkelerde ve Türkiye'de kız çocuklarının eğitimi alanında yapılan destekler büyük önem taşımaktadır denilebilir.

Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Eğitimde Cinsiyet Eşitliği

Kadının toplumdaki yeri, varlığı, kimliği ve eylemleri açıklanmaya çalışılırken kamusal alan referans olarak alınan bir kavram olmuştur. Kadınların kamusal alanda yer almasıyla birlikte veya bunun engellenmesi sosyolojik çözümlerinin vazgeçilmez bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kız çocukları evlerde ve pasif nitelikler kazanacak şekilde yetiştirilmektedir. Bu sebeple sosyal, politik, ekonomik ve kültürel anlamda erkek çocuklarıyla eşit olamamaktadırlar. Bu haklardan yoksun kalmaktadırlar. Eğitim alan çocuklara bakıldığında yasal düzenlemelere rağmen kız çocuklarındaki oranın erkeklere göre düşük olduğu görülmektedir. Özellikle gelir seviyesi düşük aileler erkek çocuklarının eğitimine ağırlık verdiği halde kız çocuklarını eğitim olanaklarından yoksun bırakmaktadır. Eğitimde eşit şansa sahip kız çocukları için de toplumsal cinsiyet rolleri eğitim araçlarında, uygulamalarda veya öğretmenlerin davranışlarında somutlaşmaktadır. Dolayısıyla kız ve erkek çocukları arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmektedir (Vatandaş, 2007). Türkiye'de sıklıkla belirlenen durumlardan biri, eğitimde kadınlara veya kız çocuklarına ayrımcılık yapılmasının yasak olduğudur. Fakat mevzuatla gerçeklik arasındaki mesafe toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yasaklamalarla önüne geçilemediğidir. Eğitimin hak olduğuna dair bakış açısının izlenmesi, benimsenmesi ve bunun gerektirdiklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir (Tan, 2018).

Toplumsal cinsiyetin getirdiği ayrımlar devam etse bile son yüzyıl içinde kadını edilgen erkeği ise etken kılan ve her iki cinsinde içselleştirdiği ayrımcılığın var olduğu bir süreçte bir takım önemli görülebilecek değişiklikler olmuştur. Toplumsal cinsiyete ait algı, tutum ve rollerde değişiklikler meydana gelmiştir. En önemli göstergelerinden birisi cinsler arasındaki farklılığın bir ayrımcılık sorunu olarak kabul edilmesidir.

Yürürlüğe 1981 yılında giren ve Türkiye'nin 1985 yılında taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile Pekin

Eylem Platformu (1994) bunun en önemli göstergelerinden birisidir. Toplumdaki benimsenmiş cinsiyet rollerinin getirdiği hiyerarşinin neden olduğu sorunları sonlandırmak için yapılması gereken birçok iş vardır. Bunların en başında eğitim sistemi yer almaktadır. Çünkü eğitim sistemleri yükseldikçe toplumdaki cinsiyet konusunda yapılan ayrımcılıkların belirli oranlarda azaldığı görülmektedir (Vatandaş, 2007). Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW, md. 1) göre, 'kadınlara karşı ayrımcılık' ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ya da diğer alanlarda kadın ve erkek eşitliğine dayanan hak ve özgürlüklerin, medeni durumlarına bakılmaksızın kadınlara tanınmasını, bu haklardan kadınların faydalanmalarını veya kullanmasını engelleme ya da hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlamadır. CEDAW (m. 10) kadın ve erkeklerin eğitim alanında eşit haklara sahip olmasını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli önemleri de belirlemiştir (Tan, 2018). UNESCO cinsiyet eşitsizliği vizyonu, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Pekin Eylem Bildirgesi ve Platformu gibi ilgili uluslararası belgelerle uyumludur (UNESCO, 2014a).

Birleşmiş Milletlerin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin Esas amacı; toplumsal yaşamda kadın ve erkek eşitliğini sağlamak, kalıplaşmış kadın-erkek rollerinin, geleneksel ve benzer ayrımcılık içeren tüm durumların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Sözleşme; kadınlara yapılan ayrımcılığa karşı açık bir tanım getirmektedir. Aynı zamanda bu sözleşme, taraf devlete kadınlara karşı ayırımın ortadan kaldırılması amacıyla yasal düzenlemeler ve eşitliği sağlamak için önlemler alma görevini vermektedir. Taraf devletler eşitliği yeniden üreten kalıplaşmış yargıları ortadan kaldırarak eşitlikçi bir tutum ve davranış geliştirilmesinin yanında kadın problemlerinin yer aldığı birçok konuda önlem almakla görevli kılınmıştır. CEDAW Sözleşmesi bağlayıcı bir sözleşmedir. Türkiye'nin bu konu ile ilgili yerine getirmesi gereken yükümlülükler dört yılda bir komiteye sunulan ülke raporları ile değerlendirilmektedir. Bu raporları değerlendiren komite, Türkiye'deki duruma yönelik tavsiye kararları vermektedir (KSGM, 2008). Bu sebeple uluslararası pek çok kuruluş, gelişmekte olan ülkelerdeki kız çocuklarının okullaşma oranının artması için sürekli bir çaba göstermektedir. Türkiye taraf olduğu sözleşmelerle kadının eğitimiyle ilgili politikalar geliştirmeyi, yasal çerçevede düzenlemeler yapmayı ve bu yasaları uygulamaya geçirmeyi taahhüt etmiştir (Atlama ve Özsoy, 2009).

Cumhuriyet döneminin başlangıcından itibaren Türkiye’de kadın ve erkek herkes için eğitimde eşitlik sağlamak amacıyla uluslararası belgeler imzalanmıştır. Aynı zamanda yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Maya, 2013). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. maddesinde “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” (Özaydınlık, 2014). Milli Eğitim Kanunu’na (1739) göre eğitim kurumları cinsiyet ayrımı gözetmeden herkese eşit bir eğitim verilmelidir (m. 4). Aynı kanunun 8. maddesine göre eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği verilir (m. 8). Eğitim hakkı hukuksal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Bu belgelerle kadının eğitimine yönelik pozitif ayrımcılığa vurgu yapılmıştır.

Herkesin eğitim alması yönündeki uluslararası belgenin ilk taahhüdü 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde yer almıştır. Sonrasında ise 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi ile tekrar ortaya konulmuştur. Dünya liderlerinin çocuklar için Dünya Zirvesi’nde bir araya gelmeleri ile birlikte kız ve erkek çocuklarının eşit bir şekilde kaliteli eğitim almaları konusunda kararlar almışlardır. Okul kayıt oranlarındaki eşitsizliklerin azalmasına yönelik önlemler alınacağını belirtmişlerdir. Alınan bu kararlara karşın herkesin eğitim alması yönündeki fikirler gerçekleştirilememiştir. Eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri devam etmektedir (UNICEF, 2004a). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 26. maddesinde “ Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır...” (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1948).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Ek 1 Protokolün 2. Maddesinde "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir." (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi [AİHS], 2010).

Çocuk haklarının diğer önemli adımı Çocuk Hakları Sözleşmesidir. 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile başlamış ve 1959 yılında Çocuk Hakları Bildirgesi ile devam etmiştir. Sözleşme 1989’da istenilen ve beklenen hukuksal dayanaklara kavuşmuştur. Bu şekilde çocuk hakları uluslararası topluluğun ortan ve evrensel bir değeri haline gelmiştir. Sözleşmenin önemli olmasının en önemli nedenlerinden biri tüm dünya çocuklarının ortaya koyduğu toplumsal görünümüdür (Uçuş, 2013).

UNICEF'e (2004a) göre, Çocuk Hakları Sözleşmesi 28. Maddede çocuklarının eğitimiyle ilgili hükümler yer almaktadır. Bunlar aşağıda yer almaktadır:

1. Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
  - a) İlköğretim herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
  - b) Orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar
  - c) Uygun bütün araçları kullanarak, yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
  - d) Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
  - e) Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.
2. Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.

Çocuk Hakları Sözleşmesine bakıldığında çocukların eğitim hakkı güvence altına alındığı görülmektedir. Taraf devletler çocukların okula erişiminin zorunlu ve parasız eğitim sağlamak olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin okula devamları konusunda gereken önlemlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplanma araçları, veri toplanması ve analizi süreci yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada durum çalışması ve olgubilim bir arada kullanılmıştır. Kadınların deneyimleri durum çalışması kapsamında ele alınırken, olgubilim ile kadınların kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleri ele alınmıştır.

Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları belirlemek için görüşmenin ayrıntılı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşme sırasında bireyle güven ve empatiye dayalı bir iletişim kurması önemlidir. Böyle bir ortam oluşturulduğunda bireyler düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koyabilmektedir. Olgu bilim araştırmalarında görüşmeler genellikle uzun sürmektedir. Yaşantıların ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi ve açıklanması açısından araştırmacı ile görüşme yapılan birey arasında etkileşimin olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 71).

Durum çalışmasındaki en belirleyici özellik ise bir veya birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Bu durumlar ilgili etkenler (ortam, olaylar, süreçler, bireyler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılmaktadır. İlgili durumu nasıl etkiledikleri ve bu durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 73).

Çalışmada ilkokul, ortaokul, liseye devam edemeyen veya bir üst eğitim kademesine geçemeyen kadınların okulu terk etme nedenleri kendi bireysel deneyimleri kapsamında ele alınmakta ayrıca kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Kadınların okullaşma oranlarına ait veriler kadınların okul terk nedenleri ile ilgili ayrıntılı bir bilgi sunamamaktadır. Yaşamlarının bir döneminde okulu terk eden kadınların araştırmaya dâhil edilmesi ve devam etmeme nedenlerine ait kişisel görüşlerinin alınması bu konuda sosyokültürel ve bireysel faktörlere dayalı olarak daha açık ve net bir şekilde bilgi elde edilmesini sağlayacaktır. Bu sebeple bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinde araştırma yapan kişinin, araştırma sürecini tasarımılamak, araştırmayı yürütmek ve sonlandırmak, araştırmayı raporlamak gibi rol ve sorumluluğu vardır (Balcı, 2011, s. 38). Nitel yöntemlerle toplanan veriler üzerinde sayısal analizler yapmak mümkündür. Fakat nitel araştırmalarda temel amaç sayılar yoluyla sonuca ulaşmak değildir. Nitel yöntemdeki asıl amaç konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir veri sunmaktır. Bu sebeple toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması ve araştırmada yer alan katılımcıların görüş ve deneyimlerinin mümkün olduğunca doğrudan sunulması önemlidir. Görüşmelerden elde edilen verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması, yapılan araştırmada ulaşılan sonuçların geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin önemli bir göstergedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 48).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinden herhangi birinde okula devam edemeyerek okulu terk etmiş veya bir üst kademeye geçememiş kadınların eğitime devam etmemelerinin nedenleri ve bu kadınların kız çocuklarının eğitime ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Tokat ilinde ikamet etmekte olan ve herhangi bir eğitim kademesinde okulu terk eden veya mezun olan ancak bir üst kademeye geçemeyen 10 ilkokul, 10 ortaokul ve 10 lise mezunu olmak üzere 30 kadın oluşturmaktadır. Bu kadınlar belirlenirken ilkokul mezunu veya ortaokulu bitirmeden herhangi bir sınıfa kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada; ortaokul mezunu veya lisenin herhangi bir sınıfa kadar okula devam etmiş kadınlar bir arada ve lise mezunu olup lisans eğitime devam etmemiş kadınlar ise bir arada ele alınarak 10'ar kadından oluşan gruplar oluşturulmuştur.

Görüşmeler, katılımcılardan kabul edenlerin ses kayıtları alınarak yapılmıştır. Bu görüşmeler 2019-2020 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde gerçekleştirilmiştir. Okulu terk eden kadınların görüşü alınırken maksimum çeşitlemeye gidilerek alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerden kişiler seçilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara ait demografik değişkenler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan ve Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular

Değişkenler	Alt Değişkenler	n	%
Yaş	20-25 yaş	1	3
	26-31 yaş	6	20
	32-37 yaş	11	37
	38-43 yaş	4	13
	44-49 yaş	2	7
	50-55 yaş	5	17
	56 ve üstü	1	3
Mesleği	Ev hanımı	22	73
	Yardımcı personel	3	10
	Servis elemanı	1	3
	Aşçılık	1	3
	Esnaf	2	8
	Temizlik şirketi sahibi	1	3
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	10	33
	Ortaokul mezunu	10	33
	Lise mezunu	10	33
Kaçınıcı Sınıfa Kadar Okuduğu	5.sınıf	9	30
	6.sınıf	1	3
	8.sınıf	7	24
	Lise 1	3	10
	Lise son	10	33

Tablo 6’da verilenlere göre kadınların yaşları ve yaşa göre yüzdeleri ise 20-25 yaş %3, 26-31 yaş %20, 32-37 yaş 37, 38-43 yaş %13, 44-49 yaş %7, 50-55 yaş %17, 56 ve üstü %3 olarak belirlenmiştir. 5. Sınıfı bitiren kadınlar %30, 6. sınıfı bitiren kadınlar %3, 8. Sınıfı bitiren kadınlar %24, lise 1’i bitiren kadınlar %10 ve lise sona kadar okuyan kadınlar %33 olduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere araştırmada maksimum çeşitleme ile amaçlı örneklem kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2016, s. 118) göre, nitel araştırma geleneği içinde gelişen, fakat nitel araştırmacılar tarafından da sınırlı bir şekilde kullanılan olasılık temelli örnekleme yöntemlerinin tersine amaçlı örnekleme yöntemleri, tam anlamda nitel araştırma geleneği içerisinde ortaya çıkmıştır. Patton’a (1987; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 118) göre amaçlı örnekleme geniş ve zengin bir bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle, amaçlı örnekleme yöntemleri birçok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında faydalı olmaktadır.

Maksimum çeşitlilik örneklemesindeki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmaktır. Bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini

maksimum derecede yansıtmaktır. Maksimum çeşitliliğe göre örneklem oluşturulurken amaç genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir. Bunun aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak veya paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Bu örnekleme yöntemi kullanılmak istendiğinde iki konuda dikkatli olunması gerekmektedir. Öncelikle amacı konusunda açık olunmalıdır. Bu örnekleme yönteminde amaç çeşitliliği sağlamak için evrene genelleme yapmak değildir. Amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında hangi ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır. İkincisi ise, seçilen problemle ilgili durumlar arasında hangi çeşitlilik alanlarının örnekleme yansıtılacağına karar verilmesidir. Çeşitlilik alanları belirlendikten sonra çeşitlilikler örnekleme yansıtılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 120).

Görüşme yapılan kadınlardan araştırma konusuyla ilgili başka katılımcılara nasıl ulaşılacağı konusunda ilgili bilgiler alınarak yeni katılımcılara da ulaşılmıştır. Bu bağlamda kartopu örnekleme yönteminden de yararlanılmıştır. Balcı'ya (2011, s. 102) göre, kartopu örnekleme genellikle gözlem araştırmalarında kullanılan bir yoldur. Patton'a (1987, s. 56; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122) göre, kartopu örnekleme araştırmacının problemle ilgili zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında etkilidir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016, s. 122) göre sürecin ilerlemesiyle birlikte elde edilen isimler veya durumlar bir kartopu gibi büyüyerek devam etmektedir. Belirli bir süre sonra belirli isimler ön plana çıkmaktadır. Araştırma yapan kişinin görüşme yapması gereken birey sayısı veya ilgilenmesi gereken durum sayısı azalmaya başlamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Görüşme, nitel araştırmada kullanılan en yaygın veri toplama araçlarından biridir. Bunun sebebi bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını anlamak açısından güçlü olmasıdır. Aynı zamanda görüşme iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı esas almasıdır. Bu yönüyle yazmaya veya doldurmaya dayalı testler veya anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı ortadan kaldırır. Görüşme temel boyutları ile ele alındığı zaman özel bir eğitimi gerektiren bir veri toplama yöntemidir. Bu temel boyutları görüşme formunun hazırlanması, görüşmelerin ayarlanması, görüşme hazırlıklarının yapılması ve görüşmelerin gerçekleştirilmesi oluşturur. Her biri

dikkatli bir şekilde yapılması gereken geçerli ve güvenilir veri toplamada önemli yeri olan basamaklardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 136).

Bu çalışmada ‘yarı yapılandırılmış görüşme formu’ kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu, ilgili alan yazın taramasından sonra (Adıgüzel (2013) kız çocuklarının okullulaşma engelleri ve çözüm önerileri, Bora ve Taş (2017) kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri, Gürol ve Dilli (2007) zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme sebepleri, İlhan Tunç (2009) kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri, Yavuz ve diğerleri (2016) kız öğrencilerin örgün eğitimlerini sürdürmeme nedenleri) araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Formun kapsam geçerliliği için bir eğitim yönetimi, bir temel eğitim ve bir eğitimde ölçme ve değerlendirme alan uzmanı olmak üzere 3 uzman görüşü alınmıştır. Görüşme doğrultusunda değerlendirme yapılarak ifadeler tekrar düzenlenmiştir.

Veri toplama aracının ilk kısmında katılımcı kadınların kişisel değişkenlerine yönelik sorular, ikinci kısmında ise kadınların kız çocuklarının eğitimine yönelik görüşlerini ve kendilerinin okulu terk etme nedenlerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorular Ek 1’de yer almaktadır.

Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmada verilerin toplanması için etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayı Ek 2’de yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlandıktan sonra görüşmeyi kabul eden katılımcılar ile görüşme yeri ve saati belirlenmiştir. Görüşme yapılan kadınların kendilerini rahat hissettikleri bir görüşme ortamı ayarlanmıştır. Önceden belirlenen görüşme saatine uygun olarak belirlenen mekânlara gidilmiştir ve katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme yapılan kadınların diğer bireylerden etkilenmemeleri için sessiz alanların kullanılmasına özen gösterilmiştir ve görüşmeler buralarda yapılmıştır. Görüşmelerin bir kısmı bilgi kaybını önlemek amacıyla ses kaydına alınmıştır. Katılımcı kadınlar ile yapılan görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

İçerik analizi, yazılı ve sözlü materyallerin sistemli bir analizidir. İçerik analizi, bireylerin söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak sayısallaştırılması süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımın özünde yazılan ve

söylenenlerin kategorileştirilmesi ve hangi sıklıkta olduklarını belirlemek vardır (Simon ve Burstein, 1985, s.193; akt. Balcı, 2011, s. 229).

İçerik analizinde amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derinlemesine incelenir. Bu şekilde betimsel analizde fark edilemeyen kavram ve temalar içerik analizi sonucunda keşfedilebilir. Bu amaç doğrultusunda toplanan verilerin öncelikle kavramsallaştırılmasına sonrasında belirlenen kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların belirlenmesi gerekmektedir. İçerik analizinde izlenen 4 aşama vardır. Bu aşamalar şu şekildedir:

1. Verilerin Kodlanması: Elde edilen bilgiler incelendikten sonra, anlamlı bütünlere ayrılır ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunur.
2. Temaların Bulunması: İlk aşamada ortaya çıkan kodlara göre verileri, genel anlamda açıklayabilen ve kodları belirli kategorilerin altında toplayabilen temaların belirlendiği aşamadır.
3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Belirlenen tema ve kodlara göre verilerin tanımlandığı ve yorum yapıldığı aşamadır.
4. Bulguların Yorumlanması: Ayrıntılı bir şekilde tanımlanan ve sunulan bulguların araştırma yapan kişi tarafından yorumlandığı ve bazı sonuçların çıkarıldığı aşamadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242-251).

Araştırmaya ilişkin bulguların aktarılmasında her bir tema başlığı adı altında alt temaların veya kodların bulunduğu tablolar verilmiştir. Tablolarda yer alan değerler bütün katılımcıların görüşleri ve ifadeleri doğrultusunda tema, alt tema ve kodlarda belirtilmiştir. Tema ve kod sistemine ilişkin sıralamalarda katılımcıların ifade sayıları gözetilerek ifade sayısı fazla olandan, ifade sayısı az olana doğru bir sıralama izlenmiştir. Tablolarda gösterilen ifadeler sonucunda bulgular açıklanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların ifadelerinden alıntılar yapılarak zenginleştirilmiştir. Katılımcı kadınlar kodlanırken, en son mezun oldukları öğretim kademesi esas alınarak aşağıdaki şekilde kodlanmış ve bulgular kısmında da doğrudan alıntılarda hangi kadına ait olduğu bu kodlar ile gösterilmiştir:

- İlkokul mezunu veya ortaokulu bitirmeden herhangi bir sınıfa kadar okula devam etmiş kadınlar İ1, İ2, İ3.....

- Ortaokul mezunu veya lisenin herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar O1, O2, O3.....
- Lise mezunu olup lisans eğitimine devam etmemiş kadınlar L1, L2, L3..... şeklinde belirtilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan kadınların okulu terk etme nedenlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Çalışma Grubunda Yer Alan Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi “Okulu terk eden kadınların kişisel özellikleri (a. Medeni durumu, b. Yaşı, c. Mesleği, d. Memleketi, e. İkamet yeri, f. Çocuk sayısı, g. Kadınların eğitim durumu, h. Kadınlar kaçınıcı sınıfa kadar okuduğu, i. Annesinin eğitim durumu, j. Annesinin mesleği, k. Babasının eğitim durumu, l. Babasının mesleği, m. Eşinin mesleği, n. Aylık ortalama geliri, o. Okulu bıraktığı dönemde ailesinin geliri, ö. Kardeş sayısı) nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu problemi çözümlenmek amacıyla oluşturulan kadınların kişisel özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan ve Okulu Terk Etmiş Kadınların Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular

Değişkenler	Alt Değişkenler	n	%
Medeni Durum	Evli	29	97
	Bekâr	0	0
	Dul/boşanmış	1	3
Yaş	20-25 yaş	1	3
	26-31 yaş	6	20
	32-37 yaş	11	37
	38-43 yaş	4	13
	44-49 yaş	2	7
	50-55 yaş	5	17
	56 ve üstü	1	3
Mesleği	Ev hanımı	22	73
	Yardımcı personel	3	10
	Servis elemanı	1	3
	Aşçılık	1	3
	Esnaf	2	8
	Temizlik şirketi sahibi	1	3
Memleketi	Tokat	28	94
	Samsun	1	3
	Muş	1	3
İkamet Yeri	Tokat	30	100
Çocuk Sayısı	Bir çocuğu var	4	13
	İki çocuğu var	15	50

	Üç çocuğu var	7	24
	Dört çocuğu var	4	13
	(* En az bir kız çocuğu olan 20 kişi vardır.)		
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	10	33
	Ortaokul mezunu	10	33
	Lise mezunu	10	33
Kaçıncı Sınıfa Kadar Okuduğu	5.sınıf	9	30
	6.sınıf	1	3
	8.sınıf	7	24
	Lise 1	3	10
	Lise son	10	33
Annesinin Eğitim Durumu	Okula hiç gitmemiş	10	33
	İlkokul mezunu değil, fakat okuryazar	1	3
	İlkokul mezunu	16	54
	Ortaokul mezunu	2	7
	Lise mezunu	1	3
Annesinin Mesleği	Ev hanımı	30	100
Babasının Eğitim Durumu	Okula hiç gitmemiş	3	10
	İlkokul mezunu değil, fakat okuryazar	2	7
	İlkokul mezunu	15	50
	Ortaokul mezunu	7	23
	Lise mezunu	1	3
	Üniversite mezunu	2	7
Babasının Mesleği	Esnaf	8	27
	İşçi	5	17
	Serbest meslek	9	30
	Çiftçi	4	13
	Öğretmen	2	7
	Şoför	1	3
	Memur	1	3
Eşinin Mesleği	Esnaf	4	14
	İşçi	11	38
	Serbest meslek	2	8
	Öğretmen	1	3
	Şoför	3	11
	Garson	1	3
	Güvenlik	1	3
	Polis	1	3
	Memur	4	14
	İlaç mümessili	1	3
	(* Bir kişi evli değildir (dul))		
Aylık Ortalama Geliri	1000-2000 TL	6	20
	2001-3000 TL	11	37
	3001-4000 TL	5	17
	4001-5000 TL	2	6
	5001-6000TL	5	17
	6001 üstü	1	3

Okulu Bıraktığı	İyi	13	43
Dönemde Ailesinin	Orta	9	30
Ekonomik Durumu	Kötü	8	27
	(*Katılımcıların nitelemesine göre)		
Kardeş Sayısı	2 kardeş	4	13
	3 kardeş	10	34
	4 kardeş	6	21
	5 kardeş	4	13
	6 kardeş	1	3
	7 kardeş	4	13
	10 kardeş	1	3
	(* Kardeş sayısına anket yapılan kişinin kendisi de dâhil edilmiştir.)		

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan kadınların kişisel değişkenleri cinsiyet, medeni durum, yaş, mesleği, memleketi, ikamet yeri, çocuk sayısı, eğitim durumu, kaçınıcı sınıfa kadar okudukları, annesinin eğitimi ve mesleği, babasının eğitimi ve mesleği, eşinin mesleği, aylık ortalama geliri, okulu bıraktığı dönemde ailesinin ekonomik durumu ve kardeş sayısı olarak belirlenmiştir. Tablo 6’da verilenlere göre kadınların %97’sinin evli, %3’ünün boşanmış olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları ve yaşa göre yüzdeleri ise 20-25 yaş %3, 26-31 yaş %20, 32-37 yaş %37, 38-43 yaş %13, 44-49 yaş %7, 50-55 yaş %17, 56 ve üstü %3 olarak belirlenmiştir. 5. Sınıfı bitiren kadınlar %30, 6. sınıfı bitiren kadınlar %3, 8. Sınıfı bitiren kadınlar %24, lise 1’i bitiren kadınlar %10 ve lise sona kadar okuyan kadınlar %33 olduğu görülmektedir.

Kadınların meslekleri ve yüzdelerine bakıldığında ev hanımı %73, yardımcı personel %10, servis elemanı %3, aşçılık %3, esnaf %8, temizlik şirketi sahibi %3 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların memleketlerinin %94’ünün Tokat, %3’ünün Samsun, %3’ünün Muş olduğu ve %100’ünün Tokat’ta ikamet ettiği görülmektedir. Çocuk sayılarına bakıldığında bir çocuğu olanların %13, iki çocuğu olanların %50, üç çocuğu olanların %24 ve dört çocuğu olanların % 13 olduğu verilmektedir. Kadınlarının eğitim durumlarında ilkökul mezunları %33, ortaokul mezunları %33 ve lise mezunları %33 olarak belirlenmiştir.

Katılımcı kadınların annelerine bakıldığında okula hiç gitmeyenlerin %33, ilkökul mezunu değil fakat okuryazar olanların %3, ilkökul mezunu olanların %54, ortaokul mezunu olanların %7 ve lise mezunu olanların %3 olduğu belirlenmiştir. Katılımcı kadınların annelerinin mesleğinin %100’ünün ev hanımı olduğu görülmektedir. Katılımcıların babalarına bakıldığında okula hiç gitmeyenlerin %10,

ilkokul mezunu değil fakat okuryazar olanların %7, ilkokul mezunu olanların %50, ortaokul mezunu olanların %23, lise mezunu olanların %3 ve üniversite mezunu olanların %7 olduğu görülmektedir. Katılımcıların babalarının mesleğine bakıldığında Esnaf olanların %27, İşçi olanların %17, Serbest meslek yapanların %30, Çiftçi olanların %13, Öğretmen olanların %7, Şoför olanların %3, Memur olanların %3 kişi olduğu belirlenmiştir. Katılımcı kadınların eşlerinin mesleklerine bakıldığında Esnaf olan %14, İşçi olan %38, Serbest meslek yapan %8, Öğretmen olan %3, Şoför olan %11, Garson olan %3, Güvenlik olan %3, Polis olan %3, Memur olan %14, İlaç mümessili olan %3 olarak belirlenmiştir. Bir kişinin ise boşanmış olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aylık ortalama geliri %20'sinin 1000-2000 TL, , %37'sinin 2001-3000 TL, %17'sinin 3001-4000 TL, %6'sının 4001-5000 TL, %17'sinin 5001-6000TL, %3'ünün 6001 üstü olduğu belirlenmiştir. Okulu bıraktıkları dönemde ailelerinin ekonomik durumunun katılımcıların nitelemesine göre %43'ünün iyi, %30'unun orta ve %27'sinin kötü olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kardeş sayılarına bakıldığında 2 kardeş olan %13, 3 kardeş olan %34,4 kardeş olan %21, 5 kardeş olan %13,6 kardeş olan %3,7 kardeş olan %13 ve 10 kardeş olan %3 kişi olduğu belirlenmiştir (Kardeş sayısına anket yapan kişinin kendisi de dâhil edilmiştir).

Elde edilen bulgulara göre okulu terk eden kadınların genellikle anne ve babalarının düşük öğrenim düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Üniversiteye giden hiç annenin olmadığı görülmektedir. Katılımcıların annelerinin genel olarak ilkokul mezunu veya okula hiç gitmemiş olduğu görülmektedir. Kadınların babalarına bakıldığında ise ilkokul mezunu sayısının fazla olduğu görülmektedir. Katılımcı kadınların okulu bıraktığı dönemde gelir düzeyi iyi olan ailelerin fazla olduğu görülmektedir. Bu noktada okulu terk eden kadınların ailelerinin daha çok kız çocuklarının eğitime çeşitli nedenlerle önem göstermedikleri söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların, Kız Çocuklarının Eğitime İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi 'Okulu terk etmiş kadınların kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleri nedir?' olarak belirlenmiştir. Katılımcıların kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşlerine ait temalar ve katılımcıların oldukları vermiş oldukları

cevapların içerik analizi sonucunda ortaya çıkan görüşlere ilişkin kodlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcı Kadınların Kız Çocuklarının Eğitimine İlişkin Görüşlerine Ait Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
Olumlu Görüşler (n=43)	Kız çocukları kendi ayakları üzerinde durabilmeli (Ekonomik Bağımsızlık) (n= 14) Kız çocuklarının kendilerine ait meslekleri olmalı(Ekonomik Bağımsızlık (n= 9) Kız çocuklarının okuması için her türlü imkân sağlanmalı(Ekonomik Bağımsızlık (n= 4)
	Kız çocukları kendi kararlarını verebilmeli ve kız çocuklarının söz hakkı olmalı (Özgüven) (n= 9)
	Kız çocukları bilgili, kültürlü, özgüvenli ve kendini yetiştiren bireyler olmalı (Kişisel Gelişim/Kültürlenme (n= 7)

*Katılımcıların tamamının kız çocuklarının eğitimine ilişkin olumlu görüş belirttiği, olumsuz görüş belirten katılımcının ise bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8’de ‘katılımcıların kız çocuklarının eğitimine görüşlerine ilişkin temalar ve kodlar’ verilmiştir. Kız çocuklarının eğitimine ilişkin kodlarda, kız çocukları kendi ayakları üzerinde durabilmeli (n=14), kız çocukları kendi kararlarını verebilmeli ve kız çocuklarının söz hakkı olmalı (n=9), kız çocuklarının kendilerine ait meslekleri olmalı (n=9), kız çocukları bilgili, kültürlü, özgüvenli ve kendini yetiştiren bireyler olmalı (n=7), kız çocuklarının okuması için her türlü imkân sağlanmalı (n=4) şeklinde sıralanmışlardır.

Katılımcıların kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Ekonomik bağımsızlığa ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (İlkokul mezunu veya ortaokulu bitirmeden herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar İ1, İ2, İ3.....,ortaokul mezunu veya lisenin herhangi bir sınıfına kadar okula devam etmiş kadınlar O1, O2, O3.....,lise mezunu olup lisans eğitimine devam etmemiş kadınlar L1, L2, L3..... şeklinde belirtilmiştir. Aşağıda yer alan alt problemlere ait bulguların tümünde yer alan doğrudan alıntılarda bu kodlama esas alınmıştır).

“Kız çocuklarının ekonomik özgürlükleri olmalı. Kendilerine yetebilmeliler. Her zaman kız çocuklarının ve kadınların yanındayım.” (L3).

“Kız çocuklarının kendi ayakları üzerinde durması gerekir. Kendi özgürlüğünü kazanması gerekir.” (İ7).
 “Ekonomik özgürlükleri olmalı ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeliler.” (O1).
 “Kız çocukları okumalıdır. Eşlerinin eline bakmamalıdır. İstediklerini alabilmeli ve kararlarını verebilmelidirler.” (İ3).

Katılımcılar kız çocuklarının eğitim alması durumunda kendi ayakları üzerinde durabileceğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılara göre, kız çocuklarının eğitilmiş birer birey olmasıyla birlikte özgürleştiği ve kendi kararlarını verebildiği söylenebilir. Katılımcı kadınların, kız çocuklarının eğitim alması durumunda ekonomik bağımsızlıklarını kazanacakları düşüncesine sahip olduğu söylenebilir.

Özgüvene ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Kesinlikle okumalıdır. Kimseye muhtaç olmamalıdır. Kız çocukları özgüvenli olmalı. Her alanda kendisini yetiştirmelidir. Bilgili olmalı ve seçimlerini kendi yapabilmelidir.” (O3).
 “Okumaları gerekir. Ayakları üzerinde durabilmeli ve özgüvenli olmaları gerekir. Okudukları zaman kendileri ile ilgili her türlü söz sahibi olurlar.” (O7).

Katılımcıların belirttiği gibi kız çocuklarının eğitilmiş birey olmasıyla birlikte özgüvenli bireyler oldukları söylenebilir. Eğitimin bireylerin söz sahibi olması ve seçimlerini kendilerinin yapabilmeleri açısından önemli olduğu söylenebilir. Görüşlere bakıldığında özgüvenli birey olma açısından eğitimin önemli bir unsur olduğu belirtilebilir.

Kişisel gelişim/kültürleşmeye ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Kız çocukları okumalı ve kültürlü bireyler olarak yetişmelidir” (İ2).
 “Kız çocuklarının ayaklarının üzerinde durması için okuması gerekir. Kadının her yerde söz hakkı olması gerekir.” (L8).
 “Okuması gerekir. Her konuda bilgili olması gerekir” (İ6).
 “Kız çocuklarının eğitimine özen gösterilmesi gerekir. Okumaları için elden gelebilecek her şey yapılmalı.” (L6).
 “Kendilerine güvenleri olması açısından daha aydın, bilgili bireyler olmalı. Bu sebeple okumalıdır” (İ9).

Katılımcı kadınlar, eğitilmiş bireylerin kültürlü bireyler olmayı etkilediği görüşünü savunmuşlardır. Kız çocuklarının okuması sonucunda kişisel gelişimini tamamlamış bilgili birer birey olacaklarını belirtmişlerdir. Kız çocuklarının eğitilmiş olmasıyla kendisini, ülkesini ve dünyayı geliştirme noktasında önem taşıdığı söylenebilir. Buna göre başkalarına ihtiyaç duymadan yaşama ve insan olmanın değerini hissedebilme eğitilmiş olan kadınların sahip olacağı önemli kazanımlardan biri olarak gösterilebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okul Terk Nedenleri

Araştırmanın üçüncü alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınların okul terk nedenleri nelerdir?’ olarak belirlenmiştir. Kadınların okul terk nedenlerine ilişkin bulgular temalar ve kodlar şeklinde Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
	Okullarda karma eğitimden dolayı ailem göndermedi (Karma eğitim) (n=1)
Eğitim sistemi (n=7)	Taşınmalı sistem yoktu. Okula erişim noktasında sıkıntı yaşıyordum (Taşınmalı sistem) (n=6)
	Kardeşlerimin bakımında aileme yardımcı oluyordum (Kardeşlerinin bakımı) (n=3)
Aileye bağlı faktörler (n=17)	Aileme maddi konuda destek olmak zorunda kaldım (Aileye maddi destek sağlama) (n=4) Maddi imkânlar yetersizdi (Ekonomik yetersizlikler) (n=6) Ders çalışmaktan hoşlanmıyordum, okumak zor geliyordu (Ders çalışmak istememe) (n=3)
Bireysel faktörler (n=9)	Erken evlilik kararı almam, okulu bırakmamda etkili oldu (Erken evlilik) (n=6)
Sosyokültürel faktörler (n=23)	Kız çocuklarının başına bir şey gelir düşüncesi vardı. Uzağa gönderilmez diye düşünülürdü (Evden uzağa gönderilmemesi) (n=11) Kız çocuklarının okuması ayıplanıyordu ve önemli görülüyordu (Ayıplanma ve kınanma) (n=9) Kız çocukları için masraf yapmaya gerek yok, evlensin düşüncesi vardı (Kız çocuklarına gereken önem verilmemesi) (n=3)

Tablo 9 incelendiğinde ‘kadınların okul terk nedenlerine ilişkin temalar ve kodlar’ verilmiştir. Kadınların okula devam etmemelerine ilişkin kodlar, Kız çocuklarının başına bir şey gelir düşüncesi vardı. Uzağa gönderilmez diye düşünülürdü (n=11), kız çocuklarının okuması ayıplanıyordu ve önemli görülüyordu (n=9), taşınmalı sistem yoktu. Okula erişim noktasında sıkıntı yaşıyordum (n=6) ,maddi imkânlar yetersizdi(n=6), erken evlilik kararı almam, okulu bırakmamda etkili oldu (n=6), aileme maddi konuda destek olmak zorunda kaldım(n=4), kardeşlerimin

bakımında aileme yardımcı oluyordum(n=3) ,kız çocukları için masraf yapmaya gerek yok, evlensin düşüncesi vardı (n=3), ders çalışmaktan hoşlanmıyordum, okumak zor geliyordu(n=3), okullarda karma eğitimden dolayı ailem göndermedi (n=1) şeklinde verilmiştir. Katılımcıların okula devam etmeme nedenlerine ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Eğitim Sistemi Temasındaki Örnek İfadeler

Kız çocuklarının okul terk nedenlerine ilişkin eğitim sisteminden kaynaklanan engeller ‘karma eğitim’ ve ‘taşınmalı eğitim’ kodları olarak verilmiştir. Kategorilere ilişkin ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Katılımcı kadınlara ait görüşler aşağıda verilmiştir.

Babam eğitimci olmasına rağmen en büyük kız çocuk olduğum için okumamı yadırgadı. Sınava girip, memur olmak istiyordum. Bunu söylediğim gün babam çarşıya gidip sözümü kesmiş. Kız çocuklarına masraf yapılmaz, uzağa gönderilmez, başına bir şey gelir düşüncesi vardı. Karma eğitim görülmesi de babamın göndermemesinde etkili olmuştu. Annem rahatsız olduğu için kız kardeşlerimle ilgileniyordum. Babam diğer kız kardeşime ancak doktor olursan okuturum dedim. Çünkü kazanamayacağımı düşünüyordu. Kız kardeşim tıpya kazandı. Küçük kız kardeşim gizli bir şekilde okudu. Ben sınava götürdüm kardeşimi (L1).

Katılımcıların görüşlerine göre karma eğitimin bazı anne ve babalar için kendi inanç ve ilkelerine göre sıkıntılı bir durum olduğu söylenebilir. Kız çocuklarının belirli bir yaştan sonra erkeklerle aynı ortamda bulunmasını istemeyen görüşlerin, kız çocuklarının okula devam etmesine engel oluşturduğu söylenebilir. Bu düşüncenin kız çocuklarının erkenden evlendirilmesi gerektiğini kabul eden kültürel geleneğe sahip ailelere ait olduğu söylenebilir. Bu bağlamda erkek çocuklarına gösterilen değer kız çocuklarına gösterilmediği söylenebilir. Kız çocuklarının kendisini koruyamayacağı düşüncesi ile okula devam etmesinin engellendiği ve kız çocukları için verilen bu kararların onların gelişim ve değişimlerine engel oluşturduğu söylenebilir.

Katılımcı kadınlara ait görüşler aşağıda verilmiştir.

Köyde yaşıyorduk. Sadece ilkokul vardı. Ortaokula devam ederken taşınmalı araç vardı. Köyden bu araçlarla merkeze ortaokul okumak için gidebildim. Ama liseye devam etmek istediğimizde taşınmalı sistem yoktu. Bu sebeple gidemedim. Köydeki erkekler her arabaya binebildikleri için onlar devam etti. Ayrıca erkeklerin devam etmesi daha önemli görülüyordu (O4).

“Köy yerinden merkeze eğitim almak için gitmek sıkıntılıydı. Ulaşım sıkıntısı yaşıyorduk. Okula devam etmek istesem de bu sebeple okula gidemedim.”(İ9).

Kadınların okulu terk etmesine neden olan engeller arasında taşınmalı araçların olmaması gösterilebilir. Genellikle köyde yaşayan insanların çocuklarını okula göndermek için araçlara ihtiyaç duyması ve bu konuda yaşanan sıkıntıların kız çocuklarının okula devam edememesine neden olduğu söylenebilir.

Aileye Bağlı Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler

Kadınların görüşleri sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde verilen ifadelere göre aileye bağlı temalar, ‘kardeşlerin bakımı’, ‘aileye maddi destek olma’ ve ‘ailenin ekonomik yetersizliği’ kodları adı altında incelenmiştir.

Katılımcı kadınların görüşlerine ilişkin ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Anne ve babam tarlada çalıştığı için kardeşlerime bakmak zorundaydım.”(O7).

Katılımcı kadınların görüşlerine göre kız çocuklarının okula devam etmediğinde ev işlerinde yardımcı olma ve kardeşlerinin bakımı gibi görevleri bulunmaktadır. Bu durumun kız çocuklarının okula devam etmemesinde geleneksel cinsiyet rollerinin etkisinin yer aldığı göstergesi olarak belirtilebilir.

Ailenin maddi durumunun kötü olması sebebiyle temel ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Bu sebeple ailedeki çocuk bireylerin çalışmak zorunda olması gerekmektedir. Aileye maddi destek sağlamak zorunda olan katılımcı görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Annem ve babam çok hastalanmıştı. Ankara’da ameliyat olmuşlardı. Evi geçindirmek için babamın dükkânına bakmak zorunda kaldım. Ayrıca kardeşlerime baktım. Dolayısıyla üniversite okuyamadım.”(L3).

Aileye bağlı faktörlere bakıldığında ailenin sosyoekonomik yetersizliğinden kaynaklı kız çocuklarının okula devam edememe durumlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi düşük olan ailelerin okula devam etmesini istemediklerine dair katılımcı ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

“Ekonomik sebepler okula gitmeme engel oldu. Doğu’da kız çocuğu okumaz düşüncesi vardı. Bu sebeple okula gidemedim.”(L9).

“Ailem istediği için okula devam edemedim. Dedemin tarlası ve bahçesi çok fazlaydı. Başka bir elemana para vermektense çocuklarımı ve torunlarımı çalıştırmayı düşünürdü.”(İ7).

Maddi durumumuz kötüydü. Annem ve babam eski düşüncelere sahipler. Kız çocukları okumaz diye bakıyorlardı. Kızlar evde durur, ev işi yapar diye düşünürlerdi. Köyde yaşıyorduk o zamanlar. Hayvanlara bakar diye düşündüler. Okula gidip ne yapacak dediler. Bir erkek kardeşim yatılı okudu. Sadece o bitirebildi üniversite (İ10).

Bireysel Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler

Kadınların okul terk nedenlerine ilişkin bireysel faktörler teması, ‘ders çalışmak istememe’ ve ‘erken evlilik’ kodları şeklinde belirlenmiştir.

Katılımcılara ait görüşler aşağıda yer almaktadır.

“Okumak istemiyordum. Ders çalışmak zor geliyordu. Daha sonra bir işte çalışmaya başladım. Bir sene çalıştıktan sonra evlendim ve çocuk oldu. Sonrada devam etmedim” (L2).

“Derslerim pek iyi değildi. Yapamayacağımı düşünüyordum ve okula çok adapte olamıyordum. Sonrada evlendim.” (O1).

Bireysel faktörler incelendiğinde, kız çocuklarının başaramayacağı hissini olması, kız çocuklarının okul ortamından uzaklaşmalarına neden olduğu söylenebilir. Okulda derslere karşı duyulan isteksizliğin ve akademik başarısızlığın okula devam etmemelerine sebep olduğu söylenebilir.

Katılımcı kadınlara ait görüşler aşağıda yer almaktadır.

“Evlilik yapmak istememden dolayı okulu bıraktım. Sonra çocuklarım oldu ve eğitim hayatına devam edemedim. Babam devam etmemi söyledi ve çok kızdı.”(L5).

“Evlenmeyi tercih ettim. Bu sebeple okulu bıraktım. Sonrasında eşim okula devam etmem noktasında yardımcı olmadı. Eşimin çevresi ve ailesi okula devam etmemi istemedi.”(O5).

Katılımcıların görüşlerine göre kadınların erken evlilik yapmalarının eğitim hayatına devam etmelerine engel oluşturduğu söylenebilir. Bu noktada evlenmeyi tercih eden kişilerin bazılarının ailelerinin eğitim konusunda istekli olması dikkat çekmektedir. Fakat genellikle evlendikten sonra eşi ve çevresi tarafından okula devam etmesi desteklenmemiştir. Aynı zamanda evlilikle birlikte çalışmak zorunda kalan veya çocuğuna bakmak zorunda kalan kadınların eğitim almayı bir daha düşünmediği söylenebilir.

Sosyokültürel Faktörler Temasındaki Örnek İfadeler

Kadınların okula devam etmesinde engel oluşturan faktörlerden birisi de sosyokültürel etmenlerdir. Sosyokültürel faktörler teması adı altında ‘kız çocuklarının evden uzağa gönderilmek istenmemesi’, ‘ayıplanma ve kınanma’ ve kız çocuklarına gereken önemin gösterilmemesi’ kodları yer almaktadır.

Katılımcı kadınların görüşlerine ilişkin ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Babam yurtdışına çalışıyordu. 4 kardeşlik, annemde evde yalnız takip edemiyordu. Eskiden farklı düşünceler vardı büyüklerde. Kızların başına bir şey gelir diye düşünüyorlardı. Maddi durumumuz çok iyi olduğundan okulu önemsemiyorlardı. Abimlerde nasıl olsa para geliyor diye okumayı önemli görmediler.”(O9).

“Ailem kız çocukları okumaz diye düşünüyordu. Ailem kız çocuğu uzağa gitmez ne gerek var düşüncesi vardı. Ama ailem erkek çocuklarını okutmak istedi. Fakat erkek kardeşlerim okumak istemedi. Ailem benim adıma karar verdi.”(L4).

Katılımcı kadınların görüşleri incelendiğinde ‘kız çocuklarının başına bir şey gelir ve kendini koruyamaz’ düşüncesinin yer aldığı söylenebilir. Kız çocukları uzağa gönderildiğinde ailelerin düşüncesine göre, kız çocukları ile ilgili olumsuz durumlar yaşanacağına dair geleneksel bir düşünce tarzının olduğu söylenebilir. Kız çocukları adına ailelerin verdiği bu kararların, kız çocuklarının eğitimden uzaklaştırılma sebebi olarak gösterildiği söylenebilir.

Katılımcı kadınların görüşlerine ilişkin ifadeler aşağıda verilmiştir.

“Mecbur tutulmuyordu. Kız çocukları okumaz diye düşünülüyordu. Ayıp karşılanıyordu. Gereksiz görülüyordu. Kız çocukları için para harcanmak istenmiyordu. Dedem okula gitmemi istemediği için karşı çıkamadım.”(O8).

“Kız çocuklarının okuması çevre tarafından ayıplanırdı. Evden dışarı çıkıp okula gittiğinde bir sıkıntı yaşanır diye bakıyorlardı. Üniversite okumak için asla şehir dışına tek başına çıkarmazlardı.”(İ5).

Kız çocuklarının okula gönderilmemesinde ailelerin çevre tarafından ayıplanma ve kınanma korkusu yaşadıkları görülmektedir. Ailelerin geleneksel ve tutucu bakış açısı kız çocuklarının eğitimine engel oluşturmuştur. Bu noktada ailelerin eğitime olan bakış açısının önemli olduğu söylenebilir.

Katılımcı kadınların görüşlerine ilişkin ifadeler aşağıda verilmiştir.

“Babam istemediği için gidemedim. Maddiyattan dolayı okutmadı diyemem. Ama kız çocukları önemli görülüyordu. Köyde yaşıyorduk. Okumayım diye saçlarımı kesti. Kız çocukları sürekli evde tutulmalı, dışarı çıkarsa bir şey olur gibi saçma düşünceleri vardı.”(O10).

Kız çocuklarının eğitimine ilişkin bazı ailelerin gereken önemi göstermediği söylenebilir. Ekonomik yetersizliği olmasa da ‘kız çocukları okula gitmez düşüncesi’ ve ‘kız çocuğu için para harcanmak istenmemesi’ ailelerin eğitim konusundaki gelenekçi düşüncelerini ortaya koyduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Etmesinde Karar Alan Kişiler

Araştırmanın dördüncü alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınların okulu terk etmesinde karar alan kişiler kimler olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınların okulu terk etmesinde karar alan kişilere ait bilgiler Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. Kadınların Okul Terk Etmesinde Karar Alan Kişilere İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
Kendisi (n=10)	Kendisi (n= 10)
Çekirdek aile (n=15)	Babası(n= 6) Anne ve babası (n=5) Kendisi ve ailesi (n=4)
Geniş aile (n=5)	Dedesi ve babaannesi (n= 1) Dedesi (n=2) Annesi (n=2)

Tablo 10’a bakıldığında ‘kadınların okula devam etmemesinde karar alan kişilere ait ‘temalar ve kodlar’ verilmiştir. Kadınların okula devam etmemesinde kendisi (n=10), kendisi dışında karar alan kişiler babası (n=6), anne ve babası (n=5), kendisi ve ailesi(n=4), annesi(n=2), dedesi(n=2), dedesi ve babaannesi(n= 1) şeklinde verilmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin fikirleri aşağıda verilmiştir.

Kendisi Temasındaki Örnek İfadeler

“Okuldaki bölümümü sevmiyordum. Gitmek istemedim. İstemediğim bir bölüme zorla gönderildiğim için devam etmek istemedim. Kız meslek lisesinde dikiş nakış bölümüne gitmek istiyordum. Sonrasında okumadığım için erken evlilik yaptım”(L7).
“Okumak istemiyordum. Ders çalışmak zor geliyordu. Daha sonra bir işte çalışmaya başladım. Bir sene çalıştıktan sonra evlendim ve çocuk oldu. Sonrada devam etmedim”(L2).
“Evlilik yapmam engel oldu. Evlendiğim için eğitim yaşantımı devam ettiremedim”(L8).

Çekirdek Aile

“Babam kız çocuklarının başına bir şey gelir diye düşündüğünden okutmadı. Dayıma bile göndermezdi.”(L1).
“Babam istemedi. Ortaokula yazdırmadı.”(İ8).
“Ailem ve ben karar aldık. Çünkü imkânlar yetersizdi.”(O4).
“Annem engel oldu. Maddi durumumuz iyi olmadığından göndermedi.”(L9).

Geniş Aile

“Dedem okulu bırakmama sebep oldu. Çok otoriter bir insandı. Söz sahibi o idi. Kimse karşı gelemedi.”(İ7).
“Dedem ve babaannem okula gitmeme engel oldular. Büyüklere karşı çıkamadım”(İ2).

Katılımcıların okulu terk etmesine neden olan kişilere bakıldığında ‘kendisi, çekirdek ailesi ve geniş ailesinin’ olduğu görülmektedir. Okulu terk etmesinde çekirdek ailenin (n=15) diğerlerine göre daha etkili olduğu söylenebilir. Geniş aile kapsamında büyükanne ve büyükbabanın da kız çocuklarının okulu terk etmesinde, anne ve babaya göre karar verme noktasında daha etkili olduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Ailesinin Tepkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5a no.lu alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınlar okulu terk ettiğinde ailesinin tepkisi ne olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınların okulu bıraktığında ailesinin tepkisine ait temalar, alt temalar ve kadınların görüşleri Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Ailesinin Tepkisine Ait Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

Temalar	Alt temalar	Kodlar
Ailenin Görüş Birliği (n=25)	İstendik Tepki (n=8)	Ailem okula devam etmem konusunda ısrar etti (n= 5) Okumamı istediler ama imkânlar yetersizdi (n= 3)
	İstenmedik Tepki (n=17)	Ailem okulu bırakmamı istediği için tepki göstermediler ve önemsemediler (n= 14) Okulu ben bırakmak istediğim için, onlarda önemsemediler ve ısrar etmediler (n= 3)
Aile İçi Fikir Ayrılığı (n=5)	Anne İstendik /Baba İstenmedik (n=4)	Annem devam etmemi çok istedi, babam istemedi (n= 2) Annem devam etmemi istedi, fakat babam bir tepki göstermedi (n= 2)
	Anne İstenmedik/ Baba İstenmedik (n=1)	Annem okulu bırakmamı istedi, babam tepki göstermedi (n=1)

***İstendik Tepki:** İstendik davranışlar ‘toplum tarafından beklenen ve istenen davranışlar ‘ anlamında kullanılmıştır.

***İstenmedik Tepki:** Toplum tarafından beklenmeyen ve istenmeyen davranışlar anlamında kullanılmıştır.

Tablo 11’e bakıldığında ‘kadınların okulu bıraktığında ailesinin gösterdiği tepkiye ait temalar, alt temalar ve kodlar’ verilmiştir. Katılımcıların okulu bıraktığında ailesinin verdiği tepkiler, ailem okulu bırakmamı istediği için tepki göstermediler ve önemsemediler(n=14), ailem okula devam etmem konusunda ısrar etti(n=5), okulu ben bırakmak istediğim için, onlarda önemsemediler ve ısrar etmediler(n=3), okumamı

istediler ama imkânlar yetersizdi(n=3), annem devam etmemi çok istedi, babam istemedi(n=2), annem devam etmemi istedi, fakat babam bir tepki göstermedi(n=2), annem okulu bırakmamı istedi, babam tepki göstermedi(n=1) şeklinde olmuştur. Katılımcıların konuya ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

Aile İçi Görüş Birliği Temasındaki Örnek İfadeler

Aile içi görüş birliğine ilişkin görüşler aşağıda verilmiştir.

“Ailem pişman olacağımı, okulu bırakmamam gerektiğini söyledi.” (L7).

“Maddi durumumuz çok kötü olduğu için okulu bıraktığımda ailem sevindi bile.” (L9).

“Ailem okumamı istedi. Ama taşınmalı sistem köyde yoktu. Onlarda merkeze gönderemediler.” (O4).

“Ailem herhangi bir şey demedi. Okumamız gerektiği ile ilgili bilinçli değillerdi. Bu sebeple önemsemедiler.” (O3).

“Babam okula gitmemem için saçlarımı kesti. Erkek gibi oldum. Abimler ve okuldaki herkes dalga geçti. Okula gidemedim.” (O10).

“Tarlada çalışmak için kişi gerekiyordu. Bu sebeple ailem de okumam konusunda ısrarcı olmadı.” (İ7).

“Ailem zaten okumamı istemiyordu. Tepki göstermediler.”(İ8).

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında aile içi görüş birliğinin (n=25) olduğu görülmektedir. Ailelerin çocuklarının okulu bırakmasını istemesinde veya okula devam etmesini istemesinde anne babanın birlikte karar aldığı görülmektedir.

Aile İçi Fikir Ayrılığı Temasındaki Örnek İfadeler

Aile içi fikir ayrılığına ilişkin görüşler aşağıda verilmiştir.

“Babam tepki göstermedi. Fakat annemin her zaman hayalleri vardı ve beni okutmak istiyordu.” (L8).

“Annem okumamı istedi, babam istemedi”(O7).

“Babam yurt dışında olduğundan annem göndermek istemedi. Babam evde olmadığından annem okula göndermek istemiyordu. Babam fazla karışmaz, bilmezdi”(O9).

Aile içi fikir ayrılığında ise kız çocuklarının okula devam edip etmemesinde babanın anneye göre karar verici etkisinin daha çok olduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınlar Okulu Terk Ettiğinde Çevresinin Tepkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5b no.lu alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınlar okulu terk ettiğinde çevresinin tepkisi ne olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınlar okulu terk ettiğinde çevresinin gösterdiği tepkiler temalar ve kodlar şeklinde Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Çevresinin Tepkisine Ait Temalar ve Katılımcıların Görüşlerine Ait Kodlar

Temalar	Kodlar
İstendik tepkiler (n= 14)	Çevremiz devam etmem gerektiğini söyledi ve konuştu (n=14)
İstenmedik tepkiler (n=16)	Çevremiz herhangi bir tepki göstermedi (n=16)

Tablo 12 incelendiğinde ‘kadınların okulu terk ettiğinde çevresinin tepkisine ait temalar’ ve ‘çevresinin gösterdiği tepkilere göre kodlar’ verilmiştir. Çevresinin gösterdiği tepkilere göre kodlar, çevremiz herhangi bir tepki göstermedi (n=16) ve çevremiz devam etmem gerektiğini söyledi ve konuştu(n=14) şeklinde olmuştur. Katılımcıların konuya ilişkin fikirleri aşağıda verilmiştir.

İstendik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler

Katılımcı kadınların ifadelerine ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

- “Halam benimle konuştu. Merkezde oturduğu için yanımda kal ve okula devam et dedi.”(O4).
- “Okula devam etmemde ısrarcı oldular. Çalışkan bir çocuksun okula gitmelisin dediler.”(İ7).

İstenmedik Tepkiler Temasındaki Örnek İfadeler

Katılımcı kadınların ifadelerine ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

- “Karıışmadılar. Okumak önemli görülüyordu. Şimdiki gibi değildi.” (İ5).
- “Normal karşılandı. Okulu bıraktığımızda kimse karşı çıkmıyordu.” (İ6).
- “Kız çocukları okumaz gözüyle baktıkları için önemsemediler.” (İ8).
- “Doğu’da kız çocuğu okumaz diye düşünürler. Tepki göstermediler.”(L9).
- “Okulu bırakmam çok önemsenmedi.” (L6).
- “O zamanlar okumak önemli görülüyordu. Bu kadar ciddiyeti bilinmiyordu. Kadının ve erkeğin çalışması gerekiyor diye kavranamıyordu.”(L3).
- “Halam benimle konuştu. Merkezde oturduğu için yanımda kal ve okula devam et dedi.”(O4).
- “Okula devam etmemde ısrarcı oldular. Çalışkan bir çocuksun okula gitmelisin dediler.”(İ7).

Kız çocuklarının okulu terk etme nedenlerine ilişkin çevrenin tepkilerine bakıldığında kız çocuklarının okula devam etme konusunda herhangi bir çaba göstermeyen kişi sayısının fazla olduğu söylenebilir. Kız çocuklarının okula devam etmesinde çevrenin göstereceği davranışların ve tepkilerin önemli olduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Öğretmenlerinin Tepkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5c no.lu alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınlar okulu terk ettiğinde öğretmenlerinin tepkisi ne olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınlar okulu terk ettiğinde öğretmenlerinin tepkisine ait bilgiler Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Öğretmenlerinin Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
İstendik tepki(n= 14)	Tepki gösterdiler ve devam etmem konusunda konuştu (n= 14)
İstenmedik tepki(n= 16)	Tepki göstermediler ve önemsemediler (n= 16)

Tablo 13 incelendiğinde ‘kadınların okulu bıraktığında öğretmenlerinin tepkisine ait temalar ve öğretmenlerin tepkisine ait kodlar’ aşağıda verilmiştir. Kadınların okulu bıraktığında öğretmenlerin tepkileri tepki göstermediler ve önemsemediler (n=16), tepki gösterdiler ve devam etmem konusunda konuştu (n=14) şeklinde belirtilmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

İstendik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“Matematik öğretmenim çok üzülmişti. Okula devam etmem için bayağı uğraşmıştı. (O9)

“Öğretmenim ailemle görüşüp, ortaokula yazılmamı istedi.”(İ5).

“Öğretmenim anne ve babamla görüştü. Diplomamı vermedi, okula devam edeyim diye.”(İ2).

İstenmedik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“O zamanlar okula gitsin durumu önemsenmiyordu. Aileler okula gidip, birebir öğretmenle konuşmazdı. Öğretmen babam ve annemi tanımazdı.”(L4).

“Öğretmenler bir şey söylemediler. Ailem kararı vermişti zaten.”(L6).

Katılımcı kadınların okulu terk etmesinde öğretmenlerin tepkilerine bakıldığında tepki göstermeyen ve önemsemeyen kişi sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu noktada öğretmenlerin ve ailelerin arasındaki iletişim kopukluğunun kız çocuklarının eğitiminde engel oluşturduğu söylenebilir. Öğretmenlerin kız çocuklarının okulu terk etmesinde ailelerle ve öğrenciyle yapacağı görüşmeler olumlu sonuçlara sebep olabilir. Bu sebeple öğretmenlerin tepkilerinin önemli bir husus olduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Okul Yönetiminin Tepkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5d no.lu alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınlar okulu terk ettiğinde okul yönetiminin tepkisi ne olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınlar okulu terk ettiğinde okul yönetiminin tepkisine ait bulgular Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Okul Yönetimin Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
İstendik tepki	İlgilendiler ve devam etmemi söylediler (n=2)
İstenmedik tepki	İlgilenmediler ve önemsemediler (n=28)

Tablo 14’e bakıldığında ‘kadınların okulu bıraktığında okul yönetiminin tepkisine ait temalar ve okul yönetiminin tepkisine ait kodlar’ verilmiştir. Kadınların okulu bıraktığında okul yönetiminin tepkisine ait alt kodlar, ilgilenmediler ve önemsemediler (n=28), ilgilendiler ve devam etmemi söylediler (n=2) şeklinde verilmiştir. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri aşağıda yer almaktadır.

İstendik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“Öğretmenler ve idare umutluymdu benim için. Devam etmemi söylediler.”(L5).

İstenmedik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“Velim okutmak istemiyor diye hiçbir şey demediler.”(O10).

“Belgemi almaya okula gittim. Sorgulamadılar.”(O3).

“İdare okulu bırakanlarla ilgili bir yaptırım uygulamıyordu.”(İ4).

“Herhangi bir tepki göstermediler. Eskiden çok dikkate alınmıyordu. Diplomamı almaya gittiğimde niye diye sorgulamıyorlardı.”(İ3).

“O zamanlar çok ilgili değillerdi. Okulu bırakıp bırakmama durumunu çok dikkate almıyorlardı.”(L7).

“İdare iletişim halinde değildi. Ailem çok ilgisizdi. İdare ve ailem birbirini tanımaz bilmezlerdi.”(L4).

Kadınların okul terk nedenlerine ilişkin okul yönetiminin tepkilerine bakıldığında ilgi göstermeyen veya tepkisiz kalan kişi sayısının fazla olduğu görülmektedir. Okul yönetiminin kız çocuklarının okulu terk etmesine yönelik davranış ve tutumlarının önemli olduğu söylenebilir. Bu noktada idarenin yaptırımlarının ve aileyle iletişiminin önemli olduğu söylenebilir.

Okulu Terk Etmiş Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Okul Yönetiminin Tepkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5e no.lu alt problemi ‘Okulu terk etmiş kadınların okulu terk ettiğinde okul yönetiminin tepkisi ne olmuştur?’ olarak belirlenmiştir. Kadınlar okulu terk ettiğinde arkadaşlarının tepkisine ait bilgiler Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15. Kadınların Okul Terk Nedenlerine İlişkin Arkadaşlarının Tepkisine Ait Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
İstendik tepkiler(n=11)	Arkadaşlarım devam etmemi söyledi (n=11)
İstenmedik tepkiler(n=19)	Arkadaşlarım önemsemedi (n=19)

Tablo 15’e bakıldığında ‘kadınların okulu bıraktığında arkadaşlarının tepkisine ait temalar ve arkadaşlarının tepkisine ait kodlar’ yer almaktadır. Arkadaşlarının tepkisine ait alt kodlar arkadaşlarım devam etmemi söyledi (n=11), arkadaşlarım önemsemedi (n=19) şeklindedir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

İstendik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“Arkadaşlarım okuyordu. Benimde devam etmemi istediler.”(O9).

İstenmedik Tepki Temasındaki Örnek İfadeler

“Genelde kız çocukları okula gitmedi. Oturduğumuz yer kırsal kesimdi. Bu sebeple kimse okutmadı.”(L4).

“Çevremdeki arkadaşlarımın çoğu ilkokul mezunuydu. Onlara göre ben iyi durumdaydım. Onlar okumadığı için beni de yönlendiremediler ve ısrarcı olmadılar.”(L8).

“Doğu’da kızların hiç biri okumadı. Bana destek olmaktan çok kendilerine bile destek olamadılar.”(L9).

“Maalesef hiç biri okumadığı için tepki göstermedi. Ama erkek çocukları okudu.”(İ8).

“Onlarında çoğu okumadı. Tepki göstermediler. Köyde işler çok olduğu için kız çocukları da onlarla ilgileniyordu.”(İ10).

“Arkadaşlarla birlikte bıraktık. Köyde okul olsaydı giderdik.”(İ2).

“Arkadaşlarım okuyordu. Benimde devam etmemi istediler.”(O9).

Kadınların okulu terk etmesinde arkadaşlarının bu durumu önemsemedikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır. Katılımcı kadınların arkadaşlarının da eğitim konusunda gereken ilgiyi göstermedikleri açıkça görülmektedir. Önemsenmeyen ve tepkisiz kalınan bu durum karşısında kız çocuklarının okula devam etmeme durumları pekiştirilmiş olmaktadır, şeklinde yorumlanabilir.

Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Nasıl Etkilendiğine İlişkin Temalar

Araştırmanın altıncı alt problemi ‘Kadınlar, okulu terk ettiğinde nasıl etkilenmişlerdir?’ olarak belirlenmiştir. Kadınlar okulu terk ettiğinde nasıl etkilendiğine ait veriler Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16. Kadınların Okulu Terk Ettiğinde Nasıl Etkilendiğine Ait Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar
Özgüven eksikliği (n=6)	Özgüvenim eksik oldu (n=6)
Erken evlilik yapma (n= 7)	Erken evlilik yaptım (n= 7)
Ekonomik bağımsızlık sağlayamama (n=38)	Okula devam etseydim daha iyi şartlarda yaşardım (n= 5) Kendi hayatımla ilgili kararları ben alamadım (n= 5) Aileme maddi ve manevi destek olamadım (n= 9) Ekonomik özgürlüğüm olsun isterdim (n= 9) Çok üzüldüm, keşke devam etseydim. Kendi ayaklarımın üstünde dursaydım (n=10)
Kültürlenme eksikliği (n=16)	Okusaydım bilgi dağarcığım artardı, daha aydın bir insan olurdu (n= 4) Okusaydım çocuklarımın eğitiminde onlara yardımcı olabilirdim (n= 12)

Tablo 16 incelendiğinde ‘katılımcıların okulu bıraktığında nasıl etkilendiğine ait temalar ve kadınların okulu bıraktığında nasıl etkilendiğine kodlar’ verilmiştir. Kadınların okulu terk ettiğinde nasıl etkilendiğine dair temalar ‘ekonomik bağımsızlık sağlayamama (n=38)’, ‘kültürlenme eksikliği (n=16)’, ‘erken evlilik yapma (n=7)’, ‘özgüven eksikliği (n=6)’ şeklinde belirlenmiştir. Kadınların okulu bıraktığında nasıl etkilendiklerine ilişkin kodlar okusaydım çocuklarımın eğitiminde onlara yardımcı olabilirdim (n=12), çok üzüldüm, keşke devam etseydim, kendi ayaklarımın üstünde dursaydım (n=10), aileme maddi ve manevi destek olamadım (n=9), ekonomik özgürlüğüm olsun isterdim (n=9), erken evlilik yaptım (n=7), özgüvenim eksik oldu (n=6), kendi hayatımla ilgili kararları ben alamadım (n=5), okula devam etseydim daha iyi şartlarda yaşardım (n=5), okusaydım bilgi dağarcığım artardı, daha aydın bir insan olurdu (n=4) şeklinde verilmiştir.

Özgüven Eksikliği Temasındaki Örnek İfadeler

Kadınların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Okumayı çok isterdim. Maddi ve manevi konuda aileme destek olmak isterdim. Özgüvenimin düşük olması okumamamdan kaynaklanıyor.”(O8).

“Kendi hayatımla ilgili kararların hiçbirini alamadım. Babam hayatımı yönlendirdi. Babam benden habersiz beni çarşıda sözleşmiş. Annem babama tepki gösterince babam annemden boşanmak istedi. İstedğim kişiyle evlenirdim okusaydım. Kardeşlerime yardımcı olurum. Ben meslek sahibi olamadığım için hep ezik oldum. Kendim kazansaydım ekonomik özgürlüğüm olurdu.”(L1).

Kadınların okulu bırakmasıyla birlikte kendilerine özgüven eksikliği duydukları söylenebilir. Eğitimli ve bilgili birey olmanın kadınların hayatında önemli bir yer taşıdığı söylenebilir. Bireylerin toplumda söz sahibi olma ve kendi kararlarını almasında eğitimli olmanın kazandırdığı özgüvenin bu bağlamda önem taşıdığı söylenebilir.

Erken Evlilik Yapma Temasındaki Örnek İfadeler

Kadınların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çok üzüldüm. 15 yaşında erken bir evlilik yapmak zorunda kaldım. Çocukluğumu ve yetişkinliğimi bilemedim. Erken yaşta anne oldum. 16 yaşındaydım anne olduğumda” (İ8).

“Çok etkiledi. Küçük yaşta evlilik yaptım. Bu sebeple kızımı ve oğullarımı okutmak istiyorum” (L5).

“Keşke devam etseydim bırakmasaydım düşüncesi var. Küçük yaşta evlendim ve anne oldum. Eğitim almış olsaydım daha bilinçli olurum ve her karar alma durumunda daha iyi olurum”(İ7).

Kadınların okulu terk ettiğinde bazılarının evlilik yapmak zorunda kaldığı görülmektedir. Erken evlilik yapan kadınların evlilikle ilgili kararlarını kendilerini almadıkları ve bu durumdan dolayı üzüldükleri söylenebilir. Evlendikten sonra küçük yaşta anne olan kadınların bu durumdan etkilendikleri ve eğitimli bireyler olmadıkları için pişmanlık duyduklarını belirttikleri söylenebilir.

Ekonomik Bağımsızlık Sağlayamama Temasındaki Örnek İfadeler

Katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Birine bağımlı olmak beni üzüyor. Çoğu ihtiyacımı karşılayamıyorum. Çocuklarıma yardımcı olamıyorum. Çalışmak zorunda olduğum için geç saatlerde eve geliyorum ve çocuklarımla ilgilenemiyorum. Eğitim almış olsaydım her şey farklı olurdu.”(O6).

“Çok üzüldüm ve etkilendim. Okula devam etme isteği çok fazla vardı. Kendi ayaklarım üstünde durmak isterdim. Ama köyde kızlar okumaz düşüncesi benim eğitim almama engel oldu.”(O7).

“Okulu bıraktıktan sonra 14 yaşında evlendirildim. Görücü usulü zorla evlilik yaptım. Maddi özgürlüğüm olmasını isterdim. Aydın bir birey olmak isterdim.”(İ9).

“Sonradan keşke dememek için okumak gerekiyor. Okusaydım başarılıydım. Bir kadının ekonomik özgürlüğünün olması gerekiyor. Bu sebeple okulu bitiremediğim için üzgünüm.”(L7).

Okula devam etmeyen kadınların eğitilmiş bireyler olmamasıyla birlikte ekonomik özgürlüğünün olmayışının katılımcı kadınları etkilediği söylenebilir. Bununla birlikte kadınların birine bağımlı olmasının, kendi kararlarını alamamasına ve ihtiyaçlarını karşılayamamasına neden olduğu söylenebilir. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katkı sağlamalarında eğitimin önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Kendi ekonomik bağımsızlığını sağlayan kadınların aileye ve topluma da yarar sağladığı söylenebilir.

Kültürlenme Eksikliği Temasındaki Örnek İfadeler

Katılımcı kadınları görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Çok üzüldüm. Ama babamın saçımı erkek gibi kesmesi psikolojimi bozdu ve etkiledi. Keşke okusaydım. Bilgili ve kültürlü bir insan olurum. Ekonomik özgürlüğüm olurdu.”(O10).

“Keşke devam etseydim düşüncesi var. Küçük yaşta evlendim ve anne oldum. Eğitim almış olsaydım daha bilinçli olurum. Her karar alma durumunda söz sahibi olurum.”(İ7).

“Çocuklarıma daha iyi imkânlar sunmak için okumak isterdim. Kimseye muhtaç olmazdım.”(İ4).

“Üzüldüm. Okula devam etmek istediğim halde sesimi çıkaramadım. Aileme ve çocuklarıma okusaydım her konuda destek olabilirdim. Doğu’da yaşıyor olmam ve onların bakış açısı eğitim almamı engelledi. Hayatımla ilgili tercihleri kendim yapamadım.”(L9).

Kadınlarla yapılan görüşmelerde bütün kadınların eğitimi yarıda bıraktıkları için pişman oldukları görülmektedir. Bazı kadınların okulu bıraktıkları dönemde bunun çok farkında olmadıkları fakat sonrasında üzüntü, hayal kırıklığı gibi duygular yaşadıkları söylenebilir. Aynı zamanda eğitilmiş kadınların daha bilgili ve kültürlü bireyler olduğu düşüncesine sahip oldukları söylenebilir. Eğitimin bireysel getirileri düşünüldüğünde kadının kendini geliştirmesi ve başarılı birey olmasında eğitimin önemli olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Kız çocuklarının eğitimi konusunda kaliteli ve evrensel bir eğitim istenmesinin nedeni; istisnalar olsa da kız çocuklarının erkek çocuklarından daha az oranda eğitim almalarıdır. Bu durum kız çocuklarının eğitimde büyük sorun yaşandığını göstermektedir. Aynı zamanda kadınlar ve kız çocukları dünya çapında rahatsız edici bir ayrımcılık ve itaatle karşı karşıyadır. Bu ayrımcı engellerin üstesinden gelebilmek için müdahalelere gereksinim duyulmaktadır (Sperling,, Winthrop & Kwauk, 2016). Kalkınma planı ve yıllık programlarda ilköğretimde, özellikle engelliler ve kız çocukları olmak üzere tüm çocukların okula erişimi hedeflenmiştir. Sınıf tekrarları ve okul terkinin azaltılması ile tüm çocukların eğitime eşit erişimi sağlanmak istenmiştir. Kademeler arası geçiş oranlarının artırılması, okula devam etmesi ve erişimin artırılması amacıyla kız çocukları için pansiyon yapımına ağırlık verilmesi hedeflenmiştir (SBB, 2019).

Araştırma bulgularında kadınların okulu terk etme nedenlerinin aile, çevre, öğrenci özellikleri, okul ve sosyal çevreye bağlı durumlar olduğu gözlenmiştir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde de benzer sonuçlara rastlandığı görülmektedir. Engel kategorilerinin birbirleri ile ilişkilerine bakılması terk nedenlerinin daha iyi anlaşılabilmesini sağlayabilir. Aynı zamanda elde edilen bulgulara göre kadınların okulu terk etme nedenlerinin kız çocuklarının evden uzağa gönderilmemesi, ayıplanma ve kınanma, taşınmalı sistem, ekonomik yetersizlikler, erken evlilik, aileye maddi destek sağlama, kardeşlerinin bakımı, kız çocuklarına gereken önem verilmemesi, ders çalışmak istememe ve karma eğitim olduğu söylenebilir. Kadınların okula devam etmemesinin nedenlerinin çoğunlukla kız çocuklarının eğitiminin önemli görülmemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre ikincil konumda değerlendirilmesi eğitim almalarına engel olarak gösterilebilir. Kırsal kesimde yaşayanların ise bazısının bulunduğu yerde okul olmaması, okula erişim sıkıntılarında birisi olarak söylenebilir. Taşınmalı sistemle okula erişim sağlayamadıkları söylenebilir.

Kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının en büyük nedeni ailenin tutumudur. Ailenin bu tutumu daha çok gelenek, görenek ve alışkanlıkları barındıran sosyokültürel etmenlerdir (Adıgüzel, 2013). Araştırma bulgularına göre katılımcı

kadınların ailelerinin ve çevresinin kız çocuklarının okula gitmesinin ayıp karşılandığı söylenebilir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin davranış ve kültürel değerlerin kız çocuklarının okula gitmesine engel oluşturduğu görüşü ortaya konulabilir. Kültürel bakış açılarına göre kadınların evden dışarı çıkmasının toplum tarafından hoş karşılanmadığı söylenebilir. Aynı zamanda kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmek istenmesi de toplum tarafından kabul görülen bir durum olarak gösterilebilir. Araştırmadan elde edilen aile ve çevre kaynaklı sorunların kız çocuklarının okula erişimine engel olan etmenlerden birisi olduğu belirtilebilir. Literatür araştırmalarına göre benzer bulgulara rastlanmıştır.

Benzer şekilde Adıgüzel'e (2013) göre, 'Kız Çocuklarının Okullaşma Engelleri ve Çözüm Önerileri' adlı çalışmada kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının en temel sebepleri sosyokültürel ve ailevi nedenler, okulda devamsızlık yapmasının nedeni ekonomik yetersizlikler, okulu terk etme sebebi de sosyokültürel ve ekonomik sebeplerdir. Kız çocuklarının okullaşma oranının artırılması için ailelerin ikna edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ailelere ekonomik destek sağlamak çözüm önerilerinden biridir. Kız çocuklarının okuldaki devamsızlıklarını azaltabilmek için aile ve okula yönelik öneriler yapılırken, okul terkinin engelleme için ailevi, kişisel ve okula yönelik öneriler önem taşımaktadır.

Ailenin kültürel özelliklerinin, dini inançlarının ve hayat görüşlerinin de kadınların okul terk nedenlerinde önemli birer faktör olduğu söylenebilir. Geleneksel yapıya sahip olan toplumlarda erkeğin ayrıcalıklı olarak görülmesi, kadın ve erkeğe ilişkin kalıplaşmış rol ve modellerin yer alması, kadının eğitime katılımını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Türkiye'de, güç durumdaki toplum kesimlerine mensup veya ekonomik sıkıntılar yaşayan birçok kız çocuğu geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle çocuk yaşta, erken veya zorla evlendirilme durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. UNICEF, "Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nın hazırlanması ile ilgili Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na teknik destek sunmuştur (UNİCEF, 2018). Kız çocuklarının erken evliliğe karşı korunmasını sağlamak, okullaşmalarını kolaylaştırmanın anahtarıdır (Unterhalter ve diğerleri, 2014). Erken yaşta kız çocukları eğitimlerini bırakmaya zorlanmaktadır. Kız çocuklarının eğitimlerini tamamlamaları gerekli görülmemektedir. Kısıtlı ekonomik kaynaklar

genellikle erkek çocuklarının eğitimi için harcanmaktadır. Kız çocuklarının ergenlik dönemine girmesi ve dikkat çekmeye başlaması, aileleri tarafından kız çocuklarının nişanlanması ya da evlendirilmesiyle sonuçlanmaktadır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010). Okul terk nedenlerine bakıldığında erken evlilik sebebiyle kız çocuklarının okula gönderilmemesi, erken evlendirilen kız çocuklarının/‘çocuk gelinlerin’ sayısının fazla olması ve bu çocukların eğitimden alıkoymaları önemli sorunlar arasında yer almaktadır (ERG, 2016b). Erken yaşta evlendirilen çocukların eğitimi kesintiye uğramaktadır. Bu çocukların eğitim ortamından alınmasıyla meslek sahibi olmaları ve çalışma haklarından yoksun bırakılmaları durumu söz konusudur. Özellikle kız çocuklarının ekonomik özgürlüğü olmadığı, kız çocuklarının yoksulluk ve bağımlılık döngüsüne hapsedilmesi durumuna yol açmaktadır (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010). Kız çocuklarının aile ve çevresinin görüşlerine bakıldığında belirli yaşan gelen kız çocuklarının evlendirilmek istendiği söylenebilir. Kız çocuklarının yaşadığı çevre itibarıyla ‘erken evlilik’ yapmak zorunda olduğu ve bu düşüncenin yanlış olmadığı görüşlerinin yer aldığı söylenebilir. Bu düşüncenin beraberinde kız ve erkek çocuklarının bir araya gelmesinden rahatsızlık duydukları söylenebilir. Bu nedenle ailelerin ve çevrenin kız çocuklarının ‘başına bir sıkıntı gelir’ düşüncesinin, kız çocuklarının okulu bırakmasına neden olan etmenler arasında belirtilebilir.

Bazı araştırma sonuçları kırsal bölgelerdeki bazı ailelerin eğitimin değeri ile ilgili yeterli bilince sahip olmadıklarını göstermektedir. Bu aileler okul ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli ekonomik güce sahip olamadıklarını gerekçe göstererek çocuklarını okula göndermek istememektedirler. Aynı zamanda bu aileler kız çocuklarını okula göndermeyi zaman ve vakit kaybı olarak görmektedirler. Kız çocuklarını çiftlikte çalışmaya, ev işi yapmaya ve diğer işlerde çalıştırarak erken yaşta para kazanmaya yönelttikleri ortaya çıkmıştır (Diyu, 2001). İlhan Tunç’a (2009) göre, ‘Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri’ çalışmasında özellikle kırsal bölgelerde yaşayan aileler çocuğun okula gönderilmesinde kız ve erkek çocuklarını eşit olarak görmemektedirler. Okula gönderme konusundaki tercihlerini erkek çocuktan yana kullandıkları görülmektedir. Dini inançlar, ailelerin kalabalık olması, düşük gelir, erken evlilik, kız çocuğunun aile içerisindeki ikincil konumu ve evde anneye yardım etmesi gibi etmenler okula gitmeme oranı olumsuz şekilde etkilemektedir.

Kız çocuklarının eğitiminin bir yatırım olarak değerlendirilmemesi kız çocuklarının okula devam etmesine engel oluşturduğu söylenebilir. Eğitimin bireysel ve toplumsal getirilerinin var olduğu söylenebilir. Eğitimin kadınlara ekonomik bağımsızlık, gelir düzeyinde artış, toplumsal statü ve meslek edinilmesi gibi olumlu getirileri olduğu söylenebilir. Fakat katılımcı kadınların belirttiği gibi '*kız çocukları evlenecek, boşuna masraf yapmaya gerek yok*' gibi düşüncelerin kadınların okula devam etmesine engel oluşturduğu söylenebilir.

Kız çocuklarının okulu terk etmeleri veya devamsızlık nedenlerinin aynı olduğu görülmektedir. Arkadaş grupları, okuldaki başarısızlığı, okulu, öğretmenleri, dersleri sevmemesi, erken evlilikler okulu terk etme ve devamsızlık nedenleri olarak görülmektedir. Aynı zamanda çocuğun aileye maddi destek sağlayan kişi olarak görülmesi okula devamsızlık yapmasında ve terk etmesinde bir neden olarak görülmektedir. Ailelerin öne sürdüğü neden ise okulda güvensizlik ve okulda kazanılan olumsuz davranışlar olarak görülmektedir (Adıgüzel, 2013). Okula devam etmeme konusundaki en önemli nedenlerden birisi de öğrencilerin ders çalışma ortamlarının olmaması ve derslerine yardım edebilecek ebeveynlerinin olmamasıdır. Bu noktada akademik başarısızlığı olan, okuldan uzak kalmış ve okula gitmek istemeyen öğrencilerin ders çalışabilmeleri için gereken ortam ve desteğin sağlanması önemlidir (ERG, 2016b). Çocukların okula devam etmesinde öğretmenleriyle olan ilişkileri ve akademik başarı düzeyi etkili olmuştur (ERG, 2016a). Kız çocuklarının okula devam etmemesinde akademik başarılarının ve kişisel özelliklerinin de okul terkinde etkili olduğu söylenebilir. Kız çocuklarının bazısının ise dersler ilgisini çekmediği için ve ders çalışmak istemediği için kendisinin okulu bıraktığı söylenebilir. Kız çocuklarının bu isteksizliği ailelerin okula karşı olması, taşınmalı eğitim sistemi, öğrencide var olan öğrenme kusuru, öğretmenlerin öğrenciyle yaşadığı sorunlar ve arkadaşlarıyla iyi bir ilişki kuramamasından kaynaklanan nedenler olabilir.

Toplumsal cinsiyet ilişkileri, birçok alanda erkeklerin kadınlara göre daha baskın olduğu, kadınların ikinci planda tutulduğu eşit olmayan güç ilişkisi içermektedir. Toplum tarafından erkekler ve erkeklerin yapması gerektiği düşünülen görevlere verilen değer büyüktür. Toplumun tarihsel açıdan erkek yönelimli bir bakış açısıyla şekillenmiş olduğu zamanla kabul edilen bir gerçektir. Erkek normu toplumun tamamı için genel bir norm olarak kabul edilmektedir ve bu durumda politika ve yapılara yansımaktadır. Bu sebeple politika ve yapılar erkek üzerinden şekillenmektedir. Böylece istemeden de olsa

toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olmaktadır (KSGM, 2008). Eğitime erişim toplumsal tüm eşitsizliklerle ilişki halindedir. Öğrencilerin okulu terk etmesi, devamsızlık yapması ve açık öğretime geçişi ile ilgili birçok durum, istihdam, sosyoekonomik durum, cinsiyet eşitsizliği ve diğer dezavantajlılığı belirleyen pek çok etmenle ilgilidir. 2016 yılında 10-14 yaş grubunun zaman kullanımını incelendiğinde, evdeki işlerle kız çocuklarının erkek çocuklarından üç katı kadar zaman harcadığı görülmektedir. Aynı zamanda kız çocukları daha az oynamakta ve spor yapmaktadır. Okula devamsızlık verilerinin cinsiyetler arasındaki zaman kullanım farklarıyla birlikte değerlendirilmesi ve buna göre dönüştürücü politikalar uygulanması gerekmektedir. Kız çocuklarının evdeki iş yükünü belirleyen bu anketlerin, cinsiyet eşitsizliklerinin toplumda küçük yaşlarda olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyetler arasındaki eşit olmayan rol dağılımları göz önünde bulundurularak eğitime erişim politikalarının sürdürülmesi önemlidir (ERG, 2015). Cinsiyet eşitliği ile ilgili politikaların gelişiminde eşitsizliğin yüksek olduğu alanlara yönelik, politika, program ve projelerin bütüncül bir yaklaşımla önceliklere göre planlanması gerekmektedir. Uygulamaya geçilirken kamu, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon sağlanması bu noktada önemlidir. Bu hedeflere ulaşılabilmesi için cinsiyet politikalarının gelir eşitliğine ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikalarla birlikte ele alınması gerekmektedir. Eğitim ve istihdam politikalarının cinsiyet eşitliğini destekleyecek şekilde düzenlenmesi ve projelerin sonuçlarının izlenmesi önem taşımaktadır (SBB, 2019).

Yoksullukla eğitim arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Yoksulluk ve eğitim birbirini etkileyen durumlar olmakla birlikte, aralarında kısır döngü olabilecek bir ilişki söz konusudur. Yoksulluk arttıkça eğitime erişim zorlaşmaktadır. Diğer bir taraftan eğitim düzeyi düştükçe yoksulluk artmaktadır (Ayvaz Kızılgöl, 2012). Kız çocukları, özellikle de yoksul olanlar, ilkokula erişimde büyük zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir (UNESCO, 2015). Gelir düzeyi düşük olan çocukların eğitimlerine devam etmeleri için özellikle takip sistemi yerleştirilmelidir. Bu çocukların okullarını sevmeleri için çeşitli programlar geliştirilmelidir. Yoksul çocukların başarılı olması rol model oluşturacaktır. Aynı zamanda bu çocukların başarılı olmasıyla sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi ve akranlarıyla ayrımcılığa maruz kalmadan yaşayabilmesi sağlanacaktır (ERG, 2016b). Ailenin gelir grubunun dışında, ailenin kaç çocuğa sahip olduğu, yaşadığı yer ve meslek grubu gibi verilere bakıldığında çocukların

eğitime katılımları farklılaşmaktadır. 2014 yılı hanehalkı işgücü anketlerine en az 4 çocuğu olan ailelerdeki kız ve erkek çocuklarının yaklaşık yarısı ortaöğretimde değildir. Aynı zamanda kırsal bölgelerde yaşıyan ailelerin kız çocuklarının yarısı da ortaöğretimde değildir. Bu ailelerin tarımla uğraşması çocukların eğitime erişimini etkilemektedir (ERG, 2015). Ailelerin ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamamasının sebeplerine, hane halkındaki kişi sayısının fazla olması etken olarak gösterilebilir. Aynı zamanda kardeş sayısının fazla olmasının da ailelerde birey sayısının artmasına ve böylelikle ekonomik kaynakların hızla tükenmesine neden olduğu belirtilebilir. Bu durumun ise kadınların eğitime erişimine engel oluşturduğu söylenebilir. Bazı katılımcı kadınların ise ailelerinin yetersiz olan ekonomik gücünü erkek çocuklarının eğitimi için kullandıkları, kız çocuklarının eğitimi için kullanmadıkları görüşlerinin yer aldığı söylenebilir. Eğitimin üst kademelerine erkek çocuklarının erişebilmesi cinsiyet eşitsizliğinin bir göstergesi olarak belirtilebilir.

Bir çocuğun okula gidip gitmeyeceğinin belirlenmesi açısından annenin eğitimi kuşkusuz önemli bir etmendir. Kız çocuklarının eğitimi, bir başka deyişle geleceğin annelerini okullaştırma ve eğitimlerini tamamlamalarını sağlama bu nedenle önemlidir (UNICEF, 2005). Anne ve babasının eğitim seviyesi düşük olan çocuklarında eğitim seviyeleri düşük olmaktadır. Bunun yanı sıra düşük sosyokültürel yapıdaki ailelerinde çocuklarının da erken yaşıta evlendiği sık görülmektedir (TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, 2010). Anne veya babasından en az birisinin yükseköğretim mezunu olan kişilerin, yükseköğretim mezunu olmayan anne ve babaya sahip olan kişilere göre daha üst öğrenim derecesine sahip olma ihtimali yüksektir (OECD, 2017). Anne ve baba eğitim düzeyinin, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüş ve tutumları etkileyip etkilemediğine göre yapılan analizlerden elde edilen bulgularda, annesi lisans veya lisansüstü eğitime sahip olan kişilerin, annesi ilkokul, ortaokul veya lise düzeyinde eğitime sahip olan kişilerden daha eşitlikçi görüş ve tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Lisans veya lisansüstü eğitime sahip annelerin geleneksel görüşleri daha az destekledikleri görülmektedir. Benzer durum babanın eğitimi için de geçerlidir. Bu noktada ebeveyn eğitimi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bakış ve tutumlarda etkili olduğu için önemlidir (Engin Demir ve diğerleri, 2016). Katılımcı kadınların görüşlerinden elde edilen bilgilere göre eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin okul aktivitelerinde çocuklarına yardımcı olamadıkları söylenebilir. Bununla birlikte

çocukların akademik başarı sağlamaları noktasında anne ve baba eğitiminin çocuğa olumlu katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Okulu terk eden kadınların yaşadığı duygular pişmanlık, üzüntü ve hayal kırıklığıdır. Bazı kadınların okulu bıraktığında ilk zamanlar mutlu olduğu ancak sonrasında gerçeklerle yüzleştikleri tespit edilmiştir. Okulu terk eden kadınların bu durumu telafi etmeye çalıştıkları görülmektedir. Kadınların bir kısmı açık öğretim okuyarak bir üst kademeye geçmek isterken, diğer bir kısmı ise çocuklarını okutma çabası içerisindeyler (Yavuz ve diğerleri, 2016). Kadınların bir kısmının ise kendi isteğiyle evlilik yaptıkları ve okulu bıraktıkları söylenebilir. Okulu bırakan kadınların pişmanlık ve üzüntü duydukları söylenebilir. Erken evlilikle birlikte çocuğun olmasının, kadınların eğitime devam etme isteklerine engel oluşturduğu söylenebilir. Aynı zamanda katılımcı kadınlar çevrelerindeki kız çocuklarının üst öğrenim kademelerine devam etmemesinin önemsenmediğini belirtmişlerdir. Sosyal çevrede okula devam etmeyen kız çocuklarının, diğerlerinin bu duruma bakış açısını normalleştirdiği söylenebilir.

Türkiye’de kız çocuklarının okula devam etmesini sağlamak amacıyla birçok kampanya ve çalışma yapılmıştır. Ancak kız çocukları okula devam konusunda fırsat ve imkân eşitsizliği yaşamaktadırlar. Milli Eğitim Bakanlığı’nın öğrencilerin okula güvenli bir şekilde ulaşabilmelerini sağlaması gerekmektedir. Aynı zamanda ailelerin bu konudaki kaygılarını gidermesi ve evden uzakta eğitime devam eden öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. İmkân eşitliği sağlayabilmek amacıyla okula gidemeyen öğrencilere devletin maddi destek sağlaması gerekmektedir (Bora ve Taş, 2017). Kız çocuklarının eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalara göre, geçmişten günümüze kadar okullaşma oranlarına bakıldığında kız çocuklarının okullaşma oranlarında bir yükseliş olduğu söylenebilir. Bu konuya verilen önem yapılan çalışmaların katkısı oldukça yüksektir. Bu noktada yapılan çalışmaların artarak devam etmesinin kız çocuklarını eğitimi için önemli olduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Kadınların okul terk nedenlerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kız çocuklarının kişisel özelliklerine göre, kız çocuklarının okula devam etmesinde anne ve baba eğitiminin etkili olduğu belirlenmiştir. Diğer bir taraftan kardeş sayısının fazla olmasının, ailedeki gelir dağılımını etkilediği için kız çocuklarının okula devam etme engelleri olarak gösterilmektedir. Gelir düzeylerine bakıldığında ise bazı ailelerin ekonomik yetersizlik sebebiyle okula göndermekte sıkıntı çektiği belirlenmiştir. Bir kısmının ise gelir seviyesinin iyi olmasına rağmen okula devam edememesi ailelerin geleneksel bir bakış açısına sahip oldukları şeklinde düşünülmektedir.

2. Kız çocukları ve kadınların eğitilmiş bireyler olmasıyla kendi kararlarını verebildikleri ve bununla birlikte özgürleştikleri düşüncesi belirlenmiştir. Ekonomik bağımsızlığını kazanan kadınların özgüvenli olacaklarını söylemektedirler. Seçim yapabilmek ve kendi kararlarını verebilmek için kadınların eğitim almasının önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Eğitimin aynı zamanda, kadınların kültürlü ve aydın birer kişi olmasında etkili olduğu belirlenmiştir.

3. Anne ve babaların belirli bir yaşa gelen kız çocuklarını okula göndermek istemedikleri belirlenmiştir. Bu düşünceye sahip ailelerin kız çocuklarını erken yaşta evlendikleri görülmektedir. Kız çocuklarının kendilerini koruyamayacağı ve uzağa gönderilmek istememesi gibi geleneksel düşüncelere sahip aileler bulunmaktadır. Kız çocuklarının evde aileye yardımcı olması ve kardeşlerine bakması da cinsiyet rollerinin göstergesi olarak belirlenen unsurlar olarak belirlenmiştir. Ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması ve çocuğunun okula gitmek için gereken ihtiyaçlarını alamayacak olması da okul terk nedenleri olarak belirlenmiştir. Ailenin bulunduğu yerleşkede okula okul olmaması ve okula gitmek için araçlara ihtiyaç duyulması yine kız çocuklarının okula erişimindeki faktörlerden birisidir.

Kız çocuklarının okula devam etmemesinde okulda başarısız olmaları ve okula karşı isteksizliklerinin de etkili olduğu görülmüştür. Okula isteksizliği olan ve başarılı olamayan çocukların okul ortamlarından uzaklaştığı belirlenmiştir. Okuldan uzaklaşan kız çocuklarının bazılarının erken evlilik yapmaları da engel durumları arasında gösterilebilir.

Geleneksel ailelerin kültürel bakış açılarına göre kız çocuklarını okula gönderdiklerini ayıplanma ve kınanma korkusu yaşadıkları belirlenmiştir. Ailelerin eğitim konusundaki fikirleri ve tutumları kız çocuklarının eğitiminde etkilidir denilebilir.

4. Kız çocuklarının okulu terk etmesinde anne ve babasının rolünün büyük olduğu belirlenmiştir. Ailelerin çeşitli nedenlerle kız çocuklarının eğitime erişimlerini engelledikleri söylenebilir. Aynı zamanda kız çocuklarının okulda başarılı olamaması da kız çocuklarının kendi kararıyla okuldan uzaklaşma nedenleri arasındadır. Okula devam etmemeleri noktasında karar verici kişiler arasında büyükanne ve büyükbabanın da etkili kişiler oldukları belirlenmiştir.

5. Kız çocuklarının okulu bırakmasında veya okula devam etmesi konusunda anne ve babanın görüş birliği içerisinde olduğu durumların fazla olduğu belirlenmiştir. Kız çocuklarının okula devam etmesinde fikir ayrılığı yaşayan ailelerde ise babanın anneye göre karar verici etkisinin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

6. Okula devam etmeyen kız çocukları ile ilgili çevrenin herhangi bir tepkisinin olmadığı ve tepki göstermeyen kişi sayısının fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde öğretmenlerin ve okul yönetiminin de okulu terk eden kız çocukları için tepki göstermeyen davranış ve tutumlar içerisinde oldukları belirlenmiştir. Yine kız çocuklarının arkadaşlarının da bu durumu önemsemedikleri ve ilgisiz kaldıkları görülmektedir.

7. Kadınların okul terk etme konusunda üzüntü ve pişmanlık yaşadıkları belirlenmiştir. Okulu terk eden kadınların bilgili birer birey olmadıkları ve ekonomik özgürlüklerini alamadıkları düşüncesi görüşler arasındadır. Aynı zamanda erken evlilik yapmak zorunda kalıp erken yaşta anne oldukları belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına bağlı geliştirilen çözüm önerileri aşağıda belirtilmiştir:

1. Kız çocuklarının eğitimi ile ilgili ebeveynlerin eğitim düzeyinin etkili olduğu söylenebilir. Aileler bu konuda bilinçlendirilebilir. Okuma yazma bilmeyen ebeveynlere temel seviyede bilgi ve beceri kazandırılabilir. Aynı zamanda bu yapılan çalışmalarla kız çocuklarının eğitimi ile ilgili geleneksel düşünceye sahip ailelerin bakış açısında olumlu değişiklikler sağlanabilir. Cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ile ilgili bilgilendirmeler yapılabilir.

2. Kız çocuklarının ve kadınların eğitiminin bireysel ve toplumsal getirileri ile ilgili bilgilendirmeler yapılabilir. Eğitimle birlikte kazanacakları özgüven, ekonomik özgürlük gibi ifadelerle sıkça yer verilebilir. Kadınların eğitiminin bireye ve ülkeye sağlayacağı katkılar düşünülerek yapılan çalışmalar ve kampanyalar artırılabilir.

3. Erken yaşta evliliğin önlenmesiyle ilgili yapılan çeşitli projeler artırılarak devam ettirilebilir. Okula erişim konusunda yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu konuda sıkıntı yaşanan yerler varsa tespit edilip okula ulaşım araçları sağlanabilir. Ekonomik yetersizliği olan çocuklarla ilgili burslar verilebilir ve yurtlar çoğaltılabilir. Çeşitli kampanyalar yapılmaya devam edilerek ekonomik yetersizliği olan çocuklara destekler sağlanabilir.

4. Kız çocuklarının okula devam etmemesinde karar veren kişinin kim olduğu belirlendikten sonra terk nedenlerine ilişkin çözümler aranabilir. Akademik başarısı düşük olan öğrenciler için dersler daha ilgi çekici hale getirilebilir. Bu şekilde kız çocuklarının okuldan uzaklaşması önlenir.

5. Anne ve babalardan kız çocuklarının eğitimi noktasında olumsuz görüşler bildirenlerle çeşitli görüşmeler yapılabilir. Ev ziyaretleri ile nedenler araştırılabilir. Bu noktada olumlu bir tutum sergilenmesi için bilgilendirmeler yapılabilir.

6. Okulu terk eden kız çocuklarının durumu ile ilgili okul yönetimi, öğretmen ve velinin iletişim içerisinde olması gerektiği söylenebilir. Eğitimin gerekliliği ve önemiyle ilgili çocuklar ve aileler bilinçlendirilebilir.

7. Kız çocuklarının eğitimi ile ilgili Dünya’da ve Türkiye’de yapılmakta olan birçok çalışma ve projeler bulunmaktadır. Bu noktada kız çocuklarının eğitimi ile ilgili

yapılacak olan çalışmalar artarak devam ettirilebilir. Eğitime erişimle ilgili yaşanan sorunlar analiz edilerek sorun odaklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Âdem, M. (2008). *Eğitim planlaması*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Adıgüzel, A. (2013). Kız çocuklarının okullulaşma engelleri ve çözüm önerileri Şanlıurfa örneği. *EKEV Akademi Dergisi*, 56(56), 325-344.
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İlem Yıllık*, 3(3), 49-64.
- Asan, H. T. (2010) “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması.” *Fe Dergi*, 2 (2), 65-74.
- Atlama, S. ve Özsoy, C. (2009). Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Türkiye’nin karşılaştırmalı bir analizi. 7. *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 63-77.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. (2010). 2 Aralık 2019 tarihinde http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/AIHS_tr.pdf adresinden alınmıştır.
- Ayvaz Kızılgöl, Ö. (2012). Türkiye’de eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki etkisi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 179-191.
- Bakış, O., Levent, H., Insel, A., ve Polat, S. (2009). Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri [Factors determining educational attainment in Turkey]. *İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi, Sabancı Üniversitesi*.
- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayar, G. (2016). Türkiye ve orta gelir tuzağı: Eğitimin önemi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(34), 45-78.
- Bener, Ö. (2009). Annelerin kız çocukların eğitimi konusunda görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6.2, 45-59.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi. *İnsan&İnsan*, 61.

- Bora, V. ve Taş, A. (2017). Kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 89-106.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 33-41.
- Çakır, R. (Editör). (2016). *Eğitim-kadın ve kalkınma*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitimin getirisi (Uşak ili örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 235-252.
- Demiray, E. (2010). *Uzaktan eğitim ve kadın eğitiminde uzaktan eğitimin önemi*. Ankara: Eflatun Yayıncılık.
- Diyu, X. (2001). Investigation and Discussion on the Problem of Primary and Secondary School Dropouts in Poor Areas. *Chinese Education and Society*, Vol. 33, No. 5, September/October: 49–58.
- Dünya Bankası. (2012). Dünya Kalkınma Raporu 2012: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma. Washington: The World Bank.
- DPT. (2002). Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiye'de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması.
- Efendioğlu, K. (2020). “Eğitimli Kızlar Umutlu Yarınlar” bağıışı 1 milyon TL’yi geçti. Mayıs 3, 2020 tarihinde <http://sosyalup.net/egitimli-kizlar-umutlu-yarinlar-bagisi-1-milyon-tlyi-gecti/> adresinden alınmıştır.
- Engin Demir, C., Kilic, A. Z., Caliskan, B., Hanbay Cakir, E., Güney Karaman, N., ve Şener Özbek, Ü. (2016). Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi başlangic durum değerlendirmesi ve ihtiyac analizi raporu.
- ERG. (2015). Öğrenciler ve eğitime erişim arka plan raporu 2015-2016.
- ERG. (2015-2016). Öğrenciler ve eğitime erişim arka plan raporu.
- ERG. (2016a). Çocukların gözünden okulda yaşam araştırma raporu.
- ERG. (2016b). Eğitim izleme raporu 2016-2017.
- ERG. (2018). Eğitim izleme raporu 2017-18.

- ERG. (2019). 2019 Eğitimin içeriği eğitim izleme raporu 2019.
- Eryılmaz, M. (2017). Türkiye’de Kız Çocuklarına Yönelik Gerçekleştirilen Sosyal Sorumluluk Projeleri. Mayıs 2, 2020 tarihinde <https://iaupratolyesi.wordpress.com/2017/10/11/turkiyede-kiz-cocuklarına-yonelik-gerceklestirilen-sosyal-sorumluluk-projeleri/> adresinden alınmıştır.
- Gelişli, Y. (2014). Türkiye’de kadın eğitiminin bugünkü durumu. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (40).
- Gürol, A. ve Dilli C. (2007). Zorunlu Eğitim Çağında Bulunan Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Sebepleri (Şırnak İli örneği), XVI: Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Gök, F. (2014, 6-9 Temmuz). *Eğitim Hakkı: Türkiye Gerçeği*, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Kongresi’nde sunuldu, Malatya.
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z. ve Gürlelel, C. F. (2008). Türkiye’de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesi ile önlenmesine yönelik politikalar. *İstanbul: ERG, AÇEV, KA.DER.*
- İlhan Tunç, A. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri Van ili örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 237-269.
- KAGİDER. (2011). Kars'taki Kızlar İlerliyor (2010 - 2011). Ekim, 11 2019 tarihinde [https://www.kagider.org/Genc-Kagider/Projeler/Lists/Genc-Kagider-Projeler/Kars'taki Kızlar- İlerliyor\(2010-2011\)](https://www.kagider.org/Genc-Kagider/Projeler/Lists/Genc-Kagider-Projeler/Kars'taki%20Kızlar-%20İlerliyor(2010-2011)) adresinden alınmıştır.
- KA-DER. (2005). Kadın- erkek eşit ‘CEDAW’. Aralık 11, 2019 tarihinde http://kader.org.tr/wpcontent/uploads/2018/11/kader_kadikoy_kadin_erkek_esit_cedaw_2005.pdf adresinden alınmıştır.
- Kalaycıoğlu, E. ve Toprak B. (2003). İş yaşamı, üst yönetim ve siyasette kadın. Mayıs 27, 2019 tarihinde <http://bianet.org/bianet/kadin/32110-s> adresinden alınmıştır.
- Kane, E. (2004). Girls’ Education in Africa. Africa Region The World Bank, Washington: The World Bank.
- Karakütük, K. (2012). Eğitim planlaması. Ankara: Elhan yayıncılık.

- Karacabey, M. F. (2016). *Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri: Şanlıurfa ili örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kayadibi, F. (2003). Kadın eğitiminin önemi ve kalkınmadaki rolü. *Sosyoloji Konferansları*, (28), 19-31.
- KSGM. (2008a). Politika dokümanı: Kadın ve eğitim. Ankara.
- KSGM. (2008b). Türkiye’de kadının durumu. Ankara.
- KSGM. (2018).Kadının güçlenmesi strateji belgesi ve eylem planı 2018-2023.
- KSGM. (2008-2013).Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı.
- KSGM. (2019). Türkiye’de Kadın.
- Maya, İ. (2013). Türk eğitim sistemindeki cinsiyet eşitsizliklerinin AB ülkeleri ile karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- MEB. (2003). Kız çocuklarının okullaşması için yapabileceklerimiz var. Ekim, 11 2019 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/pdf/_ge47.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (2011). Haydi kızlar okula. Aralık 12, 2018 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/pdf/_ge47.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB ve UNICEF. (2013). Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu. Kasım 24, 2019 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/earged/UNICEF/Raporu.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2015). PISA 2015 ulusal raporu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Mayıs 1, 2020 tarihinde http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (2018). Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2019 Yılı Performans Programı.
- MEB. (2020). 2020 Yılı Performans Programı.

- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739). Resmi Gazete (24.06.1973). Sayı: 14574.
- Merter, F. (2007). Kızların okullaşması açısından bazı Avrupa Birliği topluluğu üyesi ülkeler ve Asya ülkelerinin karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007(16), 221-244.
- Noureen, G. (2011). Women's education in Pakistan: hidden fences on open frontiers. *Asian Social Science*, 7(2), 79.
- OECD. (2011). Access to education, participation and progression. 28 Kasım 2019 tarihinde <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/48631055.pdf> adresinden alınmıştır.
- OECD. (2017). Education at a glance 2017: OECD indicators. OECD.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- Özbaş, M. (2012). Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 1(4), 60-71.
- Özdemir, S. , Erkan, S. , Karip, E. , Sezgin, F. ve Şirin, H. (2010). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okulu Terk Etme Nedenleri ve Çözüm Önerileri. Proje No: 107K453. Ankara.
- Özgen, Ö. ve Ufuk, H. (2000). *Kırsal kesimde kadın eğitimi*. Türkiye Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi’nde sunuldu.
- Özpolat, A. ve Yıldırım, M. (2009). Gelişmekte olan ülkelerde kadın eğitimi ve büyüme ilişkisi. *Anadolu International Conference in Economics*, June 17-19, 2009, Eskişehir.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi kalkınmada eğitimin rolü/The role of education in economic development. *Sosyoekonomi Dergisi*, (1), 27.
- Polat, E. (2018). Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar Aydın Doğan Vakfı’nın Kız Çocukların Güçlenmesi İçin Faaliyetleri. İstanbul: Aydın Doğan Vakfı.

- Rankin, H. B. ve Aytaç, A. I. (2006). Gender inequality in schooling: The case of Turkey. *Sociology of Education*, 79 (1), 25-43.
- Sabancı Vakfı. (2020). Mor Sertifika Programı. Nisan 20, 2020 tarihinde <http://www.sabancivakfi.org/tr/sosyaldegisim/mor-sertifika-programi> adresinden alınmıştır.
- Saygılı, G. ve Yavuz, A. (2016). Kız çocuklarının eğitimi. R. Çakır (Editör). *Eğitim-kadın ve kalkınma*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Sayılan, F. (2012). Toplumsal cinsiyet ve eğitim. *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim Olanaklar ve Sınırlar, Derleyen Fevziye Sayılan, Dipnot yay*, 13-76.
- SBB. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu.
- Seven, M. A. ve Engin, A. O. (2007). Türkiye’de kadının eğitimi alanındaki eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 177-188.
- SOGEP. (2013). Toplumsal cinsiyet eşitliği projesi.
- Sperling, G. B., Winthrop, R., & Kwauk, C. (2016). What Works in Girl’ s Education: evidence for the World’ s Best Investment.
- Şaşmaz, A. (2016). Hayal Kuran ve Gerçekleştiren Nesiller İçin. Okuyan Kızlar Aydınlik Yarınlar. İstanbul: Aydın Doğan Vakfı.
- Taş, U. ve Yenilmez, F. (2008). Türkiye’de eğitimin kalkınma üzerindeki rolü ve eğitim yatırımlarının geri dönüş oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Tansel, A. (2002). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: individual, household and community factors. *Economics of Education Review*, 21(5), 455-470.
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2010). Erken yaşta evlilikler hakkında komisyon raporu.

- TÜSİAD. (2000). Kadın ve erkek eşitliğine doğru yürüyüş: eğitim, çalışma yaşamı ve siyaset. Ocak 1, 2019 tarihinde <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-oncelikler-ve-cozum-onerileri> adresinden alınmıştır.
- TÜSİAD ve KAGİDER. (2008a). Cinsiyet Eşitsizliği Raporu; Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm önerileri. Ocak 2, 2019 tarihinde <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-oncelikler-ve-cozum-onerileri> adresinden alınmıştır.
- TÜSİAD ve KAGİDER. (2008b). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sorunlar, öncelikler ve çözüm önerileri "Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset" Raporunun Güncellemesi. Kasım 15, 2019 tarihinde <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3667-turkiyede-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi-sorunlar-oncelikler-ve-cozum-onerileri> adresinden alınmıştır.
- TÜİK. (2018). Nüfus istatistikleri. Aralık 23, 2019 tarihinde [http://www.tuik.gov.tr /](http://www.tuik.gov.tr/) adresinden alınmıştır.
- TÜİK. (2018). Eğitim İstatistikleri. Aralık 23, 2019 tarihinde [http://www.tuik.gov.tr /](http://www.tuik.gov.tr/) adresinden alınmıştır.
- TÜİK. (2018). Eğitim İstatistikleri. Aralık 21, 2019 tarihinde [http://www.tuik.gov.tr /](http://www.tuik.gov.tr/) adresinden alınmıştır.
- Tüzel, E. (2014). *Eğitim örgütlerinde kadın yöneticilerin kariyer engellerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tan, M. G. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Ceid Yayınları.
- TEDMEM. (2018). Eğitim Değerlendirme Raporu.
- Taylı, A. (2008). Eğitim sisteminde önemli bir sorun: okulu bırakma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 89-101.
- Uçuş, Ş. (2013). *Çocuk hakları eğitimi ve programının hazırlanması ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.

- UNESCO. (2014a). UNESCO's Promise: Gender İnequality – a Global Priority.
- UNESCO. (2014b). Medium-Term Strategy 2014-2021.
- UNESCO. (2015). Gender and EFA 2000–2015: Achievements and challenges.
- UNESCO. (2016). Nijer'de canlı ve sürdürülebilir kalkınma için kız çocuklarının eğitimi. Mayıs 2, 2020 tarihinde http://www.unesco.org/new/en/media-services/singleview/news/girls_education_for_viable_and_sustainable_development_in/ adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2017). Bright Girls, Brighter Future: Girls' education at the forefront during KCON LA 2017. Mayıs 2, 2020 tarihinde <https://en.unesco.org/news/bright-girls-brighter-future-girls-education-forefront-during-kcon-2017> adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2017). UNESCO's soft power today: Fostering women's empowerment and leadership. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2018). Global Education Monitoring Report Gender Review. Meeting Our Commitments to Gender Equality in Education. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2020). Opinion: The road to gender equality is through quality education. Mayıs 2, 2020 tarihinde <https://en.unesco.org/news/opinion-road-gender-equality-through-quality-education> adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2020). UNESCO Prize for Girls' and Women's Education 2020 is now accepting nominations. Mayıs 1, 2020 tarihinde <https://en.unesco.org/news/unesco-prize-girls-and-womens-education-2020-now-accepting-nominations> adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2020). Opinion: The road to gender equality is through quality education. Mayıs 2, 2020 tarihinde <https://en.unesco.org/news/opinion-road-gender-equality-through-quality-education> adresinden alınmıştır.
- UNICEF. (2004a). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Ankara.

- UNICEF. (2004b). Dünya Çocuklarının Durumu. UNICEF Türkiye Temsilciliği. Ankara.
- UNICEF. (2005). Çocuklar İçin İlerleme. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve İlköğretime İlişkin Rapor. Kasım 10, 2019 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/dn/_ge29.html adresinden alınmıştır.
- UNICEF. (2006). Önce çocuklar: kız çocuklarının eğitimi. Aralık 15, 2018 tarihinde https://www.UNICEF.org/turkey/dn/_ge29.html adresinden alınmıştır.
- UNICEF. (2018). UNICEF Türkiye 2018 Yıllık Raporu.
- Unterhalter, E., Arnot, M., Lloyd, C., Moletsane, L., Murphy-Graham, E., North, A., ... Saito, M. (2014). *Interventions to Enhance Girls' Education and Gender Equality: Education Rigorous Literature Review*. London: Department for International Development.
- USAID, (2008). Education from a Gender Equality Perspective.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Yaşar, N. (2018). Eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin okullaşma oranına etkisi: gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler karşılaştırması. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (17), 90-105.
- Yavuz, M., Özkartal, T., ve Yıldız, D. (2016). Kız Öğrencilerin Örgün Eğitimlerini Sürdürmeme Nedenleri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(14).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yumuşak, I. G. (2003). Kadın eğitiminin ekonomik analizi. Kocaeli Üniversitesi, İ.İ.B.F.
- Yumuş, A. (2011). Kalkınma planları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları. Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Anket

ANKET

Bu anket kademeler arası geçişte kadınların okul terk nedenleri üzerine bir çalışma yapmaktır. Vereceğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

**Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve
Denetimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi**

İremnur ÇOLAK

1. Medeni durum Evli Bekâr
2. Yaşınız.....
3. Mesleğiniz.....
4. Memleketiniz.....
5. İkamet yeriniz.....
6. Çocuğunuz var mı?.....
7. Çocuklarınızın cinsiyeti nedir?.....
8. Çocuklarınızın eğitimi durumu nedir?.....
9. Eğitim durumunuz nedir?.....
10. Kaçınıcı sınıfa kadar okudunuz?.....
11. Annenizin eğitimi nedir?.....
12. Annenizin mesleği nedir?.....
13. Babanızın eğitimi nedir?.....
14. Babanızın mesleği nedir?.....
15. Eşinizin mesleği nedir?.....
16. Aylık ortalama geliriniz.....
17. Okulu bıraktığınız dönemde ailenizin ekonomik durumu nasıldı?
.....
.....
18. Kardeş sayınız nedir?.....
19. Kardeşlerinizin cinsiyeti ve eğitim durumları nedir?
.....

20. Kız çocuklarının eğitimine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

.....
.....
.....

21. Okula devam etmeme sebepleriniz nelerdir?

.....
.....
.....
.....

22. Okula devam etmemeniz noktasında karar alan kişi kim olmuştur?

.....
.....

23. Okulu bıraktığınızda ailenizin tepkisi ne oldu?

.....
.....

24. Okulu bıraktığınızda çevrenizin tepkisi ne oldu?

.....
.....

25. Okulu bırakmanızda öğretmenlerinizin tepkisi ne oldu?

.....
.....

26. Okulu bırakmanızda okul yönetiminin tepkisi ne oldu?

.....
.....

28. Okulu bırakmanızda arkadaşlarınızın tepkisi ne oldu?

.....
.....

29. Okulu bırakmak sizi nasıl etkiledi?

.....
.....
.....

Ek 2. Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 17/03/2020-E.17222

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼

Sayı :71584433-044/
Konu :Etik Kurul Kararı (İremnur
ÇOLAK)

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ
Öğretim Üyesi

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı 179907003 numaralı yüksek lisans öğrencisi İremnur ÇOLAK'a ait istemiş olduğunuz Etik Kurul izin yazısı ekte gönderilmiştir.
Gereğini bilgilerinize rica ederim

e-İmza
Doç. Dr. Kerem KILIÇER
Enstitü M¼d¼r¼

EK :
Etik Kurul Kararı

DAĞITIM
Gereği:
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Başkanlığına

Bilgi:
Dr. Öğr. Üyesi Emel TÜZEL İŞERİ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Taşçiftlik Kampüsü Eğitim Fak¼ltesi
Kat:3
Tel: 0 (366) 2521616 Faks: 0 (366) 2521608
E-Posta: ebiles@gop.edu.tr Elektronik İç: http://ebiles.gop.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: M. Arıdağan Yeni Hacıosman ve Kontrol
İğletmen

Ek 3. Özgeçmiş

Adı Soyadı	İremnur ÇOLAK
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 28.10.1990/Amasya
İletişim Bilgileri	E-posta: iremnurcolak@gmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2004-2005 Sinop Anadolu Öğretmen Lisesi 2005-2008 Amasya Anadolu Öğretmen Lisesi Üniversite: 2009-2013 Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü Yüksek lisans: 2018-2020 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü
İş Deneyimi	2013-halen: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Gaziosmanpaşa Ortaokulu